

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Tamara Erjavec

**Perspektiva mladostnikov, ki izvajajo nasilje nad
vrstniki**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2019

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Tamara Erjavec

Perspektiva mladostnikov, ki izvajajo nasilje nad vrstniki

Diplomsko delo

Mentor: doc. dr. Milko Poštrak

Ljubljana, 2019

Perspektiva mladostnikov, ki izvajajo nasilje nad vrstniki

Povzetek diplomskega dela

Medvrstniško nasilje je tematika, ki jo v družbi pogosto izpostavljam. Dogaja se med mladostniki, tako v obliki fizičnih kot tudi psihičnih in verbalnih zlorab. Nasilje je pogosto skrito ali ignorirano, a strokovnjaki so na to področje vedno bolj občutljivi. Dejstvo je, da medvrstniško nasilje obstaja, a odgovora, kako ravnati, kako se s tem spopadati, še vedno nimamo.

V diplomski nalogi se osredotočam na dožemanje in razumevanje nasilja s strani mladostnikov, ki trpinčijo druge, so agresivni, izvajajo nasilje nad vrstniki. Ugotavljala sem, zakaj do takšnega vedenja pride, kakšni so vzroki in razlogi za nasilje, kako vidijo žrtev, kakšna čustva jih ob nasilju prevzemajo, predvsem pa, kako oni doživljajo odzive strokovnjakov ter kakšne so alternative nasilju oziroma druge možnosti izražanja in ravnanja poznajo. Želela sem pridobiti vpogled v njihov življenjski svet, da bi dobila ideje za nove načine dela, ki bi jih strokovni delavci, učitelji in starši lahko prakticirali, in bi morda pripomogli k izboljšanju situacije, k manjšemu številu trpinčenih otrok.

V prvem delu sem predstavila relevantno literaturo na to tematiko, nato pa izvedla raziskavo, ki je temeljila na intervjujih in kvalitativni obdelavi odgovorov. V raziskavi je sodelovalo osem mladostnikov, štirje fantje in štiri dekleta, ki so v preteklosti izvajali nasilje nad sošolci in vrstniki, pomemben faktor za dožemanje razlike v percepciji nasilja pa je bil tudi spol.

V raziskavi sem ugotovila, da mladostniki v medvrstniškem nasilju uporabljajo fizično, psihično, verbalno in spletno nasilje, nasilne situacije pa se dogajajo dnevno ali tedensko. Ob izvajanju nasilja imajo mladostniki dobre občutke, kot so moč, adrenalin, nadzor, avtoriteta. Razlogi za nasilje so predvsem v pozitivnih posledicah, ki jih le-to prinese, kot je mir, premoč, zgled, samozavest. Krivdo za nasilje vedno pripisujejo žrtvi, ki s svojim vedenjem nasilje povzroči. Žrtev vidijo v negativni podobi, kot šibko, drugačno, nenormalno osebo, do nje imajo občutke sovraštva. Vsi povzročitelji nasilja so bili v preteklosti tudi v vlogi žrtve, prisotno je bilo tako družinsko kot tudi medvrstniško nasilje. Posledice nasilja so negativne, vidijo jih predvsem v moraliziranju, kaznih s strani šole in te odzive označujejo kot slabe, saj jim strokovnjaki ne pomagajo, da bi se znali drugače odzivati. Posledice nasilja za žrtev prepoznavajo, a se jim ne zdijo dovolj pomembne. Večina mladostnikov meni, da se medvrstniškega nasilja ne da preprečiti.

Ključne besede: nasilje, vrstniki, oblike nasilja, povzročitelj nasilja, preprečevanje nasilja

Perspective of adolescents who commit violence against their peers

Graduation Thesis Abstract

Peer violence is a subject that is often exposed in society; it is happening among adolescents, in the form of physical, psychological and verbal abuse. Violence is often hidden or ignored, but experts are increasingly sensitive to this issue. The fact is that peer violence exists but we still do not have a response on how to deal with this.

The thesis emphasizes the perception and understanding of violence by adolescents who are aggressive and perform violence against their peers. I have examined why such behavior occurs, what are the causes and reasons, and especially how youths experience this violence themselves, how they see it, what emotions are taking them over, and how they see the responses of experts, where they see alternatives to violence or other possibilities of expression and behavior. That is, to obtain novelties that have not been used by professional workers, teachers and parents, and may help to improve the situation and lead to a smaller number of maltreated children.

In the first part, relevant literature on this topic is presented, followed by a survey based on interviews and qualitative processing of responses. The study involved eight adolescents, four boys and four girls who used violence against their classmates and peers in the past, and the gender factor in perceiving the perception of violence was also included in research.

In the study, I found that adolescents use physical, psychological, verbal and online violence, violent situations occur daily or weekly. When implementing violence, adolescents have feelings of power, adrenaline, control, authority. Reasons for violence is in all the positive consequences that it brings, such as peace, empowerment, self-confidence. The guilt for violence is always attributed to the victim who causes violence with his behaviour. They see the victim in a negative image, as weak, different, abnormal, they have feelings of hatred. All of the perpetrators of violence were in the past also in the role of a victim, there was both family and peer violence. The consequences of violence are negative, they are seen primarily in moralizing, punishments by the school, and these responses are described as bad, as experts do not help them to be able to respond differently. The consequences of violence for the victim are recognized, but do not seem important to them. Most teenagers think that peer violence can not be prevented.

Keywords: violence, peers, forms of violence, the perpetrator of violence, prevention of violence

KAZALO VSEBINE

1	Pregled problematike.....	1
1.1	Nasilje.....	1
1.2	Medvrstniško nasilje.....	2
1.3	Vrste, oblike medvrstniškega nasilja.....	3
1.3.1	Fizično nasilje	3
1.3.2	Psihično in besedno nasilje	3
1.3.3	Ekonomsko nasilje	4
1.3.4	Nasilje na spletu	4
1.4	Vloge mladostnikov v nasilnih situacijah	5
1.4.1	Vloga mladostnika, ki izvaja nasilje	5
1.4.2	Dejavniki odraščanja v življenju povzročiteljev nasilja	6
1.4.3	Žrtve in opazovalci	10
1.5	Posledice.....	11
1.5.1	Rešitve, ukrepi okolice.....	11
1.6	Socialno delo z ranljivimi mladostniki.....	12
2	Formulacija problema	15
2.1	Raziskovalna vprašanja	16
3	Metodologija	17
3.1	Vrsta raziskave	17
3.1.1	Teme raziskovanja	18
3.2	Merski instrumenti in viri podatkov	18
3.3	Populacija in vzorec	19
3.4	Zbiranje podatkov.....	20
3.5	Obdelava in analiza podatkov	20
4	Rezultati in interpretacija	22
4.1	Kritična ocena metodologije	42
5	Sklepi	44
6	Predlogi	46
7	Uporabljena literatura.....	48
8	Priloge.....	51
8.1	Priloga 1: Vprašalnik.....	51

8.2	Priloga 2: Intervjuji	51
8.3	Priloga 3: Odprto kodiranje	70
8.4	Priloga 4: Osno kodiranje.....	93
8.5	Priloga 4: Odnosno kodiranje.....	102

1 Pregled problematike

1.1 Nasilje

Nasilje je zloraba moči, s katero povzročitelj nasilja poskuša nadzorovati žrtev s tem, da kaže svojo premoč. Je namerno, zavestno, premišljeno in ponavljajoče (Aničić idr., 2015). »Z nasiljem želi oseba z več moči osebo z manj moči nadzorovati, kaznovati, se ji maščevati, jo neprimerno vzgajati, osamiti, ponižati, izkoristiti, poškodovati (na telesnem, psihičnem ali socialnem nivoju) ali uničiti (na telesnem, psihičnem ali socialnem nivoju).« (Aničić idr., 2015).

Nasilje je osnovni mehanizem s katerim posamezniki želijo uveljavljati svojo voljo in cilje s pomočjo napada, poškodovanja, prizadejanja bolečine drugi osebi (Bučar Ručman, 2004).

Zelo pogosto se enači termina agresivnost in nasilje, zato bom predstavila v kakšnem razmerju sta pojma. Agresivnost pojasnjuje agresivno vedenje, ki ga uravnavajo prirojeni dejavniki, zunanje provokacije, ki sprožijo notranje vzgibe in reakcije, ter vpliv socialnih okoliščin skupaj z preteklimi naučenimi izkušnjami posameznika (Tušak, 2001; v: Bučar Ručman, 2004). Torej moramo ločiti med agresivnostjo in agresijo. Agresivnost je trajna značilnost posameznika, medtem ko se agresija nanaša na trenutno vedenje. Nasilje je ena od oblik agresivnosti, v le-to pa vključujemo fizično silo ter vsa vedenja, ki so ogrožajoča, sovražna, škodljiva do drugih (Pušnik, 1999). Torej agresivnosti ne smemo enačiti le s fizičnim poškodovanjem, ampak jo najdemo tudi v oblikah ne-fizičnega nasilja (Bučar Ručman, 2004).

Agresivnost delimo na verbalno in fizično – verbalna se kaže v obliki kletvic, groženj, žalitev, fizična pa v obliki napada na drugo osebo ali pa je le-ta usmerjena proti samemu sebi (Žužul, 1989; v: Bučar Ručman, 2004). Prav tako Žužul (1989; v: Bučar Ručman, 2004) deli agresivnost na direktno in preneseno. Prva oblika se izvaja proti osebi, ki je izzvala agresivno vedenje, o preneseni obliki pa govorimo takrat, kadar se izvršuje za dosego ciljev.

Psihologi agresivnost in njeno pogostost pojasnjujejo s tem, da smo posamezniki za takšno vedenje nagrajeni, saj s pomočjo agresivnosti pridemo do neke koristi, zato se ljudje učijo vesti agresivno. S takšnim vedenjem najlažje pridemo do izbranega cilja (Bučar Ručman, 2004).

1.2 Medvrstniško nasilje

Medvrstniško nasilje poznamo vsi – nekateri v vlogah žrtve, drugi v vlogi povzročitelja nasilja, spet tretji v vlogi opazovalca. Najpogosteje ga povezujemo s fizičnim nasiljem, ki vključuje udarce, porivanje, brcanje, toda enako pomembno je, da ga povežemo tudi z drugimi vrstami nasilja, ki jih prepoznamo v obliki obrekovanja, socialne izolacije, norčevanja. Habbe (2000) govori, da se takšno nasilje začne, ko skupina učencev ali le en učenec svojemu vrstniku govori grde besede, ga žali, se nad njim fizično izživilja, mu uničuje lastnino, ga obrekuje in s tem izloča iz družbe. Učenec zato trpi, braniti pa se ne more. Aničić idr. (2015) v takšnem vedenju vidijo poseg v osebno integriteto žrtve, nespoštovanje in kršenje človekovih pravic in svoboščin. V angleščini se za temi dejanji skriva izraz bullying, ki bi ga v slovenščini lahko prevedli v ustrahovanje, viktimizacija, maltretiranje, zlorabljanje, trpinčenje, mučenje.

Razpotnik in Dekleva (2015) govorita o nasilju oziroma trpinčenju kot o neravnotežju moči, saj mladostnik, ki je močnejši, odvzame pravice šibkejšemu vrstniku, ga ustrahuje, prestraši, žali. Tovrstno nasilje pa se ne zgodi le enkrat, ampak se ponavlja in stopnjuje. Takšno nasilje povzroči dolgoročno škodo na posameznikovem razvoju, saj mu je onemogočeno kvalitetno odraščanje (Ohsako, 1997; v: Bučar Ručman, 2004).

The Annual Bullying Survey je v letu 2014 opravila obširno raziskavo o medvrstniškem nasilju, ki je pokazala, da je 45% mladostnikov izkusilo nasilje pred 18. letom, 39% jih o tem ni povedalo nikomur. Večina trpinčenih ni bila zadovoljna s pomočjo, ki so jo dobili s strani strokovnih delavcev v šoli, kar 30% žrtev tovrstnega nasilja pa se je začelo samopoškodovati. Druga raziskava s strani The Annual Bullying Survey, izvedena leta 2015, pa se je osredotočila na povzročitelje nasilja. Ugotovili so, da je kar polovica mladih, ki so v raziskavi sodelovali, povzročala nasilje nad drugo osebo, 30% pa jih to še vedno počne na tedenski ravni. Najpogostejši razlog za trpinčenje je zunanji videz.

Podobno raziskavo je leta 2014 opravil Inštitut za javno zdravje (Jeriček Klajnšček idr., 2014). Ta kaže, da je 8,9% sodelujočih sodelovalo pri trpinčenju vsaj dvakrat mesečno, kar 22% mladostnikov pa je bilo žrtev nasilja v zadnjih mesecih.

Medvrstniško nasilje je torej izredno pogosto, a se o njem premalo govori na vsakodnevni ravni – s starši, med strokovnimi delavci in nenazadnje tudi z učenci. Medvrstniško nasilje ne nastane samo po sebi. Na to opozarjata Razpotnik in Dekleva (2015), ki prikazujeta vsakodnevne prakse, ki prispevajo k delitvi na močnejše in šibkejše, na boljše in slabše, kar

privede do izločanja nekaterih učencev. Takšne prakse so že delitev v skupine pri športni vzgoji, testiranje, izbiranje partnerjev za projekte in tako naprej.

Obstajajo torej različne definicije vrstniškega nasilja, a imajo prav vse neke skupne dejavnike. Tovrstno nasilje se dogaja dlje časa, vključuje pa premoč enega vrstnika nad drugim, kar pa se izraža skozi različne vrstne nasilja – fizično, psihično, verbalno. Žrtev je pri tovrstnem nasilju nemočna, prizadeta, saj je šibkejša od povzročitelja nasilja.

1.3 Vrste, oblike medvrstniškega nasilja

Medvrstniško nasilje obstaja v mnogih oblikah, vzorcih vedenja – fizično nasilje, verbalno, čustveno, prav tako med nasilje štejemo socialno izoliranje posameznika, vse več pa je tudi nasilja prek spleta. Velika težava je nasilje, ki je skrito, prikrito, da ga avtoritete ne opazijo, lahko pa je tudi opazno, ki se ga lažje odkrije in na to reagira (Razpotnik, Dekleva, 2015).

Besagova (1989; v: Polak, Smrtnik Vitulič, Vošnjak, 2011) opredeljuje telesno, psihološko in besedno nasilje oziroma trpinčenje. Le-to ni vedno socialno nesprejemljivo, ampak je lahko navzven povsem vsakdanje. Kaže se v obliki tekmovalnosti, kjer močnejši učenec nadvlada šibkejšega, predvsem pri učnih, športnih in socialnih dosežkih. Šibkejši tako dobi občutek manjvrednosti.

V nadaljevanju bom na kratko predstavila oblike nasilja, ki se pogosto pojavljajo v medvrstniških odnosih.

1.3.1 Fizično nasilje

Je zloraba fizične moči, saj je usmerjeno na človekovo telo. Večinoma se začne s psihičnim nasiljem ali pa ga le-to spremlja. Fizično nasilje povezujemo z brcanjem, udarci, metanjem predmetov v osebo, odpiranjem, nezaželenim dotikanjem, omejevanjem gibanja, napadi z orožjem, itd. (Aničić idr., 2015).

1.3.2 Psihično in besedno nasilje

Je zloraba moči, ki poteka na besedni ravni in drugo osebo poniža, razvrednoti. To vpliva na žrtvino samozavest, samopodobo. S to vrsto nasilja povezujemo žaljenje, poniževanje,

grožnje, obrekovanje, izoliranje osebe, ignoriranje ipd. (Aničić idr., 2015). Je najbolj prikrita oblika nasilja, saj se dogaja za hrbtom žrtve. Posledice so lahko še hujše od fizičnega nasilja, saj žrtve pogosto le tiho prenašajo tovrstno nasilje in si o njem ne upajo govoriti (Cvek, Pšunder, 2013).

1.3.3 Ekonomsko nasilje

Aničić idr. (2017) naštevajo oblike ekonomskega nasilja: izsiljevanje denarja ali drugih sredstev, kraja osebnih stvari, izkoriščanje žrtvinega strahu, da piše domače naloge in kontrolne naloge za povzročitelja.

1.3.4 Nasilje na spletu

Mladostniki so pogosto ujeti v iskanje lastne identitete, vrednot, znanja, znotraj tega iskanja pa preizkušajo svoje meje in meje svojih vrstnikov. Skozi virtualni svet dobivajo informacije, ki jim pomagajo pri oblikovanju svoje samopodobe in identitete, saj prek spleta iščejo nove stike in hkrati ohranjajo že obstoječe stike s svojimi vrtniki. (Klančnik, 2013)

Informacijska tehnologija močno in hitro spreminja družbo, kar prinaša tako pozitivne kot tudi negativne učinke. Ena izmed resnejših groženj pa je ravno medvrstniško nasilje na spletu, saj so načini, da bi ga preprečili, skoraj nemogoči (Yasuda, 2010). Razloga za to sta dva:

1. Tehnologija se hitro spreminja in znanje o le-tej ne traja dovolj dolgo
2. Učenci v šolah ne marajo in se izogibajo kakršnih koli moralnih izobraževanj, informativnega poučevanja, ki bi preprečilo ali vsaj zmanjšalo takšno nasilje (Yasuda, 2010).

Klančnik (2013) opozarja, da je mladostnik, ki preizkuša svoje meje, lahko na spletu impulzivnejši v izražanju čustev, kar vključuje tudi jezo in sovraštvo, iz česar se lahko izcimi spletno ustrahovanje, zbadanje – torej internetno medvrstniško nasilje. Digitalne naprave se vse pogostejše uporabljajo z namenom zlonamernega vedenja, saj sodobna tehnologija in internet omogočata to, da so se nekatere oblike nasilja preselile v virtualni svet. Pogosta so žaljiva sporočila, elektronsko nadlegovanje ali elektronsko ustrahovanje (Bilić, 2013). Yasuda (2010) trdi, da je težava v moderni tehnologiji tudi v tem, da otroci lahko storijo ogromno stvari, ne da bi odrasli to vedeli, saj so na internetu lahko popolnoma anonimni. Anonimnost

pa se, po mnenju Buljan Flanderjeve, Krmekove, Borovca in Muhkove (2007; v: Klančnik, 2013) kaže z izbranim vzdevkom udeleženca v internetnem svetu, iz česar sledi, da se uporabniki ne morejo takoj prepoznati in drug za drugega vedeti, kdo je v realnem življenju. Ne zavedajo se, kako močno orožje je internet, koliko ljudi prebere njihova sporočila in vidi slike, ki jih objavljajo. Ko je enkrat sporočilo ali slika poslana na internet, jo je zelo težko oziroma nemogoče izbrisati. Na to opozarja tudi Klančnik (2013), ki omenja, kako spletno nasilje posega v žrtvin intimni prostor. Največja težava je, da je obseg občinstva izjemno velik in se zato lahko slike, sporočila, zapisi, razširijo neverjetno hitro.

Družbena omrežja tako mladostniki izkoriščajo za elektronsko blatenje, razkrivanje, izključevanje in krajo identitete. Najresnejše posledice pa pušča objava vsebin, fotografij ali videoposnetkov posameznika na spletu (Bilić, 2013).

Namen nasilja preko internetnih omrežij je prizadeti osebo, se ji maščevati ali pa jo izolirati, izkoristiti in prestrašiti. Tako je prek spleta ali drugih komunikacijskih sredstev najpogostejše povzročeno psihično nasilje, a povzročitelji tovrstnega nasilja pogosto ne razumejo kot nasilje (Aničić idr., 2015).

1.4 Vloge mladostnikov v nasilnih situacijah

1.4.1 Vloga mladostnika, ki izvaja nasilje

Mladostniki, ki izvajajo nasilje, so največkrat sovrstniki žrtev. Vzroki za nasilno vedenje so različni, najpogostejše pa je nasilje priučen vzorec. Mladostnik se je v življenju naučil, da nasilje rešuje probleme in da z nasiljem lahko vzpostavi status močnejšega v skupini. Pogosto je povzročitelj nasilja sam žrtev nasilja doma ali s strani drugih mladostnikov (Klančnik, 2013).

Na eni strani nasilne situacije imamo torej povzročitelja nasilja, ki ga lahko opazimo po njegovi agresivnosti, ki se pogosto odraža tudi do odraslih. V nasilju ne vidi nič slabega, zanj so značilne nagle reakcije, potreba po obvladovanju drugih in pomanjkanje občutka za krivdo. Pogost indikator mladostnika, ki se vede nasilno, je tudi visoka samopodoba ter mnenje o sebi, da je sposoben, močen, vpliven, večinoma pa zaradi tega tudi priljubljen, kar zmanjšuje možnost, da bi sam postal žrtev. Opazno je, da ima mladostnik potrebo po nadvladi, ki jo dobi z grožnjami. Poznamo tudi vlogo pasivnih povzročiteljev nasilja, to pa so učenci, ki pri trpinčenju sodelujejo, a ne prevzemajo pobude. Mladostniki, ki izvajajo nasilje, se težko

spopadajo z vsakodnevnimi dogodki in so pogosto tudi sami žrtve nasilja, zato ne čutijo obžalovanja, če prizadenejo nekoga drugega in za to ne prevzemajo odgovornosti. Nasilje je lahko le način krajšanja časa ali tega, da otrok ne zna nadzorovati jeze in izkazovati teh čustev (Polak, Smrtnik Vitulič, Vošnjak, 2011).

1.4.2 Dejavniki odraščanja v življenju povzročiteljev nasilja

Življenjski svet mladostnika različni avtorji opisujejo z drugimi besedami, najbolj ustrezna besedna zveza pa so »dejavniki odraščanja«. S tem poudarjamo, da se pri delu z mladostniki ne osredotočamo le na dejavnike tveganja, ampak tudi na raziskovanje varovalnih dejavnikov (Mrežar, 2013). S spoznavanjem, raziskovanjem in analiziranjem dejavnikov odraščanja mladostnika lahko spoznamo in razumemo njihovo življenje, njihov življenjski svet. Mrežar (2013) pravi, da bomo na ta način mladostnika tudi lažje razumeli, saj se bomo kot strokovnjaki izogibali vrednostnim sodbam, če bomo poznali mladostnikovo zgodbo in razumeli njegova ravnanja.

V raziskavi, ki jo omenja Mrežar (2013), so ugotovili, da so najpogostejši dejavniki tveganja pri mladostnikih »odsotnost čustvene podpore staršev, slabi odnosi v družini, zatekanje staršev k različnim omamnim substancam, neustrezni vzgojni pristopi, posmehljivi vrstniki, družba vrstnikov, ki goji tvegano vedenje, neustrezen odnos strokovnjakov v ustanovah (zloraba položaja, uporaba žaljivk), neupoštevanje mladostnikovega glasu in neenakovredno obravnavanje v ustanovah.« Na drugi strani pa so varovalni dejavniki, ki izboljšujejo kvaliteto življenja mladostnikov, kot so sprejetost, podpora staršev in okolice, dobro počutje s prijatelji, dober odnos z vsaj enim odraslim, jasni cilji, motiviranost za doseg le-teh (Mrežar, 2013). V nadaljevanju bom predstavila posamezne dejavnike odraščanja in njihov vpliv na mladostnike.

- Spol

Pomembno je, da govorimo tudi o spolu, ko omenjamo nasilje, ampak ne o »naravnih« razlikah med spoloma, ki dekletom pripisujejo manj agresivno vedenje od fantov zaradi hormonov, ker biološki spol ne definira posameznikove identitete, vedenja, delovanja, videza, ki naj bi bil ustrezen glede na določen spol. Hkrati v tem kontekstu ne smemo govoriti, kako naj bi spolno specifične družbene vloge in socializacija dekleta socializirala v bolj empatične, čuteče, nenasilne, fante pa v vzorce, ki želijo izkazati in uveljaviti svojo moč. Pri povezovanju spola in medvrstniškega nasilja moramo biti pozorni na to, da ne homogeniziramo moških in

žensk, ampak da izpostavimo tudi razmerja moči znotraj kategorije moških in žensk (Hrženjak, 2011).

Če so pomembne razlike znotraj spolnih kategorij, moramo biti pozorni tudi na to, kakšne so razlike med kategorijami, torej kako se razlikujejo oblike uporabljenega nasilja med fanti in dekleti. Pušnik (1999; v: Polak, Smrtnik Vitulič, Vošnjak, 2011) izpostavlja, da so fantje bolj fizično agresivni kot dekleta, za kar ima pomembno vlogo njihova socialna vloga, ki je vezana na spol – fantje, ki se ne pretepajo, so med vrstniki pogosto označeni kot mevže, postanejo tarča posmeha. Prav tako je za fante značilna neposredna agresija (fizičen napad), kar Scambor in Scambor (2017) opredeljujeta kot posledico medgeneracijskega prenosa nasilja. Če je bil fant izpostavljen nasilju v družini, to poveča verjetnost, da bodo tudi sami reagirali v vzorcih nasilja, ta verjetnost je pri dekletih manjša. Skozi življenje fantje pogosto slišijo, kakšne so ideje družbe o moškosti, in te ideje se prenašajo tudi v vrstniške skupine. Pollack (1998; v: Scambor in Scambor, 2017) opozarja, da je za »fantovski kodeks značilna nevidnost ranljivosti.«

Za deklice je bolj značilna posredna agresija (npr. socialna izolacija), kar je posledica družbenih pričakovanj in prepričanja, da se za dekleta pretepanje ne spodobi, besedne oblike agresivnosti pa se (Polak, Smrtnik Vitulič, Vošnjak, 2011). Od deklet pričakujemo, da so prijazne, empatične, pametne, uspešne v šoli, skrbne, urejene, od fantov pa, da so močni, skrivajo svoja čustva, pokažejo jezo a nikoli ne jokajo. Že iz tega je razvidno, zakaj določen spol uporablja določeno vrsto nasilja in kako se nanjo odzove (Polak, Smrtnik Vitulič, Vošnjak, 2011).

- Družina

Pošttrak (1994) pravi, da posameznikove prve predstave o družbi prihajajo iz njegove najožje skupnosti, torej družine, kjer se dogaja primarna socializacija. Ta je pomembna, saj se otrok skozi njo vključuje v družino, se uči jezika, odnosov ter sprejemljivega in nesprejemljivega vedenja. Proces učenja poteka prek prepovedi, kazni in nagrad. Tudi Bučar Ručman (2004) poudarja, da je vez, preko katere družba vpliva na posameznikovo delovanje, ravno družina, saj v njej posameznik spozna in ponotranji odnos do nasilja. Družina bistveno vpliva na to, kako posameznik zaznava nasilje. Če je že v družini prisotno nasilje, ki se uporablja za doseg posameznikovega cilja, se otrok nauči biti nasilen, da doseže svoje cilje (Bučar Ručman, 2004).

Lisec in Metelko Lisec (2004; v: Mrežar, 2013) pravita, da je med mladostniki, ki se poslužujejo kaznivih dejanj, največ tistih, ki v družini niso dobili ljubezni, občutkov

sprejetosti, spoštovanja, starši niso bili njihov vzor in mladostniki so odraščali z občutki tesnobe in prikrajšanosti. Tudi Martin in Martin (v: Žižak in Kottler Trbovič, 2007) poudarjata, da v nefunkcionalnih družinah prihaja do težav, ki vplivajo na razvoj otroka, saj imajo slabe strategije reševanja problemov. Pogosto probleme v teh družinah opisujemo kot krizne in travmatske, zaradi ponavljanja takih izkušenj pa se ne more razviti občutek sprejetosti in varnosti, ampak so pogostejši občutki ogroženosti, nestabilnosti, nevarnosti.

Avtorica Pušnik (2012) govori o povezavi med nasiljem v družini in nasiljem v šoli. Nasilje med vrstniki je povezano z mladostnikovimi izkušnjami, ki so največkrat nabrane v domačem okolju. V le-tem se nasilje še težje odkrije, raziskave pa kažejo, da je med povzročitelji medvrstniškega nasilja kar tretjina obremenjenih z nasiljem v družini. O tem govorijo tudi Aničić in drugi (2015), ki pravijo, da so povzročitelji nasilja žrtve zanemarjanja, nasilja in se težko soočajo z vsakodnevnim življenjem v šoli, družini, med vrstniki. Edini način, s katerim se znajo izraziti, pokazati svojo nemoč, je nasilje.

- Šola

Na mladostnikovo identiteto oziroma oblikovanje le-te imata vpliv družbena in kulturna struktura. Zato šola, v katero je mladostnik vključen, ni le polje izobraževanja in usposabljanja, ampak polje družbenih in intimnih procesov konstrukcije identitete posameznika, ki se oblikuje skozi odnose med vrstniki. In ker v šoli mladostnik preživi veliko svojega časa, jo lahko dojamemo kot »*prostor produkcije in artikulacije spolnih, etničnih in razrednih subjektivitet, kot prostor bojev za prepoznanje in bojev za moč v družbi, med vrstniki, ki neprestano potekajo v medsebojnih odnosih.*« (Hrženjak, 2011)

Cokan (2015) pravi, da je šola poleg družine izjemno pomemben dejavnik, saj posega v otrokovo življenje, vpliva na njegov psihosocialni razvoj. Šola prav tako vpliva na oblikovanje in vzdrževanje socialnih stikov, da posameznik dobi spretnosti za obvladovanje različnih življenjskih situacij. Zato je izredno pomembno, da strokovnjaki znotraj šole znajo ravnati z ranljivimi mladostniki in mladostniki, ki imajo težave. Poštrak (2006) navaja, da oseba z nasilnimi dejanji na simbolni način nekaj sporoča – sporoča, da se v njenem življenjskem svetu dogaja nekaj zanjo neprijetnega, ogrožajočega. Ljudje, ki delajo z mladimi, morajo znati to sporočilo razumeti, saj lahko šele na podlagi pravilno dekodiranega sporočila zastavimo ustrezno vzgojo ali svetovalno dejavnost. Neustrezen odziv strokovnjakov na mladostnikovo ravnanje je lahko dodatni dejavnik tveganja. Tudi Grebenc, Kvaternik in Kodele (2010) poudarjajo, da se mora šola znati odzvati na otrokove težave,

čeprav ne izhajajo iz šolskega dela, a jih lahko otrok čuti kot pomembne. Tako se lahko zanese na osebe, v katerih opazi in zazna osebo, ki ji lahko zaupa.

- Vrstniki

»Mlad človek se v svoji mladosti največkrat druží najprej s svojimi vrstniki iz soseske in s sošolci, nato pa začne ta krog ljudi širiti. Vpliv staršev se zmanjšuje in družba je tista, ki ima vedno večji vpliv na posameznika.« (Bučar Ručman, 2004)

Poštrak (1994) o posameznikovem socialnem okolju pravi, da s procesom »učlovečenja« posameznik ni le del družbe v določeni kulturi, ampak je spreminjajoča se oseba, ki se spreminja tako v svojem »jazu« kot tudi v interakciji z ostalimi člani družbe. Vsak posameznik ima torej do svoje družbe specifičen odnos, kar pa ima vsaj ponavadi nekaj skupnega z vsakim odnosom drugih posameznikov do družbe. Torej posameznik se socializira v nekakšno fluidno entiteto, ki je splet interpretacij, ki omogočajo minimum sporazumevanja v določeni skupini.

Keupp (2002; v: Gomezel in Kobolt, 2012) trdi, da posameznik za svoj razvoj potrebuje vire, ki izvirajo iz socialne vključenosti, kar posamezniku omogoča občutke sodelovanja, participacije, povezanosti, priznanj s strani okolja. Prav tako se lahko posameznik samopotrjuje s svojo aktivnostjo, ki jo njegovo okolje spodbuja. Toda ko je mladostnik socialno vključen, je nenehno pod drobnogledom vrstniške skupine in če ne deluje po pravilih le-te, ki so povezana tudi s spolom, sledi kazen. Hrženjak (2011) se usmerja na fante, ki jih pogosto feminizirajo, če ne zadostijo vrstniškim pričakovanjem, da bodo »normalni«, hegemoni fantje, ki delujejo v nasprotju z dekleti – torej ne biti dekle pomeni biti normalen. Če fant ali na drugi strani dekle ne more temu slediti in norme prekorači, sledi zasmehovanje in izključitev, tako da so fantje in dekleta ujeta v spolni binarizem, ki opredeljuje kako naj se vedejo (Hrženjak, 2011). V naslednjem poglavju si bomo podrobneje ogledali vpliv spola na vrstniško nasilje.

- Vrednote, osebne značilnosti, pripadnost družbenim skupinam

Musek (2000; v Jug, 2015) opredeljuje vrednote kot nekakšna generalna prepričanja o pojavih, katerim si prizadevamo približati in nam predstavljajo cilje, ideale. Gre torej za neke cilje, ki si jih želimo, jih visoko cenimo in ves čas delujemo v skladu njimi. Pogosto so te vrednote odslikava osebnih značilnosti in okolja, v katerem živimo. Pušnik (2012) vidi razloge, da nekateri trpinčijo svoje vrstnike ravno v okolju, in trdi, da je tovrstno vedenje

»preslikava predsodkov, razširjenih v širši javnosti«. Največkrat pa gre za ideale posameznika glede zaželenega videza, telesne teže, načina oblačenja in podobno (Pušnik, 2012).

Mugnaioni Lešnik (2004; v: Hrženjak in Humer, 2010) opredeljuje kot pomembne dejavnike tveganja za medvrstniško nasilje tudi odnose do nasilja v družbi in kulturi. O odnosu družbe do nasilja se lahko veliko ugotovi na podlagi odnosa družbe do šibkejših, do ljudi slabšega socialnega položaja, pripadnikov manjšin itd.. Če je družba do takšnih ljudi nestrpna, postajajo še tisti, ki so že nestrpni, še bolj nestrpni in zato prihaja do nasilja. V družbi nestrpnost postane pozitivna vrednota, zato lahko razumemo, da se *»mladi znajdejo v svetu, v katerem so njihove vrednote in norme postavljene povsem na glavo.«* (Bučar Ručman, 2004).

Na podlagi podatkov, ki so jih pridobili na Društvu za nenasilno komunikacijo (v: Hrženjak in Humer, 2010), lahko vidimo, da učenci in učenke različnih oblik nasilja sploh ne jemljejo kot nasilje, ampak kot del kulture, kot nekaj normalnega, le fizično nasilje pa izpostavljajo kot problematično.

1.4.3 Žrtve in opazovalci

Vloge v nasilnih situacijah so različne, mladostnik je lahko žrtev nasilja, izvajalec ali pa opazovalec. Za strokovne delavce je pomembno, da prepoznavamo znake, da je neka oseba žrtev vrstniškega nasilja, kot so: otrok se boji prihajati in odhajati v šolo in iz nje, zamuja, ali pa prihaja v šolo zgodaj, začne neopravičeno izostajati od pouka, poslabša se mu šolski uspeh, redno izgublja osebne stvari, postaja zadirčen in grob, se zapre vase in ima nizko samopodobo, je vznemirjen, začne govoriti o samomoru, odklanja pogovore, ima nepojasnjene modrice in tudi sam začne uporabljati nasilje nad mlajšimi (Polak, Smrtnik Vitulič, Vošnjak, 2011).

Žrtve so največkrat mladostniki, ki odstopajo, so "drugačni" od večine – zaradi videza, imena, narodnosti, socialnega statusa, etnične pripadnosti, hendikepa, uspeha v šoli in tako naprej. Klančnik (2013) opozarja, da moramo biti na žrtve še posebej pozorni, saj jih je pogosto strah povedati, da nekdo nad njimi izvaja nasilje – zato, ker bodo izpadli strahopetni ali pa jih povzročitelji nasilja izsiljujejo in se bojijo, da bo po tem nasilje še hujše.

Cvek in Pšunder (2013) opisujeta žrtev kot mladostnika, ki kaže več negotovosti kot ostali učenci, na napad lahko reagira z jokom ali pa le z umikom, predvsem pa ima slabo samopodobo. Počuti se zavrženega, pogosto pa so tudi telesno šibkejši od mladostnikov, ki izvajajo nasilje.

Obstaja še četrta vloga, to so opazovalci, ki so prisotni kot priče dogajanja, a večinoma na nasilje ne odreagirajo, ker ne vedo, kako, in se bojijo, da bi zaradi tega postali žrtve (Polak, Smrtnik Vitulič, Vošnjak, 2011). Tudi Aničič in drugi (2015) opozarjajo, da se opazovalci lahko počutijo nemočne, prestrašene in jih nasilje lahko zelo prizadene.

1.5 Posledice

1.5.1 Rešitve, ukrepi okolice

Razpotnik in Dekleva (2015) izpostavljata besede Foxa iz leta 1989, ki razlaga, da je nasilje za človeka značilno, je del evolucije, zato je zanimivo, da se med seboj redko pobijamo. Zasluge za to gredo regulaciji nasilja, pravilom, kontrolnim mehanizmom.

Habbe (2000) pravi, da se nasilje odraža v različnih oblikah nasilnega vedenja do vrstnikov, odraslih in premoženja in preseže mladostniško razposajenost, ki jo običajno obravnavajo z vzgojnimi ukrepi, v kazniva dejanja. S tem se tako v šoli, vrtcu in v skupnosti najdejo močnejši posamezniki, ki se jih drugi bojijo, in tisti, ki si jih le-ti privoščijo in veljajo za šibkejše.

Na mestu je vprašanje, kako naj bi v šolah in drugih institucijah ukrepali, ko pride do vrstniškega nasilja oziroma kako bi ga preprečili. Razpotnik in Dekleva (2015) trdita, da mora biti ukrepanje odvisno od vsakega posameznega primera in da so ukrepi potrebni, ko do nasilja pride. Takrat moramo dajati podporo učencu, ki je žrtev, mu sporočiti, da je pomembno, da o nasilju spregovori, pri tem pa mu moramo prisluhniti. Pogovarjati se moramo tudi s pričami nasilja ter tudi njih podpreti pri tem, da bi zmogle poiskati pomoč v takih situacijah. Seveda ne smemo pozabiti na storilce, ki prav tako potrebujejo opogumljanje, da začnejo svoje frustracije, konflikte, potrebe izražati na način, ki ne bo škodljiv za druge. Še preden pa do nasilja pride, je pomembno, da preventivno tematiko medvrstniškega nasilja ohranjamo budno, odprto in se o njej pogovarjamo. Na ta način krepimo prostor dialoga, zaupanja, povezanosti, da bodo mladi lažje govorili o svojih težavah.

Tudi Posinc in Košir (2016) izpostavljata, kako pomemben je vpliv odraslih na preprečevanje tovrstnega nasilja, saj pomanjkanje njihovega posredovanja lahko vpliva na to, da se nasilje še poveča, okrepi. Težava je, ker mnogi o vrstniškem nasilju ne vedo veliko ali pa preprosto ne vedo, kaj storiti v primeru tovrstnega nasilja. Pogosto se tudi zgodi, da se nasilje nad vrstniki izvaja zunaj dosega njihovega pogleda, na hodnikih, igriščih, ulicah,

učenci pa učiteljem za nasilje ne povedo, ker verjamejo, da bi to položaj še poslabšalo. Odrasli lahko zaznavajo in kot nasilje identificirajo le fizično, medtem ko učenci večinoma doživljajo ustrahovanje, torej odnosno in verbalno nasilje, ki pa ga učitelji ne prepoznajo, čeprav bi ravno te okoliščine takšnega nasilja lahko prinesle čustveno in socialno škodo.

Hrovat (2016) opozarja, da je v nasilnih situacijah pomemben tudi način, kako se institucije in strokovni delavci odzovejo, povzročitelju nasilja pa morajo ves čas posredovati nedvoumna sporočila – najpomembnejša je ničelna toleranca do nasilja ter to, da je za nasilje vedno odgovoren povzročitelj. Nevarno je, če oseba nasilja ne prepozna ali pa ga ne vidi kot pomembnega.

1.6 Socialno delo z ranljivimi mladostniki

V nadaljevanju bom skozi teorijo poskušala predstaviti nekatere koncepte oziroma načine dela z mladostniki, ki jih poznamo v socialnem delu. Le-ti bi lahko pripomogli k boljšemu razumevanju mladostnikov, ki povzročajo nasilje in pri učinkovitejši obravnavi le-tega.

Za začetek bom pojasnila koncept ranljivi mladostnik, ki ga uporabljamo v socialnem delu za opisovanje mladostnikov, ki so jih dejavniki odraščanja pripeljali do tega, da so postali povzročitelji nasilja. Ranljivi mladostnik je posameznik, ki ima težave z intimnostjo, občutljivostjo, odvisnostjo, težave z izražanjem jeze, s kontrolo samega sebe, do tega pa so ga pripeljali dejavniki, ki jih Wolfe, Wekerle in Scott (1997) poimenujejo »lijak nasilja«. V najširšem delu lijaka na posameznika vpliva kultura, v kateri živi – če nasilje tolerira in ga celo glorificira prek medijev, okolja, družbe. Naslednji vpliv na posameznika ima življenje v nasilni družini. Le-ta predstavlja filter zgoraj omenjenega kulturnega nasilja in na ta način posameznega mladostnika navadijo, naučijo agresivnega vedenja na način, da nasilje uporablja proti drugim in kot način spopadanja s svetom. Naslednja stopnja nastane, ko ta ranljivi mladostnik vstopa v svojo socialno mrežo – ko se druži s prijatelji, ki prav tako izvajajo nasilje.

Poštrak (2015) citira Gabi Čačinovič Vogrinčič (2011), ki se opira na izraz an appreciative ally, kar prevede v »spoštljivi in odgovorni zavezniki«, in s tem opredeli vlogo socialnih delavcev oziroma odraslih v odnosu do mladostnikov oz. uporabnikov. Smo zavezniki ljudi, ki so se znašli v stiskah in težavah, ti ljudje pa so »eksperti iz izkušenj«. Če so torej mladi eksperti iz svojih izkušenj, jih moramo jemati kot tiste, ki nam lahko povedo, kaj se jim dogaja in kakšne so njihove izkušnje. Skupaj z njimi le-te analiziramo in z njihovim

sodelovanjem raziskujemo življenjski svet (Šugman Bohinc idr. 2007; v: Poštrak, 2015). Z raziskovanjem življenjskega sveta mladostnikov se osredotočamo na to, kakšni so mladostniki tu in zdaj in jih ne primerjamo s tem kakšni naj bi v idealiziranem primeru bili, da bi ustrezali našim predstavam o popolnem mladostniku. *»Vprašanje je, kaj lahko skupaj z njimi storimo, da jim bo tu in zdaj bolje.«* (Poštrak, 2015). Torej se osredotočamo na to, kako bi se mladostnik v dani situaciji, z danimi izkušnjami in načini izražanja najbolje počutil v svetu, kjer živi. Z nalogo odkrivanja dejavnikov, ki na mladostnika vplivajo, lahko dobimo dober vpogled v neko problemsko situacijo. Mladostnik v tem svetu poskuša preživeti in zato oblikuje oblike ravnanja, strategije preživetja (komuniciranje, delovanje, vedenje). Le-te pa razvija ne podlagi svojih predstav in razlag pomenov dogajanja, ki jih je v življenju do sedaj ponotranjil (Poštrak, 2001).

Poštrak (2015) citira Azro Kristančič (1995), ki govori o spoštljivem odnosu s strani strokovnih delavcev do uporabnikov, ki pa ga lahko prenesemo tudi na sodelovanje z mladostniki: *»Spoštovanje omogoča ustvarjalnejše in bolj zadovoljive vzajemne odnose. S tem ko spoštujemo klientovo osebnost, mu pomagamo, da sprejme samega sebe kot človeka, ki raste in se razvija ter pridobiva nove zmožnosti ter sposobnosti znati se v realnosti vsakdanjega življenja. Spoštovanje osebnosti v svetovalnem odnosu kaže svetovalec tako, da ne ogroža sogovornika, ga ne kritizira in ne presoja pravilnosti ali nepravilnosti njegovega vrednotenja in norm.«* Ta aspekt se mi zdi zelo pomemben in ga moramo ob delu z mladimi upoštevati in se ga držati, da jim omogočamo dober odnos, ki temelji na spoštovanju, da jim damo sploh možnost, da bodo oni spoštovali in upoštevali nas. S tem pridobijo pozitivno izkušnjo, ki temelji na zaupanju, na boljši samopodobi in morda videnju drugega načina ravnanja in vedenja.

Mladostnik s svojimi nasilnimi dejanji sporoča, da se v njegovem svetu dogaja nekaj ogrožajočega, neprijetnega. Ljudje, ki delajo z mladimi, morajo to sporočilo razumeti in ga dekodirati, da razvijejo ustrezno svetovalno dejavnost. Če se strokovnjaki na mladostnikovo vedenje odzovejo napačno, predstavljajo še dodaten dejavnik tveganja (Poštrak 2006). O tem govori tudi Mrežar (2013), ki pravi, da je najpomembneje pri delu z mladostniki, da je njihov glas upoštevan in da postanejo aktivni udeleženci pri reševanju svoji problemov, to pa je mogoče skozi osebni stik in dober delovni odnos. Citira tudi Čačinovič Vogrinčič (2000; v: Mrežar, 2013), ki pravi, da je glavni cilj socialnega dela ravno to, da mladostniku omogočimo boljše možnosti za življenje in razvoj. Poštrak (2003) trdi, da mora svetovalni delavec mladostnika poslušati, ko govori o svojem življenju, in njegovo pripoved vzeti resno ter izhajati iz mladostnikove konstrukcije realnosti.

Lisec in Metelko Lisec (2004) dodajata, da »Ti mladostniki kršijo veljavna pravila in norme zaradi predhodne ranjenosti, zato jim je treba ponuditi novo priložnost, ki je niso dobili ne v rodni družini, ne v šoli, ne v širši družbi.« (Lisec, Metelko Lisec 2004; v: Mrežar, 2013).

2 Formulacija problema

Veliko se govori o tem, kako se zaradi medvrstniškega nasilja počutijo žrtve, kaj se jim dogaja in kakšne so lahko posledice za njih. Sama sem raziskala perspektivo mladostnikov, ki se ne pojavljajo v vlogah žrtve, ampak sami iz svojih sovrstnikov delajo le-te. Iz njih se norčujejo, se nad njimi fizično izživljajo, jih obrekujejo in na ta način vplivajo na njihovo osebnost, življenje. V raziskavi bom ugotavljala, kakšno nasilje izvajajo mladostniki nad vrstniki, kaj je v ozadju takšnega početja, zakaj se t.i. povzročitelji nasilja tako vedejo, kakšni so njihovi občutki ob tem. Predvsem me zanimajo posledice, ki so jih doživeli zaradi izvajanja nasilja in njihov pogled na le-te. Poskušala bom tudi ugotoviti ali je njihovo izvajanje nasilja posledica sosledja določenih dogodkov, ki so se jim zgodili v življenju. Pozornost bom usmerila v odzive, ki so jih bili mladostniki deležni zaradi svojega vedenja s strani odraslih, in temu, kako te odzive vidijo, kako jih doživljajo.

Želela sem raziskovati, kako mladoletniki, ki v današnjem času izvajajo nasilje nad vrstniki, le-to doživljajo ter kaj jih do tega privede, a sem zaradi etične dileme to opustila. Ne počutim se dovolj kompetentno, da bi z njimi odpirala tako težke teme, kot je njihova družinska preteklost, in jih potem pustila same, saj menim, da se v ozadju lahko skrivajo težke zgodbe. Te pa bi bilo neprimerno odkrivati le z namenom raziskave. Prav tako sem se srečevala s težavami, ker nisem pridobila privoljenja staršev za pogovor z njihovimi otroki, saj je vsakemu staršu težko priznati, da je njegov otrok lahko povzročitelj nasilja. Zato sem se odločila, da bom raziskovala poglede starejših, polnoletnih mladostnikov, ki so v preteklosti, v obdobju najstništva, izvajali nasilje nad vrstniki, saj menim, da je bistvo medvrstniškega nasilja vedno enako, četudi se oblike skozi leta spreminjajo.

Smisel raziskovanja vidim v tem, da medvrstniško nasilje večinoma opazujemo skozi oči žrtev, kar se mi sicer zdi zelo pomembno, a vseeno ne poznamo socialnih, psiholoških in drugih vidikov, ki povzročitelja nasilja pripeljejo do nasilnega vedenja. Menim, da bi lahko veliko takšnega nasilja preprečili z boljšim poznavanjem vzrokov. Tako bi ga lahko začeli preprečevati še preden se začne, ne pa šele potem, ko so dejanja že narejena, ko so posledice pri žrtvah že vidne. Hkrati me zanima tudi razlika v dojemanju nasilja med spoloma, saj sem tekom raziskovanja ugotovila, da je perspektiva fantov drugačna od perspektive punc, kar se mi zdi zelo pomemben aspekt za raziskovanje, saj bi lahko posledično bili tudi pristopi za delo z ranljivimi mladostniki drugačni glede na spol.

Za raziskovanje teme medvrstniškega nasilja sem se odločila na podlagi izkušenj iz prakse, ki sem jo opravljala v mladinskem domu, prav tako pa me izredno zanima delo v vzgojnih zavodih. Ogromno sem se srečevala z nasiljem, pogovorom o tem – o nasilju v družini, vse več pa tudi o nasilju med vrstniki. Presenečena sem bila nad tem, kako pogosto je, predvsem pa nad tem, da se mladostnikom to ne zdi nič posebnega, in da svojega početja sploh ne vidijo kot nasilje. Med pogovori s fanti in z dekleti sem po eni strani ugotavljala, da je nasilje način reševanja problemov, po drugi strani pa sem ugotovila, da so se mladostniki tega nekje naučili – v družini ali pa v družbi. Ugotovitve moje raziskave bi lahko prispevale k lažjemu prepoznavanju nasilja, vzrokov in posledic, predvsem pa bi lahko pomagale pri obravnavi, pogovorih in pri pomoči mladostnikom, ki nasilje izvajajo, da bi svoje vzorce vedenja lahko spremenili.

2.1 Raziskovalna vprašanja

V svoji seminarski nalogi bom raziskala nasilje med vrstniki, predvsem pa kako ga vidijo in dojemajo posamezniki, ki izvajajo nasilje.

Raziskovalna vprašanja:

- Kakšne vrste nasilja mladostniki uporabljajo v nasilnih situacijah?
- Kako pogosto mladostniki izvajajo nasilje nad vrstniki?
- Kakšni so razlogi za nasilje?
- Kakšni so občutki mladostnikov, ko izvajajo nasilje nad vrstniki?
- Kdo je krivec za vrstniško nasilje?
- Kako storilci nasilnih dejanj vidijo svoje žrtve?
- Ali so bili tudi povzročitelji nasilja kdaj v vlogi žrtve nasilja?
- Kakšne so posledice medvrstniškega nasilja za povzročitelja in za žrtev?
- Kako mladostniki dojemajo odzive odraslih na nasilje?
- Ali so tudi sorojenci mladostnikov kdaj izvajali nasilje nad vrstniki?
- Na kakšen način bi povzročitelji nasilja preprečevali le-to, še preden pride do nasilnih situacij?
- Kakšna je razlika v perspektivi nasilja med fanti in dekleti?

3 Metodologija

3.1 Vrsta raziskave

Izvedla bom kvalitativno raziskavo, v kateri bom ugotavljala, kakšna je v medvrstniškem nasilju perspektiva mladostnikov, ki izvajajo nasilje nad drugimi vrstniki. Kvalitativna raziskava je raziskava, sestavljena iz izkustvenega gradiva, torej iz besednih opisov in pripovedi, katere se analizira na besedni način brez števil in uporabe merskih postopkov (Mesec, 1998).

V kvalitativnem raziskovanju mora raziskovalec zagotoviti, da sogovornik pride do besede, predvsem pa mora biti tovrstno raziskovanje usmerjeno na realne probleme ljudi in na to, da jim prisluhnemo. Raziskovalec mora biti odprt za vse podatke, ne le za podatke, ki so zanj pomembni, saj le tako dobi celostno sliko vsakdanjega življenja. Kvalitativna raziskava se mora končati z verjetnim opisom in razlago pojava, četudi ni povsem preverjena (Mesec, 1998). Tudi Kordeš in Smrdu (2015) vidita kvalitativno raziskavo kot raziskovanje vsakodnevnih, običajnih situacij, ki odražajo življenje oseb. Raziskuje, kako ljudje te situacije razumejo, kako si jih razlagajo in kako nanje odreagirajo.

Podatki bodo opisni, podani z besedami, torej kvalitativni. Raziskava bo vključevala različne poglede na medvrstniško nasilje, tudi takšne, ki meni ne bodo všeč, a je vseeno najpomembnejše, da jim prisluhnem in s tem pridem do ugotovitev, ki bi lahko prispevale k boljši obravnavi posameznikov, k reševanju tematike. Kot sem že omenila, je v kvalitativnem raziskovanju izrednega pomena, da posameznikom prisluhnemo, da pridejo do besede, zato mora biti celotna raziskava temu podrejena. Pomembno je tudi, da raziskujemo stvarne probleme posameznikov (Mesec, 1998), in medvrstniško nasilje je zagotovo del vsakdanjega življenja velike večine mladostnikov. Na ta način bom dobila različne podatke, veliko opisov situacij, dogodkov in kvalitativna raziskava je za takšno zbiranje ustrezna. Mesec (1998) pravi, da *»Namen take raziskave torej ni priti do enostavnih splošnoveljavnih zakonitosti ampak do zapletenih opisov različnih konstruiranih stvarnosti.«*

3.1.1 Teme raziskovanja

Glavna tema, okoli katere se bo vrtela moja raziskava, bo torej medvrstniško nasilje oziroma medvrstniško nasilje skozi oči mladostnikov, ki nasilje povzročajo, izvajajo. Zanimale me bodo sledeče teme:

- vrste nasilja v nasilnih situacijah
- pogostost nasilja
- občutki v nasilnih situacijah
- razlogi za nasilje
- krivda za nasilje
- pogled na žrtev
- povzročitelj kot žrtev nasilja
- posledice za povzročitelja nasilja
- posledice nasilja za žrtev
- odzivi na nasilje
- sorojenci in nasilje
- preprečevanje nasilja
- razlika v dojemanju medvrstniškega nasilja med puncami in fanti
- druge teme

Velik poudarek v raziskavi bom namenila raziskovanju posledic nasilja, zavedanja le-teh. Spraševala jih bom o odzivih šole, družine in drugih odraslih ter kaj o teh odzivih menijo, saj se mi zdi ta pogled izjemno pomemben. Pomemben del moje naloge bo torej soustvarjanje rešitev skozi pogovor, ki bo temeljil na ugotavljanju nepravilnosti v delovanju strokovnjakov, kot jih vidijo mladostniki sami, in na možnostih izboljšanja.

3.2 Merski instrumenti in viri podatkov

Pripomoček, s katerim v družboslovju merimo neke značilnosti, je merski instrument. Mesec (1998) govori o dveh vrstah merskih instrumentov, glede na lastnosti, ki jih merimo – to sta test in vprašalnik. Kvalitativno gradivo dajejo odprti intervju, opazovanje z udeležbo, skupinska raziskava itd.

Za svojo raziskavo sem izbrala vprašalnik kot merski instrument, ter intervju kot metodo zbiranja podatkov, ki bo delno strukturiran. To pomeni, da bo intervju le delno sestavljen vnaprej – določene bodo teme, napisana vprašanja, a bo celoten pogovor potekal glede tok pogovora. Mesec (1998) poudarja, da mora spraševalec stopiti v ozadje in pustiti intervjuvancu do besede, da pove svojo zgodbo. Vseeno pa bom vnaprej pripravila določena vprašanja, da ne bom tekom pogovora zašla s teme in na koncu dobila podatkov, ki ne bi bili relevantni za mojo tematiko. Tako bom pogovor lahko usmerjala, a ga ne bom omejevala ali na kakršen koli način zadrževala odgovorov posameznika. Na ta način bom dobila res odprt, pester spekter podatkov, ki jih bom lahko predelala in z njimi prišla do želenih rezultatov. Intervju sem sestavila tako, da sem se usmerila na teme, ki sem jih navedla v prejšnjem poglavju.

Zastavila sem si vprašanja, ki me zanimajo, a med pogovorom sem zastavljala tudi podvprašanja, določena vprašanja pa zaradi poteka pogovora in nesmiselnosti tudi izpustila.

3.3 Populacija in vzorec

Raziskava bo temeljila na vzorcu populacije, ki jo sestavljajo mladostniki, stari od 20 do 25 let, ki so v obdobju najstništva izvajali nasilje nad vrstniki. Mesec (1998) pravi, da je v kvalitativnem raziskovanju pogosto manjše število primerov, v katere vključimo posameznike, ki se soočajo s problematiko, ki nas zanima.

Opredelitev populacije: moški spol

- Stvarna opredelitev: mladostniki, stari od 20 do 25 let, ki so v obdobju najstništva izvajali nasilje nad vrstniki.
- Časovna opredelitev: na dan 20. 3. 2019
- Krajevna opredelitev: Območje Republike Slovenije

Opredelitev populacije: ženski spol

- Stvarna opredelitev: mladostnice, stare od 20 do 25 let, ki so v obdobju najstništva izvajale nasilje nad vrstniki.
- Časovna opredelitev: na dan 20. 3. 2019
- Krajevna opredelitev: Območje Republike Slovenije

Za vzorčenje sem se odločila, ker je populacija mladostnikov prevelika, da bi jo lahko kvalitativno obdelala ter ugotovila, kateri posamezniki so ali so bili nasilni, vpleteni v

medvrstniško nasilje. Menim pa, da lahko tudi iz vzorca populacije dobimo dobre, kvalitetne podatke, ki bodo v pomoč pri preučevanju tematike. Vzorec bo sestavljen iz osmih mladostnikov, ki so v zadnjih treh letih uporabljali ali pa še vedno uporabljajo nasilje kot način izražanja, sporazumevanja z vrstniki. Štirje sodelujoči v raziskavi bodo fantje, štiri pa dekleta, kar mi bo dalo tudi vpogled v različno perspektivo mladostnikov o nasilju glede na spol.

Izbrala sem priročno vzorčenje, saj bom v raziskavo vključila posameznike, za katere vem, da so v najstniških letih izvajali nasilje. Posledično bo moj vzorec tudi neslučajnostni, saj vse enote populacije nimajo enakih možnosti, da so izbrane.

3.4 Zbiranje podatkov

Zbiranje podatkov je potekalo od 1. 4. do 23. 4. 2019. Osebam, ki sem jih želela vključiti v raziskavo, sem že prej po telefonu ali prek socialnega omrežja Facebook razložila namen moje raziskave ter jih prosila za sodelovanje. Z vsakim izmed sodelujočih sem se dobila posebej, pred tem sva se dogovorila za kraj in čas izvajanja intervjuja. Tam sem mu pojasnila še dodatne okoliščine, zakaj raziskujem tematiko, kakšen je moj namen. Vsakemu sem povedala, da je zagotovljena anonimnost, da ne bom posredovala nobenih konkretnih informacij o osebnih podatkih sodelujočih naprej, niti ne bom uporabila njihovih imen tako pri prepisu intervjuja kot tudi pri predstavljanju rezultatov raziskave. Pojasnila sem jim, če jim kakšno vprašanje ne bo všeč, lahko povedo, da ne želijo odgovoriti. Pogovor sem po predhodnem soglasju sodelujočih snemala, kasneje pa sem naredila dobesedne prepise na računalnik.

Ob samem raziskovanju sem se trudila, da izločim zunanje dražljaje, ki bi lahko vplivali na odgovarjanje, prav tako sem se trudila vzpostaviti sproščeno ozračje, saj so to ljudje, ki so navajeni le obsojanja zaradi preteklih dejanj, moj namen pa je bil ravno obraten, torej pokazati sprejemanje, s tem pa sem po mojem mnenju pridobila bolj resnične, poglobljene odgovore.

3.5 Obdelava in analiza podatkov

Zbrane podatke sem obdelala kvalitativno. Začela sem s temeljitim prebiranjem intervjujev, skozi katerega sem v intervjujih s črkami in števili označila posamezne izjave

mladostnikov. Nato sem nadaljevala z odprtim kodiranjem, za obdelavo podatkov sem uporabila Microsoft Office Word, izrisala tabelo in vpisovala izjave, pojme izjav, kategorije izjave in pa celotno temo, ki izjavo opisuje. Nato sem podatke še osno kodirala. Začela sem s temami, ki so se skozi izjave ponavljale in sem jih želela raziskovati, nato pa pripisovala kategorije in kategorijam pojme. Poleg pojmov sem pripisovala izjave, ki ponazarjajo odgovore posameznikov. Na ta način sem ugotovila, v čem se izjave posameznikov prekrivajo, kje so si podobne in kje se opazijo razlike. Podatke sem kodirala tudi odnosno, da sem ugotovila, v kakšnih odnosih so posamezne kategorije, teme in izjave.

Na podlagi s kodiranjem pridobljenih podatkov in na podlagi izjav sem nato spisala opisne rezultate.

4 Rezultati in interpretacija

V diplomski nalogi sem raziskovala medvrstniško nasilje iz perspektive mladostnikov, ki izvajajo nasilje nad vrstniki. Glede na odgovore sodelujočih pri raziskavi sem s kodiranjem prišla do rezultatov, ki jih bom v nadaljevanju podala ločeno po temah, skozi celotno poglavje pa bom pri vsaki temi prikazala še razliko med dojemanjem in izvajanjem nasilja med fanti in dekleti. Vse skupaj bom v istem poglavju še interpretirala, povezala s predstavljenimi literaturo in mojimi dognanji o tematiki.

Raziskave kažejo, da na povzročanje nasilja vpliva čustvena pismenost mladostnikov – imajo čustva, kot so jeza, sovraštvo, zavist, ljubosumje, prezir, manjka pa čustev spoštovanja, zaupanja, skrbi. Pogosto je, da skozi nasilje izražajo jezo, ki je drugače ne znajo pokazati (Lešnik Muganioni, 2010). Tudi v tej raziskavi se kaže, da se mladostniki skozi nasilje izražajo, kažejo svoja čustva in reakcije v določenih situacijah. Obstajajo dogodki, ljudje, ki jih pripeljejo do tega, da se nad njimi nasilno izživljajo, na kar moramo sicer gledati z ničelno toleranco, a vseeno delovati na način, da ne prispevamo k težavi, ampak jo poskušamo olajšati za mladostnika.

Preden predstavim rezultate po temah, bom komentirala odzive intervjuvancev na mojo prošnjo za sodelovanje. Poskušala sem jim razložiti namen moje raziskave, toda odzivi so bili na začetku zelo negativni. Večinoma so me spraševali, zakaj sem izbrala ravno njih, ter rekli, da nikoli niso izvajali nasilja nad vrstniki. Ko sem jim podrobneje razložila, kaj nasilje je in zakaj se mi zdi, da bi bili za raziskavo primerni, so bili njihovi odgovori precej zanimivi – od odzivov, če jim bom sedaj še jaz moralizirala, pametovala, do tega, da se ne spomnijo ničesar, kar bi oni delali narobe. Med odzivi je bilo tudi to, če bom koga prijavila in če fanta želim še jaz »dajati v nič«, kot so to delali vsi ostali. Že v začetku torej vidimo, kakšna so pričakovanja mladostnika, ko pride do nekega strokovnjaka na pogovor. Takšno komunikacijo, kot so je mladostniki vajeni, Glasser (2002) opredeljuje kot »*sedem smrtnih grehov komunikacije*«: grajanje, obtoževanje, pritoževanje, sitnarjenje, grožnje, kaznovanje in podkupovanje z namenom nadzorovanja mladostnika. To so navade v pogovorih, ki uničujejo odnose, komunikacijo, in iz odzivov mladostnikov lahko vidimo, da so vsi strokovnjaki, ki so z njimi delali uporabljali takšno komunikacijo. Čeprav je bil moj namen ravno obraten od moraliziranja in pametovanja, so to avtomatsko od mene pričakovali, ker so tega navajeni. Nikoli niso doživeli drugačnih odzivov, nikoli nikogar ni zanimalo njihovo življenje, ves čas so jih le kritizirali, kaznovali in jih na ta način odrivali in porivali globje v težave. Potem ko

sem jim prikazala, kaj točno želim doseči, in jim zagotovila, da moraliziranje in iskanje krivca ni moj namen, so nekateri privolili v sodelovanje, veliko pa mi jih je tudi odvrnilo, da z mano ne želijo sodelovati.

- Vrste nasilja v nasilnih situacijah

Mladostniki skozi konkretne situacije prepoznavajo, da so uporabljali več vrst nasilja, torej fizično, psihično, verbalno in spletno.

Konkretne situacije, v katerih so izvajali nasilje, so me zanimale predvsem iz razloga, da se je posameznik z mislimi vrnil v tisti čas, ko je nasilje izvajal, ter da sem dobila vpogled v to, kaj oni dojemajo kot medvrstniško nasilje in kaj ne.

Situacije, dogodki, v katerih mladostniki izvajajo nasilje kot način izražanja, komunikacije, vedenja, so različni, a med vrstniki je zelo pogosto fizično nasilje. Pogosti so tako pretepi med vrstniki kot tudi fizično izživljanje nad vrstnikom, ki je šibkejši, kar se vidi iz naslednjih izjav: *»Pri športni vzgoji smo se vedno spravljali nanj, ne le psihično, ampak smo ga tudi brcali, boksali.«* (D4). *»Zato je moja prijateljica začela lasati to punco, še jaz sem zraven skočila in jo držala za vrat ter ji izpulila res velik šop las in ji zlomila roko.«* (G7). Med fizično nasilje so mladostniki uvrstili brcanje, porivanje, pljuvanje in boksanje: *»Če ne sva ga zbrcala. In ni ostalo le pri grožnjah, res sva ga pretepla.«* (C3). *»Večkrat sem koga napadla, ga ozmerjala, mu recimo pljunila v glavo.«* (H6). Med manj izpostavljenimi pa je bilo tudi ogrožanje vrstnika z ognjem: *»Ko je stopil proti meni, sem vanj prižgala ogenj in fantu so zgorele trepalnice, obrvi in polovica las.«* (G1). To ima hude posledice za žrtev. Kljub temu, da je fizično nasilje najbolj vidno, ga še vedno lahko skrijejo: *»Nismo ga v šoli, ker tam bi nas kdo videl, ampak recimo pred šolo.«* (A3). Pogosto se je tekom raziskave zgodilo, da so mladostniki sprva zanikali nasilje: *»Saj se nismo nikoli izživljali nad nekom.«* (A11). *»Mislim, da jaz nikoli nisem prav nasilja nad nekom izvajala. Vsaj ne vem, da bi ga«* (H1). Kasneje pa so vseeno lahko opisali več situacij, v katerih so se znašli kot izvajalci nasilja. To lahko povežem predvsem s tem, da še vedno nimajo vpogleda v to, kaj točno so počeli, toda ko sem jih s podvprašanjem spodbudila, da razmišljajo, in jim podrobno pojasnila, kaj vse se šteje pod nasilje, so se svojih dejanj spomnili.

Vsi izmed sodelujočih so izpostavili tudi verbalno in psihično nasilje, ki ga je glede na odgovore celo več kot fizičnega. Verbalno nasilje prepoznavajo predvsem v obliki obrekovanja, norčevanja, zasmehovanja: *»V osnovni šoli se recimo spomnim, da smo se norčevali iz punce, ki je bila doma na kmetiji in je smrdela po gnoju.«* (F1). Pogosto se tovrstno nasilje pojavi zaradi zunanjega izgleda žrtve: *»Bila je taka čudna, imela je veliko*

mozoljev, vedno mastne lase, premajhna oblačila.» (E2). Neposredno verbalno nasilje je tudi zmerjanje: *»Enega sošolca smo klicali prašič, ker je bil debel in ga sploh med športno vzgojo ves čas porivali, zmerjali z debilom, z lenuhom.*» (C4). To se ponovno nanaša na zunanji izgled mladostnika ali na njegove osebne značilnosti, ki so drugačne od povzročiteljevih. Pogosto se kot oblika psihičnega nasilja pojavljajo grožnje: *»Pa če nam je kdo kaj nazaj rekel, govoril, smo mu grozili, recimo »ubil te bom«, grozili, če bi kdo komu povedal kaj smo delali, da jih bomo prefukali.*» (D10). Te oblike so lahko povezane s tem, da žrtev ostane tiho in povzročitelj ne doživi nobenih posledic nasilja: *»Grozili smo velikokrat, recimo, da so morali biti tiho, če smo kaj naredili, ali pa enkrat smo enemu zagrozili, da nam naslednji dan prinese denar, ker nismo imeli denarja za žurko.*» (B10). Grožnje so lahko tudi posledica pomanjkanja materialnih dobrin pri povzročitelju nasilja, saj na ta način dobi denar, stvari, ki si jih drugače ne bi mogel privoščiti: *»Je fant rekel, da ga bo oče ubil, in sem mu odgovorila: Ali pa če bi te jaz.*» (G15).

Med dekleti se pojavlja širjenje lažnih govoric: *»Sploh sva si s to prijateljico velikokrat izmislile neko govorico o nekom, da bi ga uničili. Itak so se naju vsi bali in te govorice so se hitro širile.*» (G16). Govorice psihološko prizadenejo žrtev, saj postane tarča posmeha in drugih vrst nasilja, na širjenje govoric nima vpliva, četudi so neresnične. Na ta način lahko izgubi ugled, spoštovanje sovrstnikov, ki pa je za mladostnike izredno pomembno. Pogosto je tudi izločanje iz družbe: *»Zato smo jo predvsem punce izločile iz družbe in jo obrekovale.*» (F2). Posledica tega je socialna izolacija osebe: *»Midve sva imeli vpliv na druge punce in tako smo jo povsem izolirali.*» (E38). *»Že pri telovadbi je nihče ni upal izbrati, nihče ni hotel biti z njo.*» (E39). Socialna izolacija je pogosta vrsta nasilja med mladostniki, kjer skupina mladih izloči enega vrstnika. Ob tem ga obrekuje, žali in uporablja še druge vrste nasilja. Zaradi pripadnosti skupini pa to počne vse več ljudi, ki v to skupino želijo spadati. Pomemben vidik je tudi osramočenje žrtve, kar pa v raziskavi izpostavljajo le punce: *»Enkrat se je polulala v hlače med poukom, pa sva ji potem naredili celo sramoto pred vsemi.*» (H7). Med fanti je bolj prisotno izsiljevanje žrtve: *»Recimo enkrat sva se s prijateljem spravljala kakšen mesec na sošolca – vsak dan nama je moral prinesiti denar.*» (C2). Prav tako so fantje pogosteje izpostavljali uporabo fizičnega nasilja, dekleta pa uporabo psihičnega in verbalnega nasilja, čeprav ta razlika ni bila preveč očitna, saj so vsi sodelujoči uporabljali vse vrste nasilja. Lahko tudi trdimo, da je za punce pogosto, da nasilje prikrijejo, ga "zapakirajo" v drugo obliko, recimo osebo prizadenejo s pesmico o njej, medtem ko fantje nasilne dogodke naredijo vidne, da vidijo, kako je žrtev prizadeta: *»Pa smo tudi govorili o njem, ampak smo mu to vedno povedali potem še v faco, da smo videli njegov odziv.*» (A13).

Zelo pogosto je tudi ekonomsko nasilje, predvsem kraja. Nekateri govorijo o kraji denarja, a da so le-to počeli, ker denarja sami niso imeli: *»Da bi dobila denar, ki ga nisem imela, in potem lahko žurala, pila alkohol, kadila in uživala.«* (H10). Po drugi strani pa mladostniki govorijo o kraji osebnih potrebščin, na primer oblačil, a ne z namenom, da bi jih uporabljali, ampak preprosto zato, da se iz žrtve norčujejo, jo prizadenejo: *»Pa recimo enemu smo ukradli torbo (A23), ker je bil debel pa še piflar, in se je ves čas učil, pa se potem ni mogel.«* (A24). V teh primerih lahko osebno lastnino žrtve nekam odvržejo: *»Sva ji tudi vzeli enkrat ključke iz omarice in jih vrgli v kanalizacijo.«* (E5). Posameznik je ne najde ali pa jo najde poškodovano. Uničenje osebnih stvari žrtve je zelo pogost način nasilja, s tem povzročitelji nasilja žrtvi povzročijo tudi psihično škodo, ker ji lahko te stvari veliko pomenijo ali pa so eden od nujnih pripomočkov, ki jih žrtev potrebuje v vsakdanjem življenju: *»Smo drugi sošolki skrile oblačila, ko se je šla tuširat, in je morala samo z brisačo iskat oblačila, mi smo jo pa snemale zraven, oblačila smo vrgle čez okno.«* (F3). Vse to pa naredijo z namenom, da žrtev ponižajo. Zanimivo je to, da mladostniki vedo, da je to oblika nasilja in krajo med nasilje tudi uvrščajo.

Zadnja oblika nasilja, ki so jo izpostavili, je spletno nasilje. Pred začetkom raziskovanja sem razmišljala o tem, da bom v svoji diplomski nalogi izvedela premalo o spletnem nasilju, ki je danes izjemno pogosto, medtem ko pred 5 ali 10 let še ni bilo prisotno v takšnem obsegu. Intervjuvanci so izpostavljali, kako so na šolsko tablo ali na vrata v toaleti napisali vrstnikovo ime in zraven zmerljivko, da je neumen, debel in podobno. *»Mi smo bili še v tistih časih, ko smo na tablo pisali recimo »Sara je debela, neumna.«* (B13). To lahko povežemo s spletnim nasiljem – tudi takšno pisanje je bilo namenjeno širši množici – tablo so videli vsi učenci razreda, vsi, ki so prišli v razred med odmorom in še ves razred, ki je prišel v učilnico po odmoru. Tudi na straniščih so bila takšna pisanja namenjena širši množici: *»Pa na wc sva velikokrat napisali njeno ime in potem zraven žaljivke.«* (E4). Mislim, da je to podobno temu, kar se danes dogaja po spletu. Bistvo ostaja enako, le način se je spremenil. Seveda pa je spletno nasilje obstajalo tudi takrat, kar so mladostniki večkrat izpostavili. Pojavljalo se je v obliki objavljanja žrtvinih fotografij po spletnih omrežjih, pogosto pa je tudi ustvarjanje neresničnih profilov z namenom žaljenja in izsiljevanja: *»imeli smo MSN, tam smo si enkrat naredili profil in potem preko njega pisali puncam in fantom, jih zbadali in nihče ni vedel, kdo je, tako da smo jim lahko pisali res grde stvari.«* (C9). Mladostniki izpostavljajo tudi to, da so nasilje snemali in ga potem za zabavo kazali drugim: *»Vem tudi, da smo snemali, ko smo se na koga spravljali, in potem te posnetke kazali drugim, da smo se smejali. Recimo smo sošolca zmerjali, ga brcali, eden pa je to posnel.«* (D8). Pogosto je tudi deljenje slik žrtve, ki

jih je nekomu poslala, toda ni želela, da se jih pošilja naprej, a je povzročitelj nasilja to izkoristi: *»Enkrat se je punca, ki je bila vame zaljubljena, slikala naga in mi poslala slike, potem sem pa to vse naprej delil.«* (C11). Tovrstno spletno nasilje je enako prisotno pri dekletih in fantih. Dekleta sicer pogosteje uporabljajo socialna omrežja, da žalijo žrtev, objavljajo njene slike, se iz njih javno norčujejo: *»Sva vsem kazali njene slike, ki jih je objavila in sva potem spodaj v komentarje pisali žaljivke, pa kako je grda, ogabna, zanemarjena, da so te komentarje videli vsi.«* (E8). Za fante je pogosteje, da prek spleta izsiljujejo za denar, se norčujejo iz ljudi in pri tem skrivajo svojo identiteto.

- Pogostost nasilja

Mladostniki so nasilje nad vrstniki izvajali vsak dan ali vsaj nekajkrat na teden.

Vprašanje glede pogostosti izvajanja nasilja je preverjalo, da so sodelujoči v raziskavi res povzročitelji vrstniškega nasilja. Z odgovori, kako pogosto so izvajali nasilje nad vrstniki, sem dobila potrditev, da se niso le nekajkrat stepli ali sprli, ampak je bilo prisotno konstantno nasilje nad sovrstnikom, nad šibkejšim. Večinoma so odgovarjali, da je bilo nasilje prisotno vsak dan ali vsaj nekajkrat na teden. Nekateri so izpostavili tudi razliko med vrstami nasilja in njihovo pogostostjo, saj so psihično nasilje izvajali vsak dan, medtem ko so fizično nasilje izvajali približno enkrat na teden, kar bi lahko bila posledica tega, da je mladostnik z uporabo fizičnega nasilja bolj izpostavljen, saj je le-to bolj vidno kot psihično ali verbalno.

- Občutki v nasilnih situacijah

Občutki mladostnikov v nasilnih situacijah so bili med samim izvajanjem nasilja pozitivni, kasneje ob razmišljanju o dogodkih pa so postali negativni.

Med samim nasilnim dejanjem se mladostniki počutijo dobro, bolje kot pred nasiljem, doživljajo pozitivne občutke: *»Dobil sem občutek, da sem boljši od njega.«* (A15). *»Ni mi bilo težko, dobro sem se počutila.«* (E10). Te pozitivne občutke pogosto povezujejo z občutkom moči: *»Imela sem moč, vsi so se zgledovali po meni, vsi so mi sledili.«* (E11). *»Imaš občutek moči, nadzora, ego ti raste, počutiš se vsemogočnega.«* (G17). Počutijo se samozavestni, avtoriteta. To lahko povežem s tem, da jim odrasli nikoli ne dajo možnosti, da odločajo, in jih zaradi njihovega vedenja postavljajo v manjvreden položaj. Z nasiljem pa dobijo občutek večvrednosti: *»Ob tem sem se počutila nekako večvredno.«* (E12). Ta jim v vsakdanjem življenju manjka, saj se drugače sami počutijo nevredni, z nasiljem pridobijo edino moč, kontrolo, ki jo lahko – nad vrstniki. Mladostnikom je zelo pomembno tudi to, da z nasilnim vedenjem lahko postanejo del družbe: *»Bil sem tisti, ki so se ga drugi bali, bil sem del družbe,*

ki so se ji vsi umikali in na ta način sem dobil vse, kar sem hotel.» (D14). »Takrat se mi zdi, da sem se dobro počutila, ker sem bila vedno del družbe.« (F9). Ta vključenost je pomembna tako fantom kot dekletom in pri razumevanju medvrstniškega nasilja moramo biti na to pozorni. Mladostniki se nikjer ne počutijo tako sprejete kot med prijatelji, da so del družbe, pa se morajo vesti tako, kot ta družba od njih pričakuje: »Našel sem družbo, s katero smo kradli in grozili vsem, tudi sošolcem.« (C7). Med pozitivne občutke ob izvajanju nasilja uvrščajo tudi občutek vznemirjenja in adrenalina. Fantje o občutkih ne razmišljajo toliko oziroma odgovarjajo, da posebnih čustev ob nasilju niso doživljali: »Vseeno mi je bilo (C13). Nisem razmišljal o tem kako se počutim, ker sem pač naredil kar sem v tistem trenutku moral, kar sem rabil.« (C14). »Mislim, da nekih posebnih čustev ob tem ni bilo.« (B15). V nasilju pogosto ne prepoznavajo teže njihovih dejanj: »V tem nisem videl nič slabega.« (D13). Dekleta na drugi strani vsa povedo, da o nasilju tudi kasneje razmišljajo.

V večini so mladostniki povedali tudi, da so se med izvajanjem nasilja ali pa kasneje po nasilnem dogodku počutili slabo, imeli občutke krivde in žalosti: »Ampak mogoče tudi občutki žalosti kasneje, ko mi je bilo hudo, ker je bila tista sošolka osamljena in je ni bilo v šolo.« (F12). In »Mi je bilo pa tudi večkrat žal, če sem o tem premišljeval, zato sem se trudil, da bi čim manj razmišljal.« (C15). Te občutke krivde so izpostavila prav vsa dekleta in tudi nekateri fantje. Občutki krivde, negativna čustva povzročiteljev nasilja nam lahko povedo, da jim je, ne glede na njihova dejanja, mar, da jim ni popolnoma vseeno. Iz tega bi lahko sklepali, da bi s pravilnim pristopom, delom, lahko preprečevali takšno nasilje. To niso mladi ljudje, ki jim je vseeno, so le mladi, ki se ne znajo izražati na drugačen način, ker nasilje vidijo kot njihovo edino možnost za preživetje. Če vse skupaj povežemo s tem, da so to mladostniki, ki imajo izkušnjo, kako je biti žrtev, o čemer bom govorila kasneje, lahko rečemo, da ti občutki krivde izvirajo iz tega: »Čeprav sem takrat že dobro vedela, kako to drugo osebo boli, jo prizadene, ker sem tudi sama to preživljala celo osnovno šolo.« (H13).

- Razlogi za nasilje

Razlogi za izvajanje nasilja so različni, najpogosteje je razlog sama žrtev nasilja, ki naj bi s svojim vedenjem nasilje spodbudila, ter pozitivni učinki nasilja, kot so kazanje premoči, strah sošolcev, mir. Kot razlog je bilo pogosto izpostavljeno tudi to, da so z izvajanjem nasilja mladostniki varovali sebe, da ne bi sami postali žrtev.

Zanimalo me je, zakaj se mladostniki vedejo nasilno, kakšni so vzroki za takšno izražanje, vedenje, kaj jih do tega privede. Razlog mladostniki pogosto vidijo v vrstniku, ki je žrtev nasilja. Le-ta naj bi jim težil, pametoval, se do njih grdo vedel in nasilje je način, kako

se s tem spopadajo. V to vključujejo tudi grde poglede in toženje učiteljem. Pogosto je tudi, da se mladostniki z nasiljem maščujejo nekomu, ki jih je prizadel ali naredil nekaj, kar jim ni všeč: *»Če je kdo mene zafrkaval, se grdo obnašal, potem smo ga tudi pretepli.«* (A5). In *»Tudi drugi so se do mene obnašali zelo grdo, sem jim samo vrnil.«* (A26).

Razlog, zakaj nekateri trpinčijo svoje vrstnike, so tudi predsodki oziroma preslikava le-teh, ki so razširjeni v javnosti (npr. zaželen videz, način oblačenja, telesna teža ...). Avtorja Razpotnik in Dekleva (2015) izpostavljata vprašanja, če s tem, ko družba določene lastnosti obravnava drugače, legitimira nasilje, ga dopušča in mladostniki uveljavljajo voljo družbe na brutalen, neposreden način, medtem ko se v svetu odraslih vrši enako nasilje, le na bolj prefinjen način. Tudi v tej raziskavi pogosto razlog za nasilje mladostniki vidijo v žrtvini drugačnosti: *»Da se ni znala obleči tako kot mi, da je hodila zanemarjena v šolo.«* (E16). In *»Recimo spravljali smo se na čefurje, na debele, na grde punce, to je bil razlog.«* (C22). Žrtev torej odstopa od povprečja zaradi njenega zunanjega izgleda – debelosti, neurejenosti, slabe izbire oblačil: *»Ja to, da je recimo sošolka smrdela, bila čudno oblečena.«* (F13). Tovrstne osebne in zunanje značilnosti žrtve kot razlog za nasilje pogosteje izpostavljajo dekleta, ki jim je videz pomembnejši od drugih značilnosti žrtve. Na to zagotovo vplivata okolje in kultura, ki dekleta z videzom bolj obremenjuje, zaradi česar hitreje opazijo odstopanja, drugačnost, in le-to zasmehujejo.

Na drugi strani se fantje bolj opirajo na to, da je na nasilje vplivala družba, v kateri so bili, kar izhaja iz naslednjih izjav: *»Pa itak smo vsi v naši družbi to počeli.«* (A19). *»Danes vidim, da sem imel tako družbo, da smo morali sovražiti vse, kar je drugače, če se ne bi družili, ne bi sovražil.«* (B4). in *»Sovražil sem jih (C23) in družil sem se z ljudmi, ki so bili istega mnjenja.«* (C24). Skozi družbo so začutili sovraštvo do drugačnih od njih, predvsem izpostavljajo vero, etnično pripadnost, raso in spolno usmerjenost: *»V moji družbi je bil vedno razlog drugačnost ali pa neko tekmovanje – recimo mi in čefurji, ki jih je v Ljubljani itak veliko. (B17). »Pa rasa, etična pripadnost.«* (B18). Dekleta tovrstne »drugačnosti« ne omenjajo, je pa razlog, ki so ga le one navedle, socialni status žrtve, torej revščina, kar se ponovno povezuje z zunanjim izgledom vrstnika, nad katerim so izvajale nasilje: *»Vem, da niso imeli denarja, in tudi to je bil povod, da smo se iz nje norčevali, ker smo mi imeli vse mogoče stvari, ona pa nič.«* (E17). Zaradi videza se zato do žrtve obnašajo zaničevalno, se jim smeji in jih obrekujejo, kar pa na žrtve lahko vpliva enako slabo oziroma še slabše kot fizično nasilje.

Zelo pogosto izpostavljen razlog pri fantih in dekletih so pozitivne posledice, ki jih ima nasilje za povzročitelja. Le-te so razlog za nasilje, saj na ta način povzročitelj doseže, da ga

drugi pustijo na miru: *»Vsi so se me bali in imela sem mir.«* (G29). Vrstnike je strah povzročitelja: *»Ostali, ki so to videli, tudi niso upali nič.«* (A17). Z nasiljem v družbi dosežejo nek ugled, premoč. Na ta način si zagotovijo, da si žrtev za nasilje ne upa povedati nikomur: *»Se naju je potem ta punca tako bala, da ni nikomur povedala, je rekla, da je padla.«* (G9). Tako se povzročitelji nasilja zavarujejo pred posledicami, ki bi jih lahko doletele zaradi njihovih dejanj. Mladostniki so izpostavili tudi, da so v nasilju uživali, hkrati pa so imeli položaj glavnega, ki so ga morali vzdrževati: *»Nisem prenesel, da bi se mi kdo uprl, da se mi kdo ne bi podredil.«* (C18). In *»Če imaš ti nek status bullyja, ga moraš ohranjat, torej če si postavljen v situacijo, kjer je pod vprašajem tvoja moč, jo moraš zavarovati.«* (G6). Iz tega vidimo, da je vzrok za fizično in psihično nasilje lahko tudi pomanjkanje na moralnem področju, torej pomanjkanje sočustvovanja z drugimi. Čeprav so izvajalci nasilja pogosto zelo socialno-kognitivno sposobni, te sposobnosti uporabljajo za manipulacijo drugih (Bilić, 2013).

Razlog za nasilje, ki se je pojavil pri skoraj vseh sodelujočih mladostnikih, je varovanje sebe, torej je nasilje nekakšna obramba, da se povzročitelj nasilja ne znajde v vlogi žrtve. Kasneje bomo obravnavali tudi to, da so bili čisto vsi izmed povzročiteljev nasilja nekoč žrtve, torej imajo to izkušnjo in je ne želijo več podoživeti, edini način pa je, da sami postanejo povzročitelji: *»Jaz sem bila vedno mišljenja, ali teptaj ali pa bodi poteptan. Ali bom jaz to delala nad drugimi, če ne bo pa nekdo drug nad mano.«* (G21). In *»Zato sem jaz njega napadla, da slučajno on ne bi mene, da ne bi postala žrtev.«* (H17). Ta razlog so izpostavili vsi mladostniki, ne glede na spol. Pri tem je pomemben tudi strah, da bodo mladostniki sami socialno izolirani, izločeni, da bodo torej žrtve in zato sodelujejo z večino oziroma s tistimi, ki nasilje izvajajo: *»Ko si v družbi petih, šestih fantov, se trudiš, da ti ne padeš ven iz kroga, da se ne spravijo nate, torej se zaščitiš.«* (D22). Mladostniki torej drugim delajo ravno to, česar se sami bojijo, in menim, da se tega ne zavedajo, tega ne razumejo, saj nimajo realnega vpogleda v to, kakšne posledice ima lahko nasilje za žrtve. Četudi so bili vsi sodelujoči v svojem življenju že žrtve nasilja, teh negativnih občutkov, ki so jih ob tem imeli, očitno ne znajo prenašati na druge.

Med razlogi za nasilje lahko v odgovorih najdemo tudi nekaj drugih dejavnikov odraščanja, na primer vpliv družine na mladostnikovo nasilno vedenje. Lahko je to pomanjkanje, revščina v družini: *»Jaz sem gledal druge fante, druge ljudi, kaj imajo, in jaz tega nisem mogel imeti. In če nečesa nisem mogel imeti, sem si to pač vzel.«* (D15). Lahko je prisotno pomanjkanje občutka za to kaj je prav in kaj narobe, kar bi mladostniki v družini morali dobiti: *»Nisem imel nikogar, da bi mi rekel, da nekaj delam narobe, da bi mi pojasnil,*

zakaj to delam, ker jaz tega nisem vedel.» (D16). Pogosto je nasilje posledica slabe družinske situacije, življenja v ranljivi družini: *»Moraš vedeti, da smo bili čisto vsi v naši skupini iz takih čudnih družin, z ločenimi starši, pri enem kolegu sta oba pila, enega je oče pretepal.*» (D34). Izpostavljena je tudi smrt staršev, ki je na mladostnikovo življenje vplivala na način, da je začel izvajati nasilje. Iz vsega tega torej lahko sklepamo, da ima družina velik vpliv na posameznika in na to, če bo izvajal nasilje nad drugimi.

Kot dejavnik, ki vpliva na to, da izvajajo nasilje, mladostniki prepoznavajo tudi droge in alkohol: *»Se mi zdi, da je bilo potem v srednji šoli več vrstniškega nasilja, na kar je močno vplivala moja družba, kasneje pa tudi alkohol in droge.*» (B3).

- **Krivda za nasilje**

Krivdo za izvajanje nasilja vsi mladostniki pripisujejo žrtvi. Pripisovanje krivde se ne razlikuje glede na spol, tako fantje kot tudi dekleta vidijo krivca v žrtvi.

V odgovorih mladostnikov je vedno razvidno, da v času izvajanja nasilja vidijo krivca za to v žrtvi, in menijo, da bi lahko nasilje preprečili tako, da bi se žrtev začela vesti v skladu z njihovimi normami. Če vrstnik ne bi bil od izvajalca nasilja drugačen, tega nasilja ne bi bilo: *»Ja, ker je vedno izzival, bil drugačen, je stal na mestu, kjer jaz nisem hotel, da stoji.*» (B20). Pogosto gre tudi za to, da izvajalec nasilja nad vrstnikom želi imeti avtoriteto, moč in ne prenese, da bi mu jo kdo vzel, da bi kdo naredil nekaj, česar on ne želi: *»Če bi naredili tako, kot sem jaz hotel, zagotovo ne bi bilo nasilja.*» (C26). Na ta način odgovornost prelagajo na žrtve in se ne sprašujejo o svojih dejanjih. Dobimo občutek, da sta žrtvina šibkost in drugačnost tisto, česar se povzročitelj boji, saj ne želi postati tak kot žrtev. In edini način, da to doseže, je ravno ta, da sam izvaja nasilje.

Krivdo torej pripišejo žrtvi, ki naj bi nasilje s svojim vedenjem, s svojimi značilnostmi povzročila: *»Vedno si našel najšibkejšega ali pa nekoga, ki je recimo povedal učiteljici, da smo manjkali ali pa da smo nekaj narobe naredili.*» (D19). *»Torej ja, kriv je bil on.*» (D20). In način, da bi nasilje preprečili, vidijo v spremembi vedenja in značilnosti žrtve, ne v spremembi svojega vedenja: *»Takrat smo recimo mislile, da pač če bi se lepo oblekla in se umila, se iz nje ne bi norčevali.*» (F19). Žrtev odstopa od norme in to je razlog za nasilje, kot smo pokazali že v zgornjem poglavju.

Ne smemo zanemariti tega, kako je krog nasilja med vrstniki enak tistemu, ki se dogaja med odraslimi, v partnerskem, družinskem nasilju oziroma v katerikoli obliki nasilja, ki jo poznamo. Posameznik, ki je bil sam žrtev nasilja, se je naučil, da z nasiljem lahko drugega kontrolira, ga spravi v podrejen položaj, zato tudi sam izvaja nasilje nad šibkejšim.

- **Pogled na žrtev**

Mladostniki žrtev nasilja vidijo v zelo negativni luči.

Popolnoma vsi pridevniki, s katerimi so povzročitelji nasilja opisovali žrtve, so negativni, slabšalni: »*Nedružabna, osamljena, tiha, brez svojega mnenja, mogoče celo grda, neurejena.*« (F20). In »*Slabotni, šibki, nenormalni*« (G28). Ravno zaradi vseh negativnih lastnosti, ki so jih povzročitelji v žrtvi videli, so imeli sami občutke, da so večvredni in zato močnejši: »*Šibkejša kot nekdo, ki bi se mi moral podrediti.*« (B23). Žrtve so bile manjvredne: »*Nekaj, kar ni vredno, da živi okoli mene.*« (C28).

Dekleta žrtev opisujejo predvsem s pridevniki, ki so povezani z njenim ali njegovim zunanjim izgledom, osebnostjo, medtem ko fantje vidijo v žrtvah posameznike, ki bi se jim morali podrediti, tega pa ne povezujejo le z zunanjim izgledom, ampak tudi s šibkostjo žrtve.

Pogled na žrtev lahko povežemo z razlogi za nasilje – če žrtev vidijo kot nekaj negativnega, to legitimizira njihovo početje, njihovo nasilje. Ponovno prenesejo odgovornost na samo žrtev, ki s svojimi negativnimi lastnostmi nasilje sproži, torej je za nasilje kriva. Iz odgovorov pa lahko vidimo, kakšen je pogled mladostnika, na kaj se osredotoča, ko nasilje izvaja. Za žrtev izberejo vrstnika, ki je šibkejši glede na njihova merila, medtem ko si za družbo, za prijatelje želijo nekoga, ki je močan, ki je posamezniku enakovreden, da sovplivajo drug na drugega: »*Veliko je zaradi moje družbe, še danes imam številne predsodke, ampak takrat smo razmišljali tako – ker so drugačni od nas, se je na njih treba spravljati. Vsi iz družbe smo jih sovražili, četudi brez razloga.*« (B24). Ponovno se lahko dotaknemo tega občutka pripadnosti skupini, ki ga mladostniki potrebujejo, da se počutijo sprejete, in če skupina izvaja nasilje, morajo to prevzeti tudi oni nase in postati povzročitelji nasilja.

Pomemben dejavnik, ki je bil v odgovorih izpostavljen, je ta, da so žrtev mladostniki videli kot nekoga, ki nekaj ima, kar sami niso mogli imeti: »*Pa ne morem dobiti drugače kot z nasiljem, zato sem bil nanjo jezen.*« (D26). Vrstnik je bil tisti, ki si je lahko nekaj privoščil, ki je imel nekaj več in to se je povzročitelju nasilja zdelo krivično, kar je ponovno opravičilo razloge za nasilje. Četudi gre za materialne stvari ali pa za družinske zadeve, ocene v šoli, znanje, pamet – vse to je žrtev imela, vrstnik, ki nasilje izvaja, pa ne: »*Niti eden izmed nas ni imel normalne družine in po moje smo se zato še raje spravljali na tiste, ki so to imeli.*« (D35).

- **Povzročitelj kot žrtev nasilja**

Vsi povzročitelji vrstniškega nasilja so bili tudi sami žrtve nasilja, ne glede na njihov spol.

Večkrat sem že slišala, da nasilje proizvaja še več nasilja in v moji raziskavi se je to potrdilo. Prav vsi izmed sodelujočih so bili vsaj enkrat žrtve nasilja, kar povezujemo s tem, da kasneje sami postanejo izvajalci nasilja, da se v vlogo žrtve ne bi vrnili oziroma ne znajo reagirati na drugačen način kot z nasiljem. Tako zaščitijo sebe, poskrbijo, da so del družbe in s svojimi dejanji nekoga drugega spremenijo v žrtev. Lahko bi pomislili, da ravno zaradi osebne izkušnje mladostniki ne bodo izvajali nasilja nad drugimi, toda iz odgovorov je razvidno, da je nasilje zanje edini vir moči, s katerim se spopadajo s svetom, in na nas strokovnjakov je, da jim pomagamo najti še druge vire.

Prva oblika nasilja, kateremu so bili mladostniki izpostavljeni, je družinsko nasilje: *»Ja, doma nas je 7 otrok, oče je bil vedno nasilen do nas ko sem bil majhen, ampak je kmalu umrl.«* (C29). Če je povzročitelj nasilja nekoč bil ali je še vedno žrtev nasilja doma, lahko razumemo kako se njegova izkušnja prenaša na vrstnike, saj je to edini odnos, ki ga poznajo, in služi temu, da se sami počutijo močnejše in da se drugi podrejajo njihovim željam. Če so doma oni tisti, ki se podrejajo drugemu, v šoli ali v vrstniških skupinah iščejo nekoga, ki bo podrejen njim, ki bo šibkejši, se ne bo upiral in bodo oni lahko nad njim vršili nasilje. Lahko je izvajalec nasilja v družini tudi sorojenec, ki se mu mladostnik ne more upreti: *»Recimo brat se je spravljal name doma ves čas, grozil mi je, me tepel, cukal, mi jemal stvari.«* (E21) Tako zopet lahko prepoznamo, kako se nasilje prenaša naprej – od močnejšega k šibkejšemu, od brata k sestri, od sestre k sošolki in tako dalje. Med odgovori je bilo izpostavljeno tudi spolno nasilje, a se zaradi etičnih razlogov v to nisem spuščala, čeprav sem pustila odprt prostor, če bi mladostnica želela o tem govoriti.

Najpogosteje so bili mladostniki tudi sami žrtve vrstniškega nasilja, večinoma v preteklosti, preden so sami postali povzročitelji nasilja: *»So me celo osnovno šolo klicali »zajec«, »konj«, zaradi sprednjih zob.«* (H22). In *»V osnovni šoli sem bil debel, pa so se norčevali, in starejši fantje iz šole so se večkrat spravljali na nas.«* (B27). *»Enkrat sta me recimo dva napadla s plastičnimi flašami in jih metala vame.«* (B28). Tako kot povzročitelji nasilja med razlogi za nasilje navajajo osebne in zunanje značilnosti žrtve, so bile ravno te nekoč razlog, da so bili sami žrtve: *»Ja, ko sem bila mlajša so se ves čas delali norca iz mojega podolgovatega obraza, so mi govorili če me je čez glavo povozil traktor.«* (F21). Toda glede na odgovore dobimo občutek, da se tega ne zavedajo. Nikoli jim nihče ni pomagal odkriti tega občutka in jih naučiti, da morajo odgovornost za nasilje vedno prevzemati ne glede na to, če so kdaj bili sami žrtve. Morda bi lahko ravno zaradi te izkušnje s pomočjo strokovnjakov odkrili, zakaj nasilje ni pravi odgovor in predvsem kaj jih do takega vedenja privede. Mladostniki sami izpostavljajo zaradi katerih razlogov so postali žrtve: *»Tam me je*

nekdo psihično nadlegoval zaradi kraja, iz katerega sem in zaradi naglasa, tudi zaradi mojega stila oblačenja in tako naprej.» (G30). Iste razloge uporabljajo za opravičevanje svojih dejanj.

Pomembno je, da mladostniki izpostavljajo, da jih je ravno ta izkušnja, da so bili žrtve, pripeljala do tega, da so postali povzročitelji nasilja: *»Po enem mesecu preživljanja tega (nasilja) sem ugotovila, da če hočem imeti mir pred tem, moram postati taka, kot sem bila v osnovni šoli (povzročitelj nasilja).«* (G31). Četudi si želijo, da ne bi izvajali nasilja, da bi se znali drugače odzivati, jih včasih okoliščine pripeljejo do tega: *»Se nisem hotela počutiti kot žrtev, zato sem se vpisala na kick boks, da bi se mu maščevala, da mu dokažem, da sem boljša od njega.«* (G33).

Kot da vse te oblike nasilja, ki jih doživljajo, niso dovolj, so tisti mladostniki, ki so svoje nasilno vedenje stopnjevali, pogosto pričali tudi o nasilju policije, katerega žrtev so postali: *»Pa so jih policaji napadli na veselici in vmes sem bila tudi jaz, čeprav sem bila trezna, so me močno pretepli in me zaprli v celico, tam sem dobila tudi pljučnico, ker mi niso dovolili, da bi se oblekla, bila sem le v majici brez rokavov.«* (H24). Če sem v začetku izpostavila, kako odrasli z nepravilnimi pristopi negativno vplivajo na ranljive mladostnike, se policaji lahko postavijo zraven v vrsto. Mladostnikov ne moremo naučiti nenasilnega vedenja, če so sami žrtve s strani avtoritete.

V manjšem odstotku so mladostniki, ki nikoli niso bili žrtve medvrstniškega nasilja: *»Ne, ker sem bil bully že od osnovne šole naprej in sem si naredil ime, mi nihče ni upal nič.«* (D29). In *»V šoli pa nikoli, sem bila vedno med glavnimi, ker sem imela ogromno materialnih stvari, ki so jih drugi tudi želeli, ker so mi doma vedno kupili kar sem si zmisllila.«* (E22). Razlog za to prepoznavajo v tem, da so bili že od vsega začetka utrjeni in so oni izvajali nasilje. Lahko pa je to posledica tega, da so imeli veliko materialnih dobrin, ki si jih drugi niso mogli privoščiti in so zato imeli veliko prijateljev. Moramo razumeti, kako pomembne so materialne stvari v svetu mladostnikov, saj si pogosto izbirajo družbo na podlagi tega, kaj kdo ima, s kom so si podobni, ter izločajo šibkejše: *»Recimo se nismo zavedali kako je, če je nekdo reven, ampak smo v tem videli le nekaj slabega.«* (F17).

Poudariti je potrebno, da niti eden izmed sodelujočih ni odgovoril, da nikoli ni bil žrtev nasilja. Na to lahko navežemo koncept ranljivega mladostnika (Poštrak, 2006). Mladostnikom se je v preteklosti zgodilo nekaj slabega – nasilje v družini, slabi odnosi, nasilje med vrstniki, in te dogodke sedaj manifestirajo s tem, da sami nasilno ravnaajo. Lahko bi rekli, da je to nasilje sporočilo odraslim, da so tudi sami žrtve, ne le povzročitelji.

- **Posledice za povzročitelja nasilja**

Posledice za povzročitelja nasilja so negativne, v obliki pogovorov s strokovnjaki, kazni, ki pa nasilje še spodbudijo, ga okrepijo.

Ves čas govorimo o tem, kakšne so posledice nasilja za žrtve, kaj preživljajo, kako jim pomagati, kar seveda močno podpiram in se s tem strinjam. Toda pozabljamo, da so tudi povzročitelji vrstniškega nasilja otroci, mladostniki, ki prav tako trpijo. Imajo svoje razloge za tako vedenje in moramo tudi njim dati glas, jih upoštevati, saj jim najverjetneje ravno to manjka.

Posledice nasilnega vedenja v šolskem okolju so mladostniki prepoznavali predvsem v obliki pogovorov z ravnateljem in drugimi strokovnimi delavci šole, kot je razvidno iz naslednjih izjav: *»Ja, pogosto smo bili pri ravnatelju na pogovoru.«* (A37). *»Zaradi svojega vedenja sem moral vsak četrtek k ravnateljici na pogovor, ampak to ni imelo nobenega efekta.«* (B32). Že iz tega stavka je razvidno, da so te posledice mladostniki dojemali kot nekaj, kar nima učinka, neko nujno zlo, ki jim ne more pomagati. Hujše posledice, ki so jih v šoli doživeli, so ukori in posledična izključitev iz šole: *»Iz osnovne šole sem bil izločen (C32), ker sem imel toliko ukorov, da sem jo moral zaključiti v večerni šoli.«* (C33). S takšnimi ukrepi se na nek način mladostnika le ponovno odrine stran, nihče mu ne pomaga, le prestavlja se ga iz šole v šolo kot stvar, za katero je strokovnjakom vseeno. Mladostniki so omenili tudi prepoved približevanja šoli, ki jim ga je izrekla policija zaradi nasilja. To je tisto, kar je narobe v sistemu – namesto, da se mladostniku nudi ustrezno pomoč, se ga na tak način znebijo in poskrbijo, da se jim z njim ni več treba ukvarjati. Ne le to, tudi manj možnosti ima, da dobi ustrezno izobrazbo, se vključi v zeleno šolo in kasneje ima manjše možnosti za zaposlitev. Zaradi izključitve oziroma pošiljanja mladostnika v druge šole ali vzgojne zavode mladostnik lahko dobi še slabšo družbo in nasilje stopnjuje, saj pride v okolje, kjer se dogajajo tudi hujše stvari, kot jih je počel on, in to ponotranji: *»Tam sem dobil še slabšo družbo in se je moje vedenje le slabšalo.«* (C44).

Med posledicami mladostniki navajajo tudi prepoved druženja s prijatelji, kar lahko povzroči še večji odpor in še več nasilja. Prav tako so pogosti pogovori v obliki zaslišanj: *»Po navadi sem bil zaprt v njeni pisarni še z razredničarko in socialno delavko, torej tri na ena in zaradi tega se človek še bolj zapre, je ravno obraten efekt, še bolj kontriraš kot bi drugače.«* (B33). In: *»Zaprli so mene in še dve prijateljici v eno majhno pisarno brez oken in so nas izpraševali o tem, zakaj smo tisto sošolko tako izločile, kot neko zaslišanje.«* (F24). Tako obravnavo enačijo z maltretiranjem: *»Seveda sem vse zanikala, ampak so me toliko časa matrali, da sem komaj zdržala.«* (G38). Pogosto je kazen to, da mladostniku strokovnjaki,

starši ali drugi odrasli odvzamejo nekaj, ker ima rad – lahko je to telefon, lahko pa je to prepoved obiska šolskega plesa, ki je v tistem trenutku za mladostnika izredno pomemben. Zanj so njegovi prijatelji, družba in socialno življenje, ki ga je vzpostavil, edini način pobega iz situacije in težav, ki jih kot ranljiv mladostnik lahko ima. Namesto, da vir moči spodbudimo, ga podpremo, da bi ga znali uporabljati na pravi način, jim ga odvzamemo, da ostanejo sami. Posledice tega pa so za povzročitelje nasilja take, da se znajdejo v še slabšem položaju. To se kaže v stopnjevanju nasilja: *»Ker takrat se »ti jebe« za cel svet, tako da če mi nekdo pametuje naj neham, me to še spodbudi,«* (D39). Kaže se tudi v tem, da zamerijo strokovnjakom: *»Ne, takrat so se mi resnično zamerili, vzeli so nam nekaj, kar nam je veliko pomenilo.«* (F26). In tako jim posledično ne pustijo več blizu, čeprav bi ravno ti strokovnjaki morali biti tam zanje, za pogovor, za pomoč in podporo. Tako lahko mladostnik še bolj »podivja«, vstopi v še slabšo družbo, začne z uživanjem alkohola, drog in začne iskati potrditev, sprejetost na drugačen način: *»Ampak smo zato, ker nismo šle na ples, bile na igrišču šole z eno družbo starejših fantov, ki so prinesli s sabo malo alkohola in cigaret, pa smo imeli svojo zabavo.«* (F27). Zaradi strahu pred opisanimi kaznimi ne trpijo le povzročitelji nasilja, ampak je položaj slabši tudi za žrtev: *»Bilo je še huje, ker sva potem še grozili sošolki, da ni upala niti učiteljem več povedati za to, kar se dogaja.«* (E35). Iz izjave je razvidno, da povzročitelj zato, da bi se kazni izognil, začne groziti žrtvi, da o nasilju ne poroča: *»Postal sem še bolj napadalen, še bolj grozil drugim sošolcem, da morajo biti tiho, se še bolj spravljal na njih.«* (B41). Kazen v teh primerih zagotovo ni prinesla spremembe, ki je pri medvrstniškem nasilju močno potrebna, ampak je nasilje še spodbudila.

V družini so posledice nasilnega vedenja nad vrstniki predvsem različne oblike kazni – prepoved izhodov, odvzem računalnika, telefona, televizije. Zanimivo je, da je nekatere mladostnike vseeno skrbelo, kaj bodo rekli starši in so naredili vse, da bi nasilje pred njimi prikrili: *»Mene je najbolj prizadelo recimo ko mi je mami rekla, da je razočarana nad mano.«* (B31). Tu lahko vidimo, kako velik vpliv ima družina na mladostnika ter kako se z odzivi na nasilje konstruira tudi njegov pogled na tematiko. Zato je pomembno, da v okvirjih raziskovanja, zakaj mladostnik nasilje povzroča, raziščemo tudi družino, njene stiske in vire moči. Tako bomo razumeli mladostnika in njegovo dožemanje nasilja.

Naslednje posledice, ki so jih mladi sami izpostavili, se dogajajo v okolju, v katerem živijo. Mladostniki poročajo o tem, da so zaradi svojega vedenja dobili slab sloves: *»Okolica me je vedno obsojala, še vedno me, ampak mi je vseeno.«* (C41). Ali: *»Imam v našem majhnem kraju grd sloves, da sem pretepač. Bully. Vsi so vedeli, da smo neki razbojniki in še vedno to mislijo.«* (B36). Karkoli se v okolju slabega zgodi, pripišejo njim oziroma njihovi

družbi. Na negativen način tako okolje začne označevati celo družbo. Vidimo, da na primer to, s kom se mladostnik druží, kakšni so njegovi prijatelji, preplavi njegovo identiteto in ga označuje ne glede na to, kakšen mladostnik v resnici je. To lahko pojasnimo z modelom socialnega etiketiranja, ki vsebuje primarni odklon, ki je opredeljen kot kršenje družbenih norm, na podlagi katerega družba osebo označi, etiketira kot deviantno. Zaradi te etikete se posameznik odzove tako, da brani svojo identiteto z racionaliziranjem, zanikanjem, prikrivanjem in tako naprej. Reakcija osebe na to, kako se odziva družba, je sekundarni odklon, kar pomeni, da oseba začne prevzemati deviantno vlogo (Šugman Bohinc, 2008). Mladostnik je v družbi označen kot nasilen, kot glavni krivec za vse slabo, kar se dogaja, in mladostnik to začne prevzemati nase, se vesti v skladu z etiketo, ki mu jo je družba dala: »*Ampak takrat sem pa še bolj podivjala, ker so me imeli za noro.*« (H29).

Posledice, ki so jih mladostniki kot povzročitelji nasilja doživeli, prihajajo tudi s strani policije: »*Sem dobil kakšno pismo od policije.*« (A50). Že prej sem omenjala nasilje, ki so ga zaradi svojih dejanj deležni s strani policije, pogoste pa so tudi denarne kazni, predvsem zaradi preteпов med vrstniki: »*Največ je teh denarnih kazni v pretepih, za to sem zapravil že ogromno, res te udari po žepu*« (B35). Morda se kasneje le-te zdijo še najbolj smiselne, po drugi strani pa bi se morali zavedati, če mladostnik živi v pomanjkanju in je to eden izmed dejavnikov, da nasilje sploh izvaja, bodo denarne kazni, nasilje, grožnje, krajo le še spodbudile. Zato menim, da bi se na nasilje morali odzivati prej, še preden pride tako daleč, da mladostnik stopa v stik s policijo in s kaznimi.

- Posledice nasilja za žrtev

Posledice nasilja za žrtev povzročitelji po eni strani vidijo negativno, po drugi strani pa zanikajo, da ima medvrstniško nasilje lahko vpliv na žrtvino življenje.

Mladostniki, predvsem ženski del vzorca, ki povzročajo nasilje nad vrstniki, prepoznavajo, da ima le-to lahko zelo slabe posledice za žrtev. Nekatere posledice nasilja so vidne takoj, kažejo se že v šoli pri šolskem delu: »*In mislim, da žrtev ne more razviti vseh potencialov v šoli, ki bi jih lahko.*« (E52). Ta izjava se nanaša predvsem na to, da se zaradi norčevanja iz žrtve, njenega dela, talenta, učenja, lahko ta preneha s tem ukvarjati, ker jo vse zbadljivke tako zelo prizadenejo. Pogosto je, da žrtev izostaja od pouka, ker jo je strah priti v šolo. Zaradi groženj, da za nasilje nikomur ne smejo povedati, ostajajo tiho, preživljajo vsakodnevni strah pred povzročiteljem: »*Mislim, da smo te sošolce mi tako močno psihično uničili, da niso imeli poguma, da bi komu povedali, kaj smo jim naredili.*« (D30). In »*Ampak se naju je potem ta punca tako bala, da ni nikomur povedala, je rekla, da je padla.*« (G9).

Negativne posledice mladostniki vidijo v tem, da žrtev postane tiha, se boji drugih ljudi, ima slabo samopodobo, težko vzpostavlja odnose: »Ja, mislim, da taka oseba težko vstopa v odnose z drugimi ljudmi, da ne zaupa.« (E48). Prepoznavajo tudi težje posledice: »Občutki manjvrednosti in depresija. Zame je to najhujša posledica cele življenjske situacije, tudi nasilja vrstnikov. Najprej je nasilje, potem so droge, na koncu pa pristaneš v depresiji.« (H45). Z nasiljem povezujejo tudi zlorabo drog in alkohola pri žrtvah, pomembno pa se mi zdi to, da so predvsem nekatera dekleta izpostavila, kakšne posledice so doživele same, ko so bile žrtve: »Tudi kasneje so si recimo ene punce izmislile pesmico o meni, da sem debela, čeprav sem bila takrat zelo suha, in sem potem zaradi tega celo poskušala bruhati po vsakem obroku.« (F22). Iz te izjave lahko vidimo kako mladostnice prizadenejo besede njihovih vrstnic in kako daleč jih lahko pripeljejo. Ravno iz takih razlogov je pomembno, da začnemo vzorce nasilnega vedenja prepoznavati, da znamo ukrepati in nasilje preprečevati. Videti je, da mladostniki posledice v pogovoru zaznavajo, zato je izrednega pomena, da jih spodbudimo, da začnejo o teh posledicah razmišljati še preden postanejo povzročitelji, ne pa šele nekaj let kasneje, kot se to kaže v mojem primeru.

Pogostejši odgovori fantov so bili, da posledic nasilja žrtev ne nosi, saj naj bi nasilje pozabila: »Mislim, da ne, ker to človek pozabi in gre naprej.« (A62). In »Mislim, da ko greš iz šole, spremeniš okolje, odrasteš, pozabiš na to.« (B52). Tako so odgovorili prav vsi, ki so pri raziskavi sodelovali. Ta podatek je lahko zaskrbljujoč, ker je očitno, da se mladostniki ne zavedajo, da ima lahko medvrstniško nasilje dolgotrajne posledice za žrtev.

Iz odgovorov bi lahko sklepali, da se posledic nasilja za žrtev, bolj zavedajo dekleta kot fantje.

Nekateri povzročitelji nasilja pa v njem vidijo pozitivne posledice za žrtev, kot so trda koža, krepitev moči, večja samostojnost, ki naj bi bile posledice tega, da so vrstniki bili žrtve in so se na ta način okrepili, da se znajo braniti: »Po drugi strani je pa enim to pomagalo, da so se razvili v bolj odločne, samostojne ljudi.« (G58). To se mi ne zdi presenetljivo, saj menim, da na ta način spet minimalizirajo svoja dejanja, jih opravičujejo in so tudi kasneje mnenja, da je nasilje legitimen način reševanja problemov. Zato je pomembna ničelna toleranca do nasilja in predvsem to, da mladim pomagamo razumeti, da pozitivnih posledic nasilja ni.

Glede na kratke odgovore na vprašanje o posledicah nasilja za žrtve lahko rečemo, da posledic izvajalci nasilja ne razumejo oziroma se jim ne zdijo dovolj pomembne. To je lahko zaradi pomanjkanja znanja, pravih dejstev o nasilju, saj če oseba svojega vedenja ne jemlje kot napačno, nasilno, ga tudi ne bo obravnavala kot tako, posledično pa s tem ne bo

prenehala. Premajhno težo dajemo temu, da bi ozavestili nasilje, ozavestili, kaj je napačno v njihovih dejanjih, ter temu, da bi se mladostniki soočili s svojimi dejavniki odraščanja, jih razumeli in znali razviti drugačne strategije izražanja. Namesto tega preveč pozornosti usmerjamo v lastno jezo in v oblikovanje kazni za mladostnike. Toda ne zavedamo se, da je s kaznijo že prepozno – nasilje se je dogajalo, posledice so že nastale, kazni pa so popolnoma neučinkovite.

- Odzivi na nasilje

Odzivi šole, staršev in drugih odraslih na medvrstniško nasilje so slabi in ne pripomorejo k reševanju problematike. Tako fantje kot tudi dekleta odzive označujejo kot slabe.

Mladostniki najpogosteje prepoznavajo slabe odzive, ki so jih doživeli s strani šole. Večinoma so bili obsojani zaradi svojih dejanj, poslušali so »litanije« in »moraliziranje«. Vse, kar so naredili, je to, da so jih kritizirali in jim dajali kazni, nikoli pa niso prejeli pomoči: *»Nobenega ne jemlješ resno, ker ti grejo vsi na živce in se ti zdi, da ti hočejo le slabo, nikoli ne dobiš občutka, da ti bi kdo hotel pomagati.«* (B34). V takšnih pogovorih, razgovorih tem mladostnikom strokovnjaki ne posvečajo pozornosti, ne sprašujejo se, kaj jih je privedlo do takega početja, ampak jih še bolj potolčejo, ko so že na tleh: *»Milijon zaslišanj, pogovorov z ravnatelj (C45), v katerih so mi moralizirali, mi govorili, da iz mene ne bo nič.«* (C46). Takšni odzivi so očitno pogosti, saj je več mladostnikov odgovorilo na tak način: *»Ker so bili že prepričani, da bom itak propadel in to so mi dali jasno vedeti.«* (D42). Menim, da je to znak za rdeči alarm, znak, da moramo v delovanju strokovnjakov nekaj spremeniti. Če odrasli mladostniku predstavijo njegovo življenjsko situacijo, kot da nima možnosti, bo mladostnik to sprejel in še naprej deloval tako, kot je do sedaj. Na nek način ga še bolj uničijo. V vseh pogovorih z odraslimi se mladostniki niso počutili slišane, nikoli niso imeli priložnosti povedati svoje plati. Enako so doživljale tudi punce: *»Ves čas neko obsojanje, zatakne se že pri tem, da oni ne poslušajo, nočejo poslušati, ker imajo neko sliko o tebi v glavi, ne vejo pa kaj se je recimo z mano dogajalo in nihče si ni vzel časa, da bi to ugotovil.«* (G53). Nihče se torej ni poglobljal v to, zakaj je mladostnik izvajal nasilje, kakšne so okoliščine njegovega življenja, kaj se mu dogaja, da izvaja nasilje nad drugimi. Prav tako mladostniki menijo, da se odrasli osredotočajo le na moraliziranje, kar pa nasilje še spodbudi, ker se želijo upreti. Prepoznavajo, da odrasli nekaj govorijo, nikoli pa jih nihče ne nauči, kako bi se lahko na drugačen način spopadali s svojimi težavami, torej brez nasilja. Mladostniki dobijo občutek, da jih krivijo za vse slabe stvari, ki se v šoli zgodijo, do njih se strokovnjaki vedejo grdo: *»Mi smo bili morda malo posebni in so z nami grdo ravnali, in če se odrasli spravljajo na nas,*

kako se potem mi ne bomo naprej na druge otroke.» (H34). To spet potrjuje, da če se do njih učitelji vedejo grdo, avtoritarno, oni to vedenje prenašajo naprej na šibkejše. Če vsi učitelji in vodstvo šole z mladostniki ravna grdo, je kontaminirana celotna šolska struktura, zato ne moremo biti presenečeni, če ti mladostniki začnejo grdo ravnati z drugimi. V nekaterih primerih pa si šola tudi zatiska oči pred nasiljem, se dela da ne obstaja in o temi ne govori: *»Pa čeprav so vedeli, vsaj po moje so morali vedeti, ker tega nismo skrivali.»* (D32). Mladostniki tako ne dobijo povratne informacije, da je nasilje nesprejemljivo, hkrati pa tudi ne dobijo pomoči in podpore, ki jo potrebujejo.

Za mladostnike so pomembni tudi odzivi družine, ki jih prav tako v večini izpostavljajo kot slabe. V odgovorih pogosto vidimo, da družina oziroma starši za nasilje, ki ga njihovi otroci izvajajo, ne vedo ali pa jih ne zanima in se zanj ne zmenijo: *»Moji starši so zelo nevedni, tudi sedaj, ko sva odrasli in ima sestra težave, pa se v to nihče ne spotika, gledata čez prste in se delata, da nekaj ne obstaja.»* (G48). To pomeni, da se jim nasilje ne zdi dovolj pomembno, da bi ga naslavljali, zato tudi od mladostnikov ne moremo pričakovati, da bodo razumeli težo svojih dejanj. Olweus (1995; v: Berčnik, 2008) opozarja, da so stališča staršev do nasilja, čustven odnos do otroka, stopnja dovoljevanja nasilnega vedenja in uporaba nasilja kot vzgojne metode, dejavniki, ki vplivajo na to, da otrok postane bolj agresiven. Mladostniki pričajo o tem, da jim je manjkalo pogovorov, odnosa, v katerem bi o nasilju lahko spregovorili. Punce pogosto izpostavljajo tudi to, da starše zanima zgolj šolsko delo, torej ocene, ne pa toliko odnosi, ki se dogajajo v šoli: *»Glede na to, da sem bila vedno odlična moji starši za to niso vedeli.»* (G46). In *»Imela sem dobre ocene in to je bilo vse, kar je bilo važno.»* (F31). Dokler torej mladostnik dosega uspehe na učnem področju, je odraslim vseeno, kako se bo odrezal na ostalih področjih. Menim, da je ta tekmovalnost staršev in pritisk na otroke, da morajo biti najboljši, pripeljal do tega, da jih pozabijo naučiti, da mora mladostnik najprej postati človek. Pogosto tudi zasledimo, da starši ne le ne naslavljajo nasilja, temveč ga tudi zagovarjajo, ne verjamejo, da bi njihov otrok to lahko počel: *»Mami ni verjela ravnatelj, da jaz to počnem, in ga je nadrla nazaj, da kaj si dovolijo.»* (E28). Na drugi strani pa imamo mladostnike, ki živijo v bolj ranljivi družini, brez staršev ali v nasilni družini, in imajo izkušnje, da so odrasli nad njimi obupali: *»Tako da odziv sestre je bil to, da se me je znebila.»* (C40). Iz tega lahko sklepamo, da je potrebno podpreti tudi starše oziroma skrbnike mladostnikov, da bi se znali spoprijemati z nasiljem, ne pa ga ignorirati oziroma nad mladostnikom obupati. Takšen odziv da mladostnikom misliti, da niso vredni, da bi dobili podporo in pomoč, zato svojega vedenja ne morejo spremeniti. Če jim celo življenje govorijo

starši, učitelji in drugi odrasli, da niso vredni, da nad njimi vedno nekdo obupa, tudi sami nimajo več zaupanja, da jim bo kdaj uspelo.

Po drugi strani pa se kaže, da je mladostnikom vseeno kaj bo okolica, predvsem šola, rekla na njihovo vedenje, zato jih preprosto ne poslušajo, tudi če se ti želijo z njimi pogovoriti: *»jaz sem se počutila kot da mi nihče nič ne more, ker sem imela tudi pri starših podporo in bilo mi je vseeno«* (E45). Toda glede na odgovore in odzive je jasno, da je to posledica tega, da od odraslih pričakujejo negativne odzive, slabe posledice, moraliziranje in se jim zato zdi brezpredmetno, da bi to poslušali.

V raziskavi sem ugotovila, da tako družina kot tudi šola res vplivata na zaznavanje nasilja in na nasilje samo. Družina daje zgled mladostnikom predvsem s tem, kakšno težo pripisuje izvajanju nasilja – če le-to ignorira, se bo otroku zdelo to normalno, ne bo razmišljal, da počne nekaj narobe. Odzive s strani vseh vpletenih lahko povzamem s stavkom enega izmed sodelujočih fantov: *»Niso naredili nič koristnega, le na živce so nam šli.«* (A47).

V sklopu te tematike sem jih spraševala tudi, kakšni bi bili po njihovem mnenju boljši odzivi odraslih, ki bi jim lahko pomagali, ko so bili najbolj ranljivi. Najbolj je bil izpostavljen odgovor, da bi jim morali strokovnjaki pomagati tako, da bi jim prisluhnili in jih poskušali razumeti: *»Potreboval bi nekoga, ki bi me razumel (C47), ki bi me spodbujal, da bi končal šolo, ker danes težko dobim službo.«* (C48). Iz tega bi lahko sklepali, da v resnici mladi potrebujejo povsem preproste stvari, enake kot tisti, ki nasilja ne izvajajo, a oni tega ne dobijo: *»Malo razumevanja, da je težko biti najstnik«* (F36). Zato je tu na mestu, da se vprašamo, zakaj pozornost posvečamo le tistim, ki se vedejo dobro glede na naše ideale, tistim, ki pa tem nasprotujejo, ne pomagamo in jih ne podpiramo. Tu prepoznavam še eno točko, na kateri je potrebno delati, jo uskladiti, saj je trenutno prevelik razkorak med tem, kaj otroci potrebujejo in kaj jim strokovnjaki in drugi odrasli dajejo. Prav tako si mladostniki želijo, da bi starši in šola med sabo bolj sodelovali, saj bi skupaj lahko imeli večji vpliv.

- Sorojenci in nasilje

Bistvo mojega vprašanja o sorojencih kot povzročiteljih nasilja je predvsem v tem, da ugotovim, če ima nasilje nad vrstniki povezavo z družino kot dejavnikom odraščanja. Ker se mi je pred začetkom raziskovanja zdelo etično sporno odpirati teme družine, družinskega nasilja in zlorab le z namenom raziskovanja, prav tako pa se ne čutim kompetentno za odpiranje tako težkih tem, sem s tem odgovorom želela dobiti vsaj delni vpogled v družinsko ozadje. Menila sem, da če bi vsi odgovarjali, da tudi njihovi sorojenci povzročajo nasilje, le-to lahko izhaja iz odnosa družine oziroma staršev do tematike.

Toda dobila sem zelo različne odgovore – nekateri sorojenci nikoli niso povzročali nasilja: »Mislim pa, da se na nikogar ne spravlja tako, kot sem se jaz.« (D36). Nekateri pa so ga: »Psihično pa ja, mi večkrat omeni kako so se recimo spravili na kakšnega sošolca ali sošolko.« (B45). Dogaja se tudi, da je brat ali sestra povzročitelj nasilja sama žrtev vrstniškega nasilja: »Me je (sestra) klicala, da so njo sošolke izključile iz družbe, da nima nikogar in se želi prepisati.« (F34). Torej pri tem ni nobene logične povezave, iz katere bi lahko sklepali, da nasilje izhaja le iz družine in družinskega ozadja. Pogosto mladostniki prepoznavajo nasilje med sorojenci samimi: »Tudi sestra je nedolgo nazaj govorila, da sem jo celo otroštvo maltretirala in da ima danes travme zaradi tega.« (G24).

Na to vprašanje torej nisem dobila konkretnega odgovora, a lahko rečem, da je nasilje, ki ga izvajajo mladostniki nad vrstniki, lahko povezano z družino in njihovimi odzivi, mnenji o nasilju, toda enako pomembni so drugi dejavniki – spol, družba, šola, vrednote. Ni torej nujno, da nasilno vedenje posameznika izvira iz družine, priuči se ga lahko tudi v družbi, znotraj kulture, ki nasilje tolerira.

- Preprečevanje nasilja

Mladostniki ne vidijo možnosti, da bi se nasilje preprečilo, oziroma dajejo zelo malo predlogov za preprečevanje.

Večina mladostnikov je odgovarjala, da možnosti za preprečevanje nasilja ne vidijo, saj se vedno najde nekdo, ki je močnejši in se bo spravljal na drugega, šibkejšega: »*Tisti, ki je šibek je od vedno zatiran in mislim, da se tega ne da rešiti. Saj smo imeli pogovore, pa niso pomagali – mislim, da se nasilja ne da zaježiti.*« (B50). Pomembno je, da te odgovore sprejememo, kot da mladostnikov zorni kot, da je to glas ekspertov iz izkušnje. Vidimo, da razlage, da se nasilja ne da preprečiti, izvirajo iz njihovih interpretacij sveta, kar pa izvira tudi iz odzivanja strokovnjakov. Toda ne glede na te odgovore je naša naloga, da najdemo način, da nasilje preprečujemo.

Možnost za preprečevanje pa nekateri vseeno vidijo v tem, da se mladostnike nauči, kako se pravilno odzivati in jih pripeljati do tega, da bodo nasilje razumeli: »*Da bi nas učili, kaj lahko nasilje povzroči* (A59), *ker danes se mi zdi, da se tega nismo zavedali.*« (A60). Prav tako je ena izmed možnosti, ki so jo izpostavili in jo vidijo kot nekaj, kar bi lahko delovalo, to, da bi med poukom ali delavnicami žrtve vključevali v sodelovanje. To bi lahko imelo pozitivne posledice: »*Da je nebi smeli izločiti, bi se bolje spoznale in mogoče dobile malo spoštovanja do nje in je ne bi toliko trpinčile.*« (E47). Slednja možnost se mi zdi zelo dobra. Kot obliko nasilja so mladostniki izpostavili tudi to, da žrtve pri izbiri ekipe pri športni vzgoji

nihče ne izbere. Možnost za preprečevanje takšnih občutkov vidijo v tem, da bi bila žrtev tista, ki bi ekipo izbirala. Morda bi jo to opolnomočilo, ji dalo možnost izbire, drugim pa manj možnosti za nasilje in izločanje vrstnika. Nasilje pa bi po mnenju mladostnikov lahko preprečilo tudi to, da bi bolj ozavešili, kakšni so občutki žrtve, ko nasilje nad njo izvajajo: *»Morda predavanja s strani tistih, ki so to doživeli.«* (F42). Nekaj predlogov sem tako dobila, toda še vedno prevladuje mnenje, da se nasilja ne da preprečiti.

- Druge teme

Med druge teme sem uvrstila podatke, ki sem jih pridobila v intervjujih naključno, ko so mladostniki pripovedovali o nasilju. Vseeno so se mi nekateri podatki zdeli pomembni in relevantni za rezultate in interpretacijo.

Tema, ki se je pokazala kot najbolj vidna, je normalizacija nasilja. Pogosto je, da mladostniki v svojem početju nikoli niso videli nič slabega: *»Meni se nikoli ni zdelo to nič spornega, vedno je bilo nekaj normalnega, bili smo pač frajerji.«* (B14). Situacije normalizirajo z opravičevanjem, da so pač takšni bili, posledice pa minimalizirajo: *»Saj to ni nič takega, malo heca, malo pretepov, ne more človeku škoditi.«* (C52).

Glede na to, da so ti mladostniki danes že starejši, je zanimivo, da še vedno pogosto vidijo krivce za nasilje v žrtvah in njihovem vedenju. Menijo, da njihovo početje ni bilo napačno oziroma nasilju pripisujejo zelo majhno težo: *»Danes mislim, da sicer to, kar sem počela, mogoče ni bilo najboljše, ampak nimam mnenja, da je bilo to narobe, zato se mi ne zdi, da sem potrebovala pomoč.«* (G50). Tako vidimo, kako močno naš sistem dela zataji oziroma kako zatajimo strokovnjaki, ker se s tem ne znamo soočiti. Če povzročitelji po nekaj letih od tedaj, ko so nasilje izvajali, še vedno ne razumejo teže svojih dejanj, po mojem mnenju pomeni, da je bil način dela z njimi napačen in da »nam« je spodletelo.

4.1 Kritična ocena metodologije

Raziskava je pokazala številne težave, s katerimi se soočajo mladostniki, ki izvajajo nasilje na vsakodnevni ravni, a je vzorec sodelujočih premajhen. Prav tako sem v vzorec izbrala mladostnike, ki jih poznam, kar je lahko vplivalo na njihove odgovore, morda niso bili povsem iskreni, saj jih je bilo strah mojega mnenja glede tematike. Ravno zato je težko posplošiti odgovore mladostnikov na celotno populacijo, saj je vsak individualna oseba, ki

zahteva drugačno obravnavo, pogovor, zato ne obstaja enkraten recept, ki bi ga lahko uporabili in bi nasilje rešili.

Dobro je, da sem izbrala kvalitativno raziskavo, saj sem dobila poglobljene opise medvrstniškega nasilja, toda v vprašalniku bi morala več vprašanj posvetiti družinskemu ozadju. To bi lahko naredila, če bi imela s sodelujočimi vzpostavljen delovni odnos, da bi mi bolj zaupali, ker pa so bili le-ti izbrani naključno, so bili pri vprašanjih o bolj osebnih tematikah skopi.

5 Sklepi

Glede na podatke, ki sem jih pridobila, lahko rečem, da ima medvrstniško nasilje mnoge negativne posledice tako za žrtve nasilja kot tudi za izvajalce nasilja, zato je res pomembno, da se s tem soočimo in najdemo rešitve.

Mladostniki so v konkretnih situacijah uporabljali fizično, psihično, verbalno in spletno nasilje. Vse oblike so pogoste za medvrstniško nasilje in pomembno je, da mladostniki svoja dejanja tudi sami prepoznavajo kot nasilje, v kolikor pa ne dojema kaj je nasilje, mu moramo njegova dejanja pomagati osmisliti, da jih bo bolje razumel. Nasilje so vsi mladostniki izvajali pogosto, torej je bilo prisotno konstantno izvajanje nasilja nad šibkejšim vrstnikom, ki je zaradi tega utrpel posledice.

Pomembno je, da govorimo o občutkih, ki jih imajo mladostniki ob izvajanju nasilja. Četudi so ti pozitivni, na primer občutki vznemirjenja, moči, avtoritete, večvrednosti, kar se nam morda zdi nesprejemljivo, moramo to razumeti in poskušati spodbuditi mladostnika, da začne ta čustva doživljati tudi v drugih, nenasilnih situacijah. Pomembno je, da se strokovnjaki zavedamo kakšno vlogo imamo pri tem – da otroka znamo opolnomočiti, spodbujati tam, kjer je dober, ga s spoštovanjem naučiti kako mora on spoštovati druge. Spodbujati moramo situacije, v katerih se bo počutil vreden, močen, dober, da bo razumel, da ta čustva niso in ne smejo biti povezana z nasiljem. Tako se bo potreba po takšnih dejanjih morda zmanjšala. Prav tako so pomembni občutki krivde, žalosti, ki jih po dogodku povzročitelji nasilja čutijo. Lahko vidimo, da mladostnikom ni vseeno, le ne znajo se drugače odzivati na situacije. V opisanih pozitivnih občutkih, ki so videni kot pozitivne posledice, ki jih ima nasilje zanje, vidijo tudi razloge za nasilje. Če se poglobimo v problematiko, nam postane jasno, da te posledice vidijo kot pozitivne, ker se v vsakdanjem življenju na drugačen način ne morejo tako dobro počutiti. Pestijo jih namreč različne težave in zato je pomembno, da strokovnjaki te težave ranljivih mladostnikov naslovimo. Tako odkrivamo razloge za nasilje, ki se morda skrivajo globje v dejavnikih odraščanja mladostnika – v družini, šoli, med vrstniki. Razumeti moramo kako družba, okolje, kultura v kateri mladostnik živi, pripomore k povzročiteljevemu videnju žrtve nasilja kot nenormalne, drugačne, torej v negativni luči. Če se tega zavedamo, vidimo, da tudi okolje takšno nasilje legitimira, ko izloča »drugačne« iz družbe.

Takšno izločanje ima negativne posledice za žrtev nasilja, ki je s tem lahko zaznamovana za celo življenje. Mladostniki se do neke mere zavedajo teh posledic, a jim ne pripisujejo

posebne teže, saj menijo, da so večinoma posledice kratkotrajne. Zato jih je treba ozaveščati o dolgoročnih posledicah njihovih dejanj, toda ne na način moraliziranja, ustvarjanja moralne panike, ampak na način, da obstajajo drugačni načini ravnanja in vedenja, ki ne prizadenejo drugih.

Ne smemo spregledati posledic, ki jih nasilje prinese izvajalcem nasilja, ki jim nikakor ne moremo pomagati, dokler ne poznamo vzrokov za njihovo vedenje. Pogosto povzročitelji nasilja prav tako potrebujejo nekoga, da jih bo slišal, opazil in mladostniku pomagal razviti drugačne strategije spoprijemanja s težavami in s frustracijami. Po drugi strani pa jih v našem sistemu znamo le kaznovati, s čimer ne preprečimo ničesar. Mladostnikom ne pomagamo razviti pogleda na to, kaj je dobro in kaj slabo. Prav tako so bili v veliki večini ravno ti mladostniki nekoč v vlogi žrtve nasilja, kar je spodbudilo, da so sami postali povzročitelji in se izognili tveganju, da bodo izločeni. Pomembno je tudi, da se tako odrasli, predvsem pa mladostniki, zavedajo, kakšne posledice ima nasilje za žrtve, saj je očitno, da tega zavedanja ni dovolj.

Ključno za to, da ne spregledamo ne žrtev in ne nasilja, se mi zdi, da poznamo dejavnike tveganja, ki lahko pripeljejo do tega, da nekdo postane žrtev, drugi pa povzročitelj. Ti dejavniki so pogosto skriti, težko jih odkrijemo. Toda šele ko jih, lahko mladostniku pomagamo, da razvije drugačne oblike vedenja, žrtvi pa, da razvije drugačno obrambo, kot je tišina. Tako zagotovimo, da se lahko z nami pogovori, nam zaupa in s tem preprečimo posledice, ki bi lahko nastale. Dokler pa bodo odzivi odraslih slabi, v obliki kaznovanja, moraliziranja, ignoriranja, nasilja ne bomo mogli preprečiti.

S strani posameznikov, ki nasilje uporabljajo kot način izražanja, dokazovanja moči sem želela dobiti informacije, na kakšen način bi oni reševali težave nasilja, kje oni vidijo možnosti, da bi se odrasli bolje odzvali ali celo preprečili nasilje. Na ta način so sodelovali pri ustvarjanju ugotovitev moje raziskave in pri končnih sklepih, predlogih, saj menim, da otrokom in mladostnikom vedno nekaj prepovedujemo, dopovedujemo, v resnici pa nas ti ne slišijo, in če bi jih vključili, bi morda lahko našli boljše možnosti, rešitve za težave medvrstniškega nasilja.

6 Predlogi

Šole in starši bi morali več pozornosti posvečati odkritim pogovorom o nasilju in med sabo sodelovati. Šole, strokovni delavci in socialni delavci bi morali opolnomočiti tudi starše, da bi razumeli, kako pomembna je ta tematika, da nasilja ne smejo zanikati, četudi je njihov otrok v vlogi povzročitelja. Potrebno jim je pomagati, da bi se s tem znali soočati. Z ignoriranjem nasilje legitimiramo, imamo previsoko toleranco do njega. Hkrati pa bi morali mi delati na tem, da nas mladostniki ne bi videli kot odrasle, ki jim ne znajo pomagati in ki lahko le poslabšajo situacijo, ampak kot zaupnike, ki jim lahko povedo za svoje stiske in jim bodo te stiske pomagali rešiti. Tako lahko razvijemo dobro, pozitivno klimo tudi med vrstniki samimi, da bodo razumeli posledice svojih dejanj, hkrati pa se bodo znali izražati drugače, kot skozi nasilje.

Skozi raziskovalno delo sem videla, da so se mi ves čas odpirala nova vprašanja, ki bi jih bilo smiselno raziskati, novi pogledi in nove možnosti, s katerimi bi lahko nasilje preprečevali in mladostnikom pomagali.

V nadaljevanju bi tako morali raziskavo razširiti predvsem na mladostnike, ki v tem času hodijo v osnovno ali srednjo šolo in izvajajo nasilje, da bi videli, kako se nasilje z leti spreminja. Menim, da bi dobili boljši vpogled predvsem v nove oblike, kot je spletno nasilje, ki je v zadnjem času vse pogostejše, žrtev pa lahko zaradi tega močno trpi. Pri teh novih oblikah nasilja je težje ukrepati, saj ga odrasli težje opazimo. Prav tako bi bilo v raziskovanje smiselno vključiti še žrtve nasilja in ti vlogi primerjati, poskusiti ugotoviti, kje žrtve vidijo možnosti, da bi se nasilje začelo preprečevati in le-to povezati z možnostmi, kot jih vidijo povzročitelji nasilja. Iz raziskav bi bilo smiselno speljati delavnice na temo nasilja in jih izvajati že v prvih razredih osnovne šole, ne pa šele, ko je nasilje že prisotno.

V raziskavi nisem dobila veliko odgovorov na temo preprečevanja nasilja, toda vseeno se mi zdi ta pogled pomemben za raziskovanje naprej. Zdi se mi dobro, da se vključi mladostnike, ki so izvajali nasilje in se jim da možnost, da postanejo del reševanja težav medvrstniškega nasilja, se jih vključi in z njimi soustvarja. Tako dobimo nov, svež pogled iz drugačne perspektive, in menim, da bi z večjim številom sodelujočih, bolj poglobljenimi vprašanji o preprečevanju nasilja, lahko našli možnosti in rešitve, ki bi nam pomagali.

Dobila pa sem dober vpogled v to kaj mladostniki resnično mislijo o odzivih odraslih na njihovo vedenje. Menim, da sem s to raziskavo pokazala, da kljub pogostemu izpostavljanju tematike medvrstniškega nasilja, strokovnjaki v teh primerih ne znajo ukrepati. Mladostniki

sami izpostavljajo negativne izkušnje z njimi, ki jih pripeljejo do tega, da nasilje še stopnjujejo in to je velika težava. Potrebno bo začeti usposablјati strokovnjake, učitelje, starše, da bodo otrokom prisluhnili, in znali razumeti njihovo vedenje, ter ga skupaj z njimi skušali spreminjati. Namesto, da se usmerjamo le na delavnice za otroke, bi bilo smiselno delati z odraslimi, da se bodo znali na nasilje odzivati.

7 Uporabljena literatura

- Aničić, K., Hrovat, S., Hrovat, T., Lapajne, G., Mešič, G., Miklavčič, R. (2015). *Delo s povzročitelji nasilja: Strokovne smernice in predstavitev dela*. Ljubljana: Društvo za nenasilno komunikacijo
- Berčnik, S. (2008). Vzgojni koncept v javni šoli in vprašanje nasilja. *Sodobna pedagogika*, let. 59, št. 1. Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije.
- Bilić, V. (2013). *Moralna občutljivost in medvrstniško nasilje: pomen empatije in skrbi*. *Sodobna pedagogika*, let. 64, št. 2. Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije.
- Bučar, Ručman, A. (2004). *Nasilje in mladi*. Novo mesto: Klub mladinski kulturni center
- Cokan, S. (2015). Vpliv šole na duševno zdravje otrok. *Didakta*, let. 25, št. 180
- Cvek, M., Pšunder, M. (2013). Učenci, žrtve medvrstniškega nasilja. *Revija za elementarno izobraževanje*. Univerza v Mariboru: Pedagoška fakulteta
- Glasser, W. (2002). *Nesrečni najstniki: kako naj starši in učitelji poiščejo stiki z njimi*. Radovljica: Mca.
- Gomezel, A. Kobolt, A. (2012). Vpliv družine na mladostnikovo identiteto. *Socialna pedagogika*. Let. 16, št.4. Združenje za socialno pedagogiko
- Grebenc, V., Kvaternik, I., Kodele, T. (2010). *Pogovarjamo se: skupnostni pristop v šoli*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Habbe, J. (2000). *Nasilje in varnost otrok v šolah*. Ljubljana: Lisac & Lisac
- Hrovat, T. (2016). Delo s povzročitelji nasilja. *Socialno delo*, let. 55, št. 1/2. Univerza v Ljubljani: Fakulteta za socialno delo
- Hrženjak, M., Humer, Ž. (2010). Intersekcionalni pristop v preventivnih programih preprečevanja medvrstniškega nasilja. *Socialna pedagogika*, let. 14, št. 1. Združenje za socialno pedagogiko
- Hrženjak, M. (2011). Vrstniško nasilje v perspektivi dominantnih konstrukcij ženskosti in moškosti ter sovpadanja strukturnih neenakosti. *Šolsko polje*, let. 22, št. 3/4. Slovensko društvo raziskovalcev šolskega polja
- Jeriček Klanšček, H. in drugi (2014). *Z zdravjem povezano vedenje v šolskem obdobju med mladostniki v Sloveniji*. Ljubljana: IJZ
- Jug, V. (2015). Osebnost in vrednote pri mladostniških prestopnikih. *Anthropos*, let. 47, št. 1/2

- Kordeš, U., Smrdu, M. (2015). *Osnove kvalitativnega raziskovanja*. Založba Univerze na Primorskem
- Klančnik, A. T. (2013). Internetno medvrstniško nasilje. *Didakta*, let. 23, št. 163
- Lešnik Mugnaioni, D. (2010). *Raznolikost: dejavnik tveganja in posledica vrstniškega nasilja?*. Ljubljana: Vodenje v vzgoji in izobraževanju.
- Mesec, B. (1998). *Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo
- Mrežar, A. (2013). *Dejavniki odraščanja pri mladostnikih v Prevezgojnem domu Radeče* (diplomsko delo). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mrežar, A. (2013). Uporaba konceptov socialnega dela pri mladostnikih, ki so razvili neustrezne strategije ravnanja. *Socialno delo*, let. 52, št. 4. Univerza v Ljubljani: Fakulteta a socialno delo
- Polak, A., Smrtnik Vitulič, H., Vošnjak, Š. (2011). Doživljanje različnih vlog v situacijah vrstniškega nasilja. *Socialna pedagogika*, let. 15, št. 3. Ljubljana: Združenje za socialno pedagogiko
- Posnic, K., Košir, K. (2016). *Medvrstniško nasilje, kot ga zaznavajo učitelji in učenci osnovne šole*. Maribor: Pedagoška fakulteta
- Poštrak, M. (1994), V znamenju trojstev. *Socialno delo*, let. 33, št. 4. Narodna in univerzitetna knjižnica
- Poštrak, M. (2001). Antropološki zorni kot. *Socialno delo*, let. 40, št. 2/4.
- Poštrak, M. (2003). Kaj posebnega lahko ponudi socialno delo pri delu z mladimi. *Šolsko svetovalno delo*, let. 8, št. 3–4
- Poštrak, M. (2006). Nasilje kot sporočilo. *Šolsko svetovalno delo*, let. 11, št. 3–4
- Poštrak, M. (2015). Koncepti socialnega dela z mladimi. *Socialno delo*, letnik 54, številka 5, str. 269-280
- Pušnik, M. (1999). *Vrstniško nasilje v šoli*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo: Ljubljana.
- Pušnik, M. (2012). Nasilje v šoli v krogu nasilja. V: M. Muršič ur. *(O)krog nasilja v družini in šoli, Soočanje šole/vrtca z nasiljem nad otroki*. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo.
- Razpotnik, Š., Dekleva, B. (2015). Medvrstniško nasilje v šoli. *Socialna pedagogika*, let. 19, št. ¾. Ljubljana: Združenje za socialno pedagogiko
- Scambor, C., Scambor, E. (2017). Nasilje na podlagi spola in vloga moških. *Časopis za kritiko znanosti*, let. 45, št. 267. Študentska založba

- Šugman, Bohinc, L. (2008). *Ocenjevanje začetnih stikov v neprostovoljnih transakcijah socialnega dela*. Neobjavljeno študijsko gradivo. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo
- *The annual bullying SURVEY 2014*. (2014). Brighton: Ditch the label.
- *The annual bullying SURVEY 2015*. (2015). Brighton: Ditch the label.
- Wolfe, D. A., Wekerle, C., Scott, K. (!997). *Alternatives to Violence: Empowering Youth to Develop Healthy Relationships*. UK: Sage publications
- Yasuda, H., (2010). *A Risk Management System to Oppose Cyber Bullying in High School: Warning System with Leaflets and Emergency Staffs*. Japan: Shimonoseki Technical High School
- Žižak, A., Koller, Trbović, N. (2007). Temna stran družinskega življenja v doživljanju otrok in mladostnikov. *Socialna pedagogika*, let. 11, št. 2

8 Priloge

8.1 Priloga 1: Vprašalnik

1. Ali mi lahko opišeš konkretne situacije, dogodke, v katerih si sam/a ali ste s prijatelji izvajali nasilje nad vrstniki?
2. Kako pogosto ste izvajali nasilje nad vrstniki?
3. Kakšni so bili tvoji občutki, čustva, ko si nasilje izvajal/a?
4. Kakšni so bili razlogi in vzroki, da si nasilje izvajal/a?
5. Se ti je takrat zdelo, da je za nasilje kriva žrtev? Zakaj?
6. Kako si v času izvajanja nasilja gledal/a na žrtev, kakšna je bil/a v tvojih očeh?
7. Si se kdaj sam/a znašel/la v vlogi žrtve medvrstniškega nasilja?
8. Ali si zaradi nasilnega vedenja že kdaj doživel kakšne posledice s strani šole, družine ali drugih ljudi? Opiši.
9. Kako si takrat videl odzive šole, družine in drugih odraslih, ali so se ti zdeli dobri ali ne? Zakaj?
10. Imaš kakšnega brata ali sestro in ali morda veš, če je tudi on/ona kdaj izvajal/a nasilje nad vrstniki?
11. Kakšne odzive s strani šole in staršev bi po tvoje takrat potreboval/a, da bi ti pomagali?
12. Se morda spomniš kakšnega načina, da bi šola in drugi odrasli medvrstniško nasilje preprečili še preden se zgodi?
13. Misliš, da oseba, nad katero vrstniki izvajajo nasilje lahko doživi kakšne posledice tudi kasneje v življenju, ko odrasča in ko odraste?

8.2 Priloga 2: Intervjuji

Intervju 1

T: Jaz

A: intervjuvanec

T: S tabo bi se rada pogovarjala o nasilju, ki se dogaja v šolah med vrstniki in sošolci. Večkrat si mi povedal, da ste, ko ste bili mlajši, s svojimi prijatelji radi koga pretepli, če vam ni bil všeč, zaradi česar si imel z učitelji in strokovnimi delavci veliko problemov. Bi mi morda lahko opisal kakšno situacijo, ko ste s prijatelji nad nekom izvajali nasilje?

A: Ja ne vem, nekdo nam je težil, šel na živce (A1), pa smo ga pač pretepli (A2). Nismo ga v šoli, ker tam bi nas kdo videl, ampak recimo pred šolo (A3). Potem smo bili carji, nihče nam ni upal nič reči, vsi so nas ubogali(A4). Ali pa če je kdo mene zafrkaval, se grdo obnašal, potem smo ga tudi pretepli, ali pa ga samo zajebavali nazaj(A5).

T: Mi lahko poveš kaj več o teh situacijah, kakšno konkretno situacijo, ki se je spomniš?

A: Na primer enkrat vem, da je eden izmed mojih sošolcev ukradel prijatelju denar (A6). Sicer je rekel, da ga ni, ampak bili smo prepričani, da ga je, ker je zgedal sumljiv (A7). In smo mu lepo rekli, naj ga vrne, a ni želel, zato smo mu pobrali vse kar je imel (A8) in zraven smo mu dali še par brc (A9).

T: Pa ste to delali pogosto, vsak dan?

A: Ne, čisto odvisno. Recimo dvakrat na teden (A10)

T: Kaj pa druge vrste nasilja, ste se kdaj drugače izživljali nad sošolci ali drugimi mladostniki?

A: Kako to misliš? Saj se nismo nikoli izživljali nad nekom (A11)

T: Da ste komu kaj ukradli, ga izsiljevali, ga obrekovali, mu grozili tudi preko interneta?

A: Ja če nismo imeli za malico smo kakšnemu vzeli neki denarja (A12), pa smo tudi govorili o njemu za hrbtom, ampak smo mu to vedno povedali potem še v obraz, da smo videli njegov odziv (A13). Grozili smo pa tudi recimo, če kdo ni naredil kar smo hoteli (A14).

T: Kako pa si se počutil ob tem, ko si nad drugimi izvajal nasilje?

A: Bolje, dobil sem občutek, da sem boljši od njega (A15) in ga lahko premagam, on pa meni ne more nič (A16). Pa ostali, ki so to videli tudi niso upali nič (A17). Tako smo bili zavarovani, da so nas pustili pri miru (A18). Pa itak smo vsi v naši družbi to počeli (A19).

T: Bi lahko o svojih čustvih, občutkih ob tem povedal kaj več?

A: Ne vem, v resnici se nikoli nisem počutil slabo (A20). Neki občutki adrenalina mogoče (A21). To je pa to.

T: Kakšni pa so bili razlogi, vzroki, da ste se obnašali nasilno, recimo da ste ga pretepli?

A: Ja ne vem, kakšen je bil preveč pameten in je hotel soliti pamet, pa mi je šel na živce (A22), ali pa recimo enemu smo ukradli torbo (A23), ker je bil debel pa še piflar, in se je ves čas učil, pa se potem ni mogel (A24). Večkrat nas je kdo zatožil, pa smo potem še njega pretepli (A25). Pa tudi drugi so se do mene obnašali zelo grdo, sem jim samo vrnil (A26).

T: Se ti torej zdi, da je za to kriva žrtev, torej tisti, ki ste ga pretepli, mu grozili in podobno, ker se je »narobe« vedel?

A: Ja večinoma so bili sami krivi (A27).

T: Večinoma? Kako to misliš?

A: Ja da so se grdo do nas obnašali so oni krivi (A28).

T: In kako si v tem času, ko si nasilje izvajal, videl žrtev? Kako si gledal nanjo, kakšna je bila v tvojih očeh, ko si recimo izvajal fizično nasilje?

A: Ne vem, o tem ne razmišljam (A29).

T: Kaj pa če sedaj pomisliš, kakšna je bila druga oseba takrat v tvojih očeh?

A: Ne vem, mogoče slabotna, nenormalna, drugačna (A30). Ni mi bila všeč preprosto (A31). Zdel ali zdela se mi je taka čudna (A32), pogosto so bili do nas nesramni in nas niso upoštevali (A33) zato so si zaslužili (A34).

T: Si se kdaj znašel tudi v vlogi žrtve nasilja, torej da so nad tabo drugi izvajali nasilje?

A: Žrtev sem bil ja, recimo enkrat smo se stepli na zabavi, pa sem fasal, da sem moral šivat arkado (A35). Ampak je tudi drugi fant dobil svoje (A36).

T: Še kakšna taka situacija?

A: Ne spomnim se.

T: Ali ste zaradi nasilja, ki ste ga izvajali kdaj doživeli kakšne posledice s strani šole, staršev, drugih ljudi?

A: Ja pogosto smo bili pri ravnatelju na pogovoru (A37), poslušali tiste litanije kako je narobe kar počnemo (A38), klicali starše v šolo (A39), parkrat je prišla tudi policija in je prijatelj bil izključen (A40), ampak ker je še vedno hodil do nas v šolo so mu dali še prepoved približevanja (A41). Večinoma so bili pa to ukori (A42) ali pa smo morali kaj delati, recimo umivati klopi v šoli za kazen (A43).

T: Se ti zdijo odzivi šole na to dobri, ali bi jih danes kako spremenil?

A: Ja ves čas so nam nekaj moralizirali in nas obsojali (A44), nikoli niso poslušali naše plati, nismo prišli do besede (A45). Ne vem ali je to dobro ali ne, ampak ni pa to ustavilo našega početja (A46). Niso naredili nič koristnega, le na živce so nam šli (A47).

T: Kakšni pa so bili odzivi tvoje družine na to nasilje?

A: Ne vem, ni jih toliko zanimalo (A48), večinoma so bili jezni, ker so morali iti v šolo na sestanke (A49), ali pa ko sem dobil kakšno pismo od policije (A50), večkrat nisem smel ven s kolegi (A51).

T: Aha, me zanima tudi to, če imaš kakšnega brata ali sestro in če morda veš, če je tudi on/ona kdaj izvajala nasilje nad vrstniki?

A: Ne, nimam bratov in sester (A52)

T: Kakšni odzivi s strani šole in staršev ter drugih ljudi pa bi se ti danes, ko pogledaš nazaj, zdeli ustrezni in misliš, da bi ti pomagali?

A: Ja mogoče to, da bi nas poslušali (A53), ne pa ves čas ene litanije in kritike (A54). Pa tudi vedno, ko se je kaj zgodilo, pa mi nismo bili krivi, so nas s tem povezali in smo bili mi krivci za vse (A55), to vem, da nam je šlo zelo na živce.

T: Se morda spomniš še kaj?

A: Ja lahko bi nas razumeli (A56), ne pa vedno same grožnje in kazni (A57). Ne vem nič drugega.

T: Se morda spomniš kakšnega načina, da bi starši in šole tako nasilje lahko preprečili še preden se zgodi?

A: Ja mogoče s pogovori o tej temi (A58), da bi nas učili kaj lahko nasilje povzroči (A59), ker danes se mi zdi, da se tega nismo zavedali (A60). Nismo se znali drugače odzvati, če smo bili jezni (A61).

T: Razumem. Imam še zadnje vprašanje in sicer ali misliš, da oseba, ki jo nekdo ves čas pretepa, psihično izsiljuje, nad njo izvaja nasilje, lahko doživi kakšne posledice tudi kasneje v življenju, ko odrasča in ko odraste?

A: Mislim, da ne, ker to človek pozabi in gre naprej (A62) in potem je tega nasilja vedno manj (A63).

Intervju 2

T: Jaz

B: intervjovanec

T: Če se vrneš nazaj v čas osnovne in srednje šole, mi lahko opišeš kakšno konkretno situacijo, v kateri si sam ali z vrstniki izvajal nasilje nad vrstniki?

B: Ja fizičnega nasilja nad šibkejšimi v osnovni šoli nisem nikoli izvajal. Več je bilo verbalnega, recimo ko smo se spravljali na kakšne debele, revne, na take, ki nam niso bili všeč (B1). Recimo eno sošolko, ki je bila debela, smo vedno na hodniku zajebovali, in recimo enkrat smo polili nekaj na hodniku, da je padla, in smo se ji potem še bolj smejali (B2). Se mi zdi, da je bilo potem v srednji šoli več vrstniškega nasilja, na kar je močno vplivala moja družba, kasneje pa tudi alkohol in droge (B3). Danes vidim, da sem imel tako družbo, da smo morali sovražiti vse, kar drugače, če se nebi družili, nebi sovražil (B4). Recimo spravljali smo se na čefurje, geje, na vse, kar je bilo drugače (B5). Zelo pogosto smo se tudi pretepali, recimo na veselicah smo se stepli le zato, ker so nas eni grdo gledali iz druge vasi, ali pa smo hoteli izpasti frajerji (B6). Ali pa smo pretepli nekoga, ki je bil pameten, nam je pametoval (B7).

T: Kako pogosto pa se je takšno nasilje dogajalo?

B: Ja psihično, vsak dan. Fizično pa vedno, ko smo šli ven, pa tudi v šoli, recimo smo se na nekoga spravili vsaj enkrat tedensko (B8).

T: Kaj pa druge oblike nasilja, recimo kraja, grožnje, spletno nasilje?

B: Kradel nisem, vsaj vrstnikom ne (B9). Grozili smo velikokrat, recimo da so morali biti tiho, če smo kaj naredili, ali pa enkrat smo enemu zagrozili, da nam naslednji dan prinese denar, ker nismo imeli denarja za žurko (B10). Tudi kasneje je bilo veliko pretepov na tekmah, ko sem bil med Green dragonsi, smo se spravljali na Mariborčane, to je bilo hudo nasilje (B11). Pa na veselicah smo prišli že tja z namenom, da se z nekom stepemo (B12). V šoli pa tako kot sem prej povedal. Spletno nasilje se pa ne spomnim, ampak možno je, da se nam takrat to ni zdelo nič takega. Mi smo bili še v tistih časih, ko smo na tablo pisali recimo »Sara je debela, neumna« (B13).

T: Kako pa si se ti počutil, kakšni so bili tvoji občutki, ko si izvajal nasilje?

B: Ja meni se nikoli ni zdelo to nič spornega, vedno je bilo nekaj normalnega, bili smo pač frajerji (B14). Mislim, da nekih posebnih čustev ob tem ni bilo (B15). Je neko dokazovanje pred družbo. Občutki, da si nekaj dosegel, da si nekoga premagal, da si boljši, si ustvariš neko ime (B16).

T: Kakšni pa so bili razlogi za nasilje?

B: V moji družbi je bil vedno razlog drugačnost, ali pa neko tekmovanje – recimo mi in čefurji, ki jih je v Ljubljani itak veliko (B17). Pa rasa, etična pripadnost (B18). Velikokrat smo imeli tudi konflikte med vami, pa smo se potem pretepali, grozili – čisto za brez veze (B19).

T: Se ti je takrat, ko si recimo izvajal nasilje, zdelo, da je druga oseba, torej žrtev kriva za to?

B: Ja, ker je vedno izzival, bil drugačen, je stal na mestu, kjer jaz nisem hotel, da stoji (B20). Velikokrat recimo je prišla v šoli ravnateljica, učiteljica, ali pa celo policija pa sem jih hotel prepričati, da je drugi kriv, da nisem jaz. Bil sem prepričan, da se mi vedno godi krivica, da sem preveč kaznovan, drugi pa nikoli (B21).

T: Pa se ti je kdaj dogajala krivica?

B: Včasih, ampak zagotovo ne vedno, ko sem tako mislil (B22).

T: Kako pa si gledal na žrtev, kakšna se ti je zdela njena podoba v tvojih očeh?

B: Šibkejša, kot nekdo, ki bi se mi moral podrediti (B23). Veliko je zaradi moje družbe, še danes imam številne predsodke, ampak takrat smo razmišljali tako – ker so drugačni od nas, se je na njih treba spravljati. Vsi iz družbe smo jih sovražili, četudi brez razloga (B24). Vse tiste piflarje, čefurje, črnice, tiste fante, ki so bili bolj nežni, pa smo jih zmerjali s pedri in jih zato sovražili. Ni bilo posebnega povoda zakaj, pač tako je bilo (B25). So pa tudi nas drugi grdo gledali in obsojali na prvo žogo, ker smo bili recimo vsi pobriti in imeli tak sloves, da smo nasilni (B26).

T: Si se tudi ti kdaj znašel v vlogi žrtve nasilja?

B: Ja v osnovni šoli sem bil ko sem bil mlajši tudi jaz, ker sem bil debel, pa so se norčevali, in starejši fantje iz šole so se večkrat spravljali na nas (B27). Enkrat sta me recimo dva napadla s plastičnimi flašami in jih metala vame, bil sem še majhen, onadva pa sta končevala osnovno šolo (B28). Kasneje sem sicer dobil kdaj hude poškodbe zaradi pretepov, ampak ne zato, ker bi bil žrtev nasilja, ampak smo se pač tepli (B29).

T: Sedaj se bova dotaknila še posledic. Zanima me kakšne posledice ste zaradi nasilja doživeli s strani staršev, šole in drugih ljudi?

B: Moji starši so zelo strogi, sem velikokrat dobil kakšne kazni, recimo nisem smel ven s prijatelji, so mi vzeli računalnik, igrice in tako naprej (B30). Ampak mene je najbolj prizadelo recimo ko mi je mami rekla, da je razočarana nad mano (B31). Šola ni posebej ukrepala, zaradi svojega vedenja sem moral vsak četrtek k ravnateljici na pogovor, ampak to ni imelo nobenega efekta (B32). Po navadi sem bil zaprt v njeni pisarni še z razredničarko in socialno delavko, torej tri na ena in zaradi tega se človek še bolj zapre, je ravno obraten efekt, še bolj kontriraš, kot bi drugače (B33). Nobenega ne jemlješ resno, ker ti grejo vsi na živce in se ti zdi, da ti hočejo le slabo, nikoli ne dobiš občutka, da ti bi kdo hotel pomagati (B34). Veliko posledic je bilo s strani policije, največ teh denarnih kazni v pretepih, za to sem zapravil že ogromno, res te udari po žepu (B35). Pa že iz osnovne šole imam v našem majhnem kraju grd sloves, da sem pretepač. Bully. Vsi so vedeli, da smo neki razbojniki in še vedno to mislijo, ne živim več tam, ampak še vedno govorijo, da smo za vse mi krivi, še po tolikih letih (B36).

T: In če danes pogledaš nazaj, kakšni se ti zdijo njihovi odzivi, dobri ali slabi, in če lahko kar komentiraš kaj bi bil zate boljši odziv?

B: Mislim, da so bili odzivi staršev dobri, sem se morda zaradi njih malo umiril (B37). V šoli so se morda trudili, ampak res niso imeli pojma kaj narediti (B38). Ravnateljica je kar mislila, da ji bom jaz vsak četrtek poročal kaj sem delal in kaj delajo drugi, seveda ji nisem, ali sem se ji lagal ali pa bil tiho (B39). Tudi ta združena avtoriteta učiteljev nad enim učencem je grozna, upam da tega ne počnejo več, ker zaradi tega sem izvajal obrambo (B40), postal še bolj napadalen, še bolj grozil drugim sošolcem, da morajo biti tiho, se še bolj spravljaj na njih (B41).

T: Kaj pa bi se ti zdelo, da bi bilo prav, da bi naredili, da bi ti pomagali?

B: Najbolj sem se bal staršev, vedno je bila to obramba – samo ne fotru povedat, in to je name najboljše delovalo (B42). Torej bi se morali starši bolj vključevati (B43). Pomagalo mi je tudi recimo, ko mi je foter rekel, da se mlajši brat zgleduje po meni in da dela vse, kar jaz delam in da naj se zamislim kakšen zgled mu dajem – to me je malo umirilo, da sem bil boljši (B44).

T: Pa je potem ta brat tudi kdaj izvajal nasilje nad vrstniki?

B: Fizičnega ne, ker ni tak. Psihično pa ja, mi večkrat omeni kako so se recimo spravili na kakšnega sošolca ali sošolko (B45). Sedaj mu jaz pametujem in mu rečem kako bi se on počutil, oziroma kako se je počutil – ker so se iz njega tudi včasih delali norca, ker je debel (B46). Sedaj je pa pač v »kul« družbi in se ne norčujejo iz njega ampak iz drugih (B47). Ampak to je spet družba, ko si recimo s petimi fanti in tam en ubogi fant ali punčka, seveda en nekaj reče, drug reče. In si frajer, drugi te gledajo, se te bojijo (B48).

T: Ali se morda spomniš kakšnega načina, da bi se medvrstniško nasilje preprečilo še preden se zgodi?

B: Mislim, da to ni možno (B49). Tisti, ki je šibek je od vedno zatiran in mislim, da se tega ne da rešiti. Saj smo imeli pogovore, pa niso pomagali – mislim, da se nasilja ne da zaježiti (B50).

T: Ali misliš, da oseba, nad katero vrstnik izvaja nasilje, doživi kakšne posledice, ki se poznajo tudi kasneje v življenju?

B: Mislim, da je odvisno kako močno je nasilje (B51). Jaz mislim, da ko greš iz šole, spremeniš okolje, odrasteš, pozabiš na to (B52). Če te pa celo življenje zajejavajo, se mi zdi, da se največja katastrofa lahko zgodi pri 15, 16 letih, ko si ranljiv, recimo samomori (B53). Ko si pa starejši, to prebrodiš, se s tem ne ukvarjaš več (B54).

Intervju 3

T: Jaz

C: intervjuvanec

T: Za začetek bi rada, da mi opišeš kakšno situacijo, v kateri si sam ali skupaj s prijatelji izvajal nasilje nad vrstniki?

C: Odvisno kaj točno s tem misliš.

T: Mislim na konkretne situacije, v katerih si se ti sam ali s prijatelji nad nekom izživil – fizično s pretepanjem, ali psihično, z grožnjami, krajo, verbalno – obrekovanje, izločanje, morda tudi spletno nasilje – objavljanje fotografij, obrekovanje prek spleta, zafrkavanje in podobno.

C: Takih situacij je ogromno, težko se samo ene spomnim. Že v osnovni šoli sem se pogosto pretepal (C1), recimo enkrat sva se s prijateljem spravljala kakšen mesec na sošolca – vsak dan nama je moral prinesiti denar (C2), če ne sva ga zbrala. In ni ostalo le pri grožnjah, res sva ga pretepla (C3). Čez en mesec pa sva se spravila na nekoga drugega. Obrekovanja se ne spomnim, zafrkavanja pa. Enega sošolca smo klicali prašič, ker je bil debel in ga sploh med športno vzgojo ves čas porivali, zmerjali z debilom, z lenuhom (C4). Pa tudi kradli smo, telefone, denar, oblačila, ure (C5), in to potem prodajali naprej, ker smo rabili denar (C6). Potem v srednji šoli se

je pa samo še stopnjevalo, našel sem družbo, s katero smo kradli in grozili vsem, tudi sošolcem (C7), celo trafiko in Merkator smo oropali. Ko prideš v Ljubljano te hitro uničijo, če nisi tudi ti tak, da se te bojijo in to sem moral dokazati (C8).

T: Kaj pa spletno nasilje, ali pa izoliranje nekoga iz družbe in podobno?

C: Ja takrat še ni bilo toliko teh strani, facebook, instagram, imeli smo MSN, tam smo si enkrat naredili profil in potem preko njega pisali puncam in fantom, jih zbadali in nihče ni vedel kdo je, tako da smo jim lahko pisali res grde stvari (C9). Ampak to ni nič takega (C10). Pa enkrat se je punca, ki je bila vame zaljubljena slikala naga in mi poslala slike, potem sem pa to vse naprej delil (C11).

T: Kako pogosto pa si izvajal nasilje?

C: Vsak dan (C12).

T: Kako pa si se počutil ob tem, ko si izvajal nasilja, kakšna čustva si imel?

C: Vseeno mi je bilo (C13). Nisem razmišljal o tem kako se počutim, ker sem pač naredil kar sem v tistem trenutku moral, kar sem rabil – če sem rabil denar, sem ga moral nekje dobiti in to je bil edini način, da pridem do njega (C14). Mi je bilo pa tudi večkrat žal, če sem o tem premišljeval, zato sem se trudil, da bi čim manj razmišljal (C15).

T: Kakšni pa so bili razlogi, da ste nasilje izvajali?

C: Ni bilo razloga (C16). Recimo kradli, grozili smo samo zato, da bi dobili denar (C17). In nisem prenesel, da bi se mi kdo uprl, da se mi kdo nebi podredil (C18). Mislim, da s tem ni nič narobe, tak sem pač bil (C19). Slike sem delil zato, ker je bila ona tako neumna, da mi jih je poslala (C20). Kasneje v šoli je bil pa razlog tudi ta, da smo želeli pač imeti premoč, želeli smo, da se nas bojijo in v nasilju smo uživali (C21). Recimo spravljali smo se na čefurje, na debele, na grde punce, to je bil razlog (C22). Sovražil sem jih (C23), in družil sem se z ljudmi, ki so bili istega mnenja (C24). Če je kdo imel drugačno mnenje, je avtomatsko postal naš sovražnik (C25).

T: Se ti je torej takrat zdelo, da je za nasilje vedno kriva žrtev, da je ona na nek način spodbudila nasilje?

C: Ja, vedno. Če bi naredili tako, kot sem jaz hotel, zagotovo nebi bilo nasilja (C26). Pogosto je bilo pa tudi tako, da sem bil jezen na nekaj in sem to jezo moral na nekemu sprostiti (C27).

T: Kako pa si v času nasilja gledal na žrtev, kakšna je bila v tvojih očeh?

C: Kot na nekaj manjvrednega, na nekaj, kar ni vredno, da živi okoli mene (C28).

T: Še kaj?

C: Ne, to je to.

T: Si se tudi sam kdaj znašel v vlogi žrtve nasilja?

C: Ja, doma nas je 7 otrok, oče je bil vedno nasilen do nas ko sem bil majhen, ampak je kmalu umrl (C29). Kasneje pa ne, nikoli se ne spomnim, da bi bil jaz žrtev nekemu (C30).

T: Pa so tudi tvoji bratje in sestre kdaj izvajali nasilje nad vrstniki?

C: Ne, mislim, da ne. Ampak res pa je, da nismo bili nikoli v posebnih stikih z njimi, ker sem šel kmalu v rejništvo (C31).

T: Si ti zaradi nasilja kdaj doživel kakšne posledice s strani šole, staršev ali drugih ljudi?

C: Posledic je bilo ogromno, ne vse zaradi nasilja, tudi zaradi vedenja. Osnovne šole sem bil izločen (C32), ker sem imel toliko ukorov, da sem jo moral zaključiti v večerni šoli (C33). Potem sem se vpisal v srednjo šolo na Teksas. Tam se bil tudi izključen ravno zaradi nasilja, z nekom sva se močno stepla, je moral na urgenco (C34). Dobil sem tudi prepoved približevanja šoli (C35). Zato sem nehal hoditi v šolo, moral sem v Logatec za 2 leti (C36). Ampak to je pa že druga zgodba, o kateri nebi govoril.

T: Kaj pa s strani staršev, okolice?

C: Ja oče mi je umrl, leto za tem še mama (C37). Sestra je nekaj časa skrbela zame, ampak je hitro obupala, ker sem take počel (C38). Zato sem šel v rejništvo, nato pa v Logatec (C39). Tako da odziv sestre je bil to, da se me je znebila (C40). Okolica me je vedno obsojala, še vedno me, ampak mi je vseeno (C41).

T: Se ti danes, če pogledaš nazaj, zdijo ti odzivi dobri ali ne? Kako bi jih spremenil?

C: Mislim, da so bili odzivi slabi, ker mi nihče ni pomagal (C42), pošiljali so me iz ene šole v drugo (C43), tam sem dobil še slabšo družbo in se je moje vedenje le slabšalo (C44). Milijon zaslišanj, pogovorov z ravnatelji (C45), v katerih so mi moralizirali, mi govorili, da iz mene ne bo nič (C46).

T: Kakšne odzive bi pa po tvoje takrat potreboval, da bi ti pomagali?

C: Potreboval bi nekoga, ki bi me razumel (C47), ki bi me spodbujal, da bi končal šolo, ker danes težko dobim službo (C48).

T: Se morda spomniš kakšnega načina, da bi šola, odrasli, medvrstniško nasilje preprečili še preden se zgodi?

C: Ne, mislim da je to nemogoče (C49).

T: Ali misliš, da oseba, nad katero vrstnik izvaja nasilje lahko doživi kakšne posledice tudi kasneje v življenju, kakšne?

C: Mislim, da ne (C50). To smo delali kot mladi, potem ko človek odraste pa na to pozabi (C51). Saj to ni nič takega, malo heca, malo pretepov, ne more človeku škoditi (C52).

Intervju 4

T: Jaz

D: intervjuvanec

T: Za začetek me zanima kakšna konkretna situacija v kateri si ti sam ali s prijatelji izvajal nasilje nad vrstniki?

D: Največ nasilja je bilo v srednji šoli, ko sem bil v skupini petih, šestih fantov, ki smo bili na robu propada, če pogledam nazaj, ampak bili smo najbolj glasni v razredu (D1). Vedno smo se norčevali iz tistih, ki so bili najbolj šibki v razredu (D2). Recimo enega debelega sošolca smo imeli, ki se ni znal postaviti zase (D3). Pri športni

vzgoji smo se vedno spravljal nanj, ne le psihično, ampak smo ga tudi brcali, boksali (D4) in zraven nanj vpili da je prašič, svinja, slon (D5).

T: Kaj pa recimo spletno nasilje, kakšne kraje, grožnje?

D: Ja, delal smo »fake« profile ljudi, pa smo potem drugim ljudem težili (D6), včasih smo jih tudi izsiljevali, ker smo povedali enemu vse njegove podatke in mu grozili, da ga bomo našli, če naslednji dan ne pusti denarja v eni omarici, to je vedno delovalo (D7). Vem tudi, da smo snemali ko smo se na koga spravljali in potem te posnetke kazali drugim, da smo se smejali. Recimo smo sošolca zmerjali, ga brcali, eden pa je to posnel (D8). Kar se tiče kraje je bilo recimo to, da sva bila s sošolcem vedno brez denarja, oba sva pa kadila, zato sva ob šoli težila ljudem za cigarete, pa če nama jih niso dali, sva jim vzela kar celo škatlo ali pa tobak (D9). Pa če nam je kdo kaj nazaj rekel, govoril, smo mu grozili, recimo »ubil te bom«, grozili če bi kdo komu povedal kaj smo delali, da jih bomo »prefukali« (D10).

T: Kako pogosto pa ste nasilje izvajali?

D: Vsak dan, vsak odmor, vedno, ko smo lahko (D11).

T: Kako pa si se ti ob tem počutil, ko si izvajal nasilje?

D: Kot največji car (D12). Občutki so bili dobri, kot da sem iskal avtoriteto nad nekom, v tem nisem videl nič slabega (D13). Bil sem tisti, ki so se ga drugi bali, bil sem del družbe, ki so se ji vsi umikali in na ta način sem dobil vse kar sem hotel (D14).

T: Kakšni pa so bili takrat razlogi, da ste to počeli?

D: To ti lahko povem na kratko, v enem stavku. Imel sem ločene starše, očetu je bilo zame vseeno. In jaz sem gledal druge fante, druge ljudi, kaj imajo, in jaz tega nisem mogel imeti. In če nečesa nisem mogel imeti, sem si to pač vzel (D15). In tudi nisem imel nikogar, da bi mi rekel, da nekaj delam narobe, da bi mi pojasnil zakaj to delam, ker jaz tega nisem vedel (D16). Takrat so bili vsi samo jezni ves čas (D17).

T: Ali se ti je zdelo, da je za nasilje vedno kriva žrtev?

D: Če je on kriv, da smo se nanj spravljali? Ne vem, nikoli nisem o tem razmišljal (D18). Vedno si našel najšibkejšega, ali pa nekoga, ki je recimo povedal učiteljici, da smo manjkali, ali pa da smo nekaj narobe naredili (D19). Torej ja, kriv je bil on (D20). Če je meni kdo naredil kaj slabega, je bil on na tapeti, hotel sem mu vrniti (D21). Ko si v družbi petih, šestih fantov se trudiš, da ti ne padeš ven iz kroga, da se spravijo nate, torej se zaščitiš (D22) in če nimaš nekoga, da se mu maščuješ, vseeno najdeš nekoga, na katerega se lahko spravljaš (D23).

T: Kako si torej gledal na žrtev, kakšna je bila v tvojih očeh?

D: Šibka, drugačna (D24), nekdo, ki ima nekaj, kar jaz želim (D25), pa ne morem dobiti drugače kot z nasiljem, zato sem bil nanjo jezen (D26).

T: Si se tudi ti kdaj znašel v vlogi žrtve nasilja?

D: Ja enkrat so prišli do nas iz sosednje šole eni modeli, in so od nas hoteli denar, telefone, cigarete, in ker sem se postavil na stran dveh prijateljev so me potem razbili (D27) in mi pobrali vse kar sem imel (D28). Drugače pa ne, ker sem bil bully že od osnovne šole naprej in sem si naredil ime, mi nihče ni upal nič (D29).

T: Pa si zaradi nasilja kdaj doživel kakšne posledice s strani šole, družine, drugih ljudi?

D: Mislim, da smo te sošolce mi tako močno psihično uničili, da niso imeli poguma, da bi komu povedali kaj smo jim naredili (D30). so mi recimo dajali kazni, če sem kaj polomil, uničil, nikoli pa zaradi tega, ker smo se na nekoga spravili (D31), pa čeprav so vedeli, vsaj po moje so morali vedeti, ker tega nismo skrivali (D32).

T: Kaj pa odzivi s strani družine, staršev?

D: Nikoli niso nič izvedeli, razen za te stvari – neopravičene ure, ko smo kaj uničili, so jih iz šole klicali, nikoli pa zaradi nasilja (D33). Ampak moraš vedeti, da smo bili čisto vsi v naši skupini iz takih čudnih družin, z ločenimi starši, pri enem kolegu sta oba pila, enega je oče pretepal (D34). Niti eden izmed nas ni imel normalne družine in po moje smo se zato še raje spravljali na tiste, ki so to imeli (D35).

T: Imaš morda kakšnega brata ali sestro in ali on/ona tudi izvaja nasilje nad vrstniki?

D: imam sestro, ampak mislim, da ne. Je tak karakter, da se postavi zase, ima nekaj prijateljic, ampak mislim pa, da se na nikogar ne spravlja tako kot sem se jaz (D36).

T: Kakšne odzive s strani šole, staršev, drugih ljudi bi ti potreboval, da bi ti pomagali, da bi se znal odzivati nenasilno?

D: Mislim, da bi mi težko pomagali (D37), saj sem imel kakšne razgovore, pogovore z ravnateljem, socialno delavko, ampak ni bilo stvari, ki bi mi jo lahko rekli, da bi to nehal početi (D38). Ker takrat se »ti jebe« za cel svet, tako da če mi nekdo pametuje naj neham, me to še spodbudi (D39). Morala bi se žrtev znati postaviti zase, to je edini način, torej da ti nekdo vrne nasilje in potem nehaš (D40). In ko danes pogledam nazaj mislim, da se jim ni zdelo vredno, da bi se z mano ukvarjali (D41), ker so bili že prepričani, da bom itak propadel in to so mi dali jasno vedeti (D42)

T: Se ti zdi možno, da bi kak preprečili to nasilje preden se zgodi?

D: Mogoče bi mi morali pomagati razviti občutek kaj delam in zakaj delam, ampak že prej, preden se je to začelo tako obsežno dogajati (D43). Ampak vseeno mislim, da ni možno tega preprečiti, če se nebi jaz spravljal na nekoga, bi se našel nekdo drug, ki bi to počel meni (D44).

T: Še zadnje vprašanje. Se ti zdi, da lahko oseba, nad katero nekdo izvaja nasilje, lahko doživi kakšne posledice zaradi tega tudi kasneje v življenju?

D: Jaz mislim, da jih. Vem, da ima eden posledice zaradi našega vedenja, ker smo ga tako močno zajebavali (D45). Še danes ko se srečava se mu vidi, da me ne more pogledati v oči, da je bolj tih, se ne izpostavlja, da ima nek strah do drugih ljudi (D46). Mogoče uničenje samopodobe (D47). Ampak na dolgi rok pa zagotovo ta človek pozabi na to kar se je dogajalo (D48).

Intervju 5

T: Jaz

E: intervjuvanka

T: Mi lahko opišeš kakšno situacijo v kateri si sama ali s prijatelji izvajala nasilje nad vrstniki?

E: V osnovni šoli sva se s prijateljico spravljali na sošolko, ki je bila vedno bolj samotarka, vedno je bila tiho, nikoli se ni vključila (E1). Bila je taka čudna, imela je veliko mozoljev, vedno mastne lase, premajhna oblačila (E2). Velikokrat sva se nanjo spravili kar tako z besedami, se norčevali iz nje pred vsemi, recimo govorili da je grda tako, da so vsi slišali (E3). Pa na wc sva velikokrat napisali njeno ime in potem zraven žaljivke, ali pa na šolsko tablo (E4). Sva ji tudi vzeli enkrat ključe iz omarice in jih vrgli v kanalizacijo (E5), večkrat sva ji vse stvari iz omarice vrgli v wc (E6), med športno vzgojo sva ji skrili oblačila ali pa jih celo uničili, enkrat sva ji majico razrezali s škarpami (E7).

T: Kaj pa kakšne druge oblike nasilja, fizično nasilje, spletno nasilje, grožnje?

E: Fizičnega nisva izvajali, grožnje tudi ne, spletno nasilje pa samo recimo ko si je naredila profil na Glasuj zame sva vsem kazali njene slike, ki jih je objavila in sva potem spodaj v komentarje pisali žaljivke, pa kako je grda, ogabna, zanemarjena, da so te komentarje videli vsi (E8).

T: Kako pogosto pa ste to počeli?

E: Mogoče ne vsak dan, vsak teden pa se je sigurno zgodilo kaj takega (E9).

T: Kako pa si se ob izvajanju nasilja počutila?

E: Ni mi bilo težko, dobro sem se počutila (E10). Imela sem moč, vsi so se zgledovali po meni, vsi so mi sledili (E11). Če mi kdo ni sem se maščevala in ob tem sem se počutila nekako večvredno (E12).

T: Kakšni so bili razlogi za nasilje?

E: Ja recimo ta punca je neko pesmico o meni napisala, da sem afna in vzvišena in za to sem se ji maščevala (E13). Torej je bilo nasilje reakcija na njeno aktivnost (E14). Razlog je bil da je bila drugačna, da ni spadala v našo družbo (E15), da se ni znala obleči tako kot mi, da je hodila zanemarjena v šolo (E16). Mislim, da so imeli doma sicer težave, vem da niso imeli denarja, in tudi to je bil povod da smo se iz nje norčevali, ker smo mi imeli vse mogoče stvari, ona pa nič (E17).

T: Se ti je torej takrat zdelo, da je za nasilje kriva žrtev, da je s svojim vedenjem sprožila nasilje?

E: Ja meni se je zdelo da si zasluži (E18).

T: Kako si pa v času izvajanja nasilja gledala na žrtev, kakšna je bila v tvojih očeh?

E: Bila je manjvredna od mene (E19). Ni bila del družbe, ni se znala pogovarjati. Bila je pač »kr ena«, mi smo bile nekaj več (E20).

T: Si se tudi ti kdaj znašla v vlogi žrtve nasilja?

E: Seveda, recimo brat se je spravljal name doma ves čas. grozil mi je, me tepel, cukal, mi jemal stvari (E21). V šoli pa nikoli, sem bila vedno med glavnimi, ker sem imela ogromno materialnih stvari, ki so jih drugi tudi želeli, ker so mi doma vedno kupili kar sem si zamislila (E22).

T: Si zaradi nasilja, ki si ga izvajala kdaj doživela kakšne posledice s strani šole, staršev, drugih ljudi?

E: Ja s to punco, prijateljico in ravnateljico smo imele razgovor (E23). Poklicali so naše starše (E24) in nam pametovali kakšni sva, kako grdo se vedevala (E25) in na koncu predlagali staršem, naj prekinemo najino prijateljstvo, naj se nama ne dovolijo več družiti. Da slabo vplivava druga na drugo (E26).

T: Kaj so pa rekli starši, kakšni so bili njihovi odzivi?

E: Ja rekli so, da lahko midve delava kar hočeva. Postavili so se na najino stran (E27), mami ni verjela ravnatelju da jaz to počnem, in ga je nadrla nazaj, da kaj si dovolijo (E28). Ona res ni vedela kaj vse sva recimo tisti sošolki naredili (E29). V šoli se pa potem tudi niso več ubadali s tem in jim niso sploh nikoli več nič rekli, čeprav je nasilje še vedno obstajalo (E30). Važne so bile dobre ocene (E31).

T: Če danes pogledaš te odzive, kakšni se ti zdijo, dobri ali slabi?

E: Slabi, zelo slabi. Mislim, da bi morali staršem večkrat povedati kaj se dogaja (E32), in zagotovo ni bila rešitev, da ločijo mene in prijateljico, ker bi to le še poslabšalo zadevo, začeli bi se skrivati, se še bolj spravljati na druge, ker bi se nama to zdelo krivično (E33).

T: Kakšne odzive pa bi takrat potrebovala, da bi nasilje prenehala?

E: Ne vem, nič mi ni pomenilo ko so mi kaj moralizirali (E34). Bilo je še huje, ker sva potem še grozili sošolki, da ni upala niti učiteljem več povedati za to kar se dogaja (E35). Bila bi pa možnost recimo ko sva s prijateljico to punco osamili, jo ignorirali in prepričali vse ostale da počnejo enako, da to preprečijo (E36). Najprej morajo to opaziti, ampak po moje ni tako težko, če vidijo da je ena punca ves čas sama, tudi prebrali so recimo kakšne besede o njej na tabli (E37). Midve sva imeli vpliv na druge punce in tako smo jo povsem izolirali (E38). Že pri telovadbi je nihče ni upal izbrati, nihče ni hotel biti z njo (E39). Takrat bi recimo morali njej dati možnost, da izbira med nami (E40), ampak takrat jim je bilo vseeno (E41).

T: Se morda spomniš kakšnega načina, da bi nasilje preprečili še preden se zgodi?

E: Mislim, da ne, ker ne morejo posegati v naše odnose (E42). Lahko bi recimo preprečili to, da sva imeli s to sošolko skupaj omarico in sem zato imela dostop do njenih stvari (E43). Morali bi biti bolj občutljivi na te stvari (E44). Jaz sem se počutila kot da mi nihče nič ne more, ker sem imela tudi pri starših podporo in bilo mi je vseeno (E45). Mislim pa, da bi s skupinskim delom lahko malo vplivali na to, recimo da bi se šli igrice in bi morale sodelovati s sošolko (E46), da bi kaj ustvarjali in podobno, da je nebi smeli izločiti, bi se bolje spoznale in mogoče dobile malo spoštovanja do nje in je nebi toliko trpinčile (E47).

T: Ali misliš, da oseba nad katero vrstnik izvaja nasilje lahko doživi kakšne posledice tudi kasneje v življenju in kakšne?

E: Ja, mislim, da taka oseba težko vstopa v odnose z drugimi ljudmi, da ne zaupa (E48), da nima samopodobe (E49), da je ves čas v vlogi žrtve, nikoli ne prevzame pobude, nikoli ne postane vodja (E50). Pri tej dotični puncici smo ubile njeno kreativnost, ona je veliko pisala pesmi, risala in mi smo to uničile, ker smo se tako norčevale iz tega (E51). In mislim, da žrtev ne more razviti vseh potencialov v šoli, ki bi jih lahko (E52).

Intervju 6

T: Jaz

F: intervjuvanka

T: Mi lahko prosim opišeš kakšno konkretno situacijo v kateri si sama ali z vrstniki izvajala nasilje nad vrstniki?

F: V osnovni šoli se recimo spomnim, da smo se norčevali iz punce, ki je bila doma na kmetiji in je smrdela po gnoju (F1), zato smo jo predvsem punce izločile iz družbe in jo obrekovale (F2).

T: Še kakšna situacija, ki jo imaš v spominu?

F: Ja, ko smo šli na tabor vem, da smo drugi sošolke skrile oblačila, ko se je šla tuširat, in je morala samo z brisačo iskat oblačila, mi smo jo pa snemale zraven, oblačila smo vrgle čez okno (F3).

T: Ste nasilje izvajali pogosto?

F: Ne, samo včasih (F4). Ko nam kdo pač ni bil všeč (F5).

T: Ste uporabljali še kakšno drugo vrstno nasilja, na primer fizično, besedno, spletno nasilje?

F: Ne vem tepla se nisem nikoli (F6), smo pa recimo enkrat na skrivaj naredile račun na Glasuj zame v imenu ene sošolke in objavljali njene slike, ki smo jih posneli na skrivaj (F7). Ko je to izvedela je bila zelo užaljena in je nekaj časa ni bilo v šolo (F8).

T: Kako pa si se ti počutila ob tem, ko si nasilje izvajala, kakšni so bili tvoji občutki ob tem?

F: Ne vem, takrat se mi zdi da sem se dobro počutila, ker sem bila vedno del družbe (F9), nekako sem se počutila boljše, kot da sem glavna (F10).

T: Torej kakšna čustva so te prežemala v teh situacijah?

F: Ja mogoče neko vznemirjenje (F11), ampak mogoče tudi občutki žalosti kasneje, ko mi je bilo hudo, ker je bila tista sošolka osamljena in je ni bilo v šolo (F12).

T: Kakšni pa so bili razlogi, vzroki da ste izvajali nasilje?

F: Ja to, da je recimo sošolka smrdela, bila čudno oblečena (F13). Recimo enkrat je imela namesto puščice škatlo od sladoleada in imela barvice v njej spravljene, smo jo ves čas zafrkavali zaradi tega (F14). Ali pa recimo ena je čudno govorila, ni znala Š-ja in Č-ja dobro reči, pa nam je bilo smešno, smo se ji vedno smejali, ko je recimo brala kaj pri pouku (F15).

T: Se ti je torej takrat zdelo, da je za nasilje kriva žrtev, ker se je »narobe« vedla?

F: Ja, takrat se nam je zdelo smiselno, da se iz takih ljudi delamo norca, ker so drugačni (F16), recimo se nismo zavedali kako je, če je nekdo reven, ampak smo v tem videli le nekaj slabega (F17), kot da je sama kriva za to, da se recimo ne zna lepo obleči, umiti, namazati (F18). Takrat smo recimo mislile, da pač če bi se lepo oblekla in se umila, se iz nje nebi norčevali (F19).

T: Kako pa si v času izvajanja nasilja gledala na žrtev, kakšna je bila v tvojih očeh, če mi opišeš njene osebne in fizične značilnosti?

Ja ne vem, ni se znala vklopiti v družbo, nedružabna, osamljena, tiha, brez svojega mnenja, mogoče celo grda, neurejena (F20).

T: Si se tudi sama kdaj znašla v vlogi žrtve nasilja?

F: Ja, ko sem bila mlajša so se ves čas delali norca iz mojega podolgovatega obraza, so mi govorili če me je čez glavo povozil traktor (F21). Tudi kasneje so si recimo ene punce izmislile pesmico o meni, da sem debela,

čeprav sem bila takrat zelo suha, in sem potem zaradi tega celo poskušala bruhati po vsakem obroku. Hvala bogu sem s tem prenehala preden je bilo prepozno, ampak ni bilo prijetno (F22).

T: Si zaradi nasilja, ki si ga izvajala kdaj doživela kakšne posledice s strani šole, staršev ali drugih ljudi?

F: Ja, enkrat vem, da smo imeli pogovor z ravnateljico, socialno delavko in podravnateljico (F23). Zaprli so mene in še dve prijateljici v eno majhno pisarno brez oken in so nas izpraševale o tem zakaj smo tisto sošolko tako izločile, kot neko zaslišanje (F24), potem pa smo dobile kazen in celo leto nismo smele na šolske ples, kar je bilo takrat za nas kar hudo (F25).

T: Pa se ti je takšen odziv takrat zdel dober ali ne? Zakaj?

F: Ne, takrat so se mi resnično zamerili, vzeli so nam nekaj, kar nam je veliko pomenilo (F26), ampak smo zato, ker nismo šle na ples, bile na igrišču šole z eno družbo starejših fantov, ki so prinesli sabo malo alkohola in cigaret, pa smo imeli svojo zabavo (F27).

T: Kakšni pa so bili odzivi tvoje družine na to nasilje?

F: Oče ni živel z nami niti se s tem ni obremenjeval (F28), mami sem pa vedno prepričala, da bom sama uredila stvari (F29). Samo enkrat so jo klicali iz šole, pa še to nič konkretnega, zato za naše vedenje sploh ni vedela, jaz sem dobro odvrčala pozornost (F30), imela sem dobre ocene in to je bilo vse, kar je bilo važno (F31).

T: Imaš morda kakšnega brata ali sestro in ali veš, če je tudi on/ona kdaj izvajal/a nasilje nad vrstniki? Opiši.

F: Imam dve sestri. Ena je od mene starejša in se mi je ves čas zdelo da je ona tudi med tistimi »glavnimi« v razredu, ki ji vsi sledijo (F32). Ne vem ali je kdaj izvajala nasilje, ampak mislim, da ja. Tudi nad mano se je veliko izzivila, tako da predvidevam, da se je tudi nad drugimi (F33). Mlajša je pa še vedno v osnovni šoli, ampak ne govori o tem, enkrat edino je jokala in me klicala, da so njo sošolke izključile iz družbe, da nima nikogar in se želi prepisati (F34). Takrat mi je bilo izredno hudo, ker ji nisem znala pomagati (F35).

T: Če danes pogledaš nazaj, kakšne odzive s strani šole, staršev in drugih bi takrat potrebovala, da bi ti pomagali?

F: Malo razumevanja, da je težko biti najstnik (F36), in da je tako vedenje nujno, če nočeš biti ti tisti, ki je izločen (F37). Se mi zdi, da so ves čas samo nekaj predavali, govorili kaj vse narobe delamo in nas kaznovali, brez nekih pogovorov (F38), mogoče bi bilo lažje, če bi govorili o tem kako se počuti tista sošolka ob tem, zagotovo bi nam bilo težko in bi se spremenile (F39).

T: Se morda spomniš kakšnega načina, da bi šola, odrasli lahko takšno nasilje preprečili še preden se zgodi?

F: Ja manj poudarka na tem kako je narobe kar počnemo (F40), ampak dejansko predstavitev kako se počutijo tisti, ki so žrtve (F41). Ne vem, morda predavanja s strani tistih, ki so to doživeli (F42).

T: Ali misliš, da oseba, nad katero vrstniki izvajajo nasilje lahko doživi kakšne posledice tudi kasneje v življenju?

F: Mislim, da ja. Zagotovo imajo manjšo samozavest, mogoče se počutijo ogrožene, jih je strah, da jim bo spet kdo kaj naredil (F43).

T: Se spomniš še česa?

F: Ne vem, po drugi strani imam pa občutek, da človek to lahko pozabi, ko odraste, dobi partnerja, družino in tako naprej (F44).

Intervju 7

T: Jaz

G: intervjuvanka

T: Najprej me zanimajo konkretne situacije, dogodki, v katerih ste izvajali nasilje nad vrstniki?

G: Uh, tega je veliko. Jaz sem bila vozač, vsak dan sem se vozila iz šole domov, in na istem avtobusu smo bili vedno isti ljudje. Med njimi je bil tudi en fant, ki mi je šel že dalj časa na živce. Jaz sem imela sabo vžigalnik in sprej za lase, in ko je fant prišel na avtobus, ko je stopil proti meni, sem vanj prižgala ogenj, in fantu so zgorele trepalnice, obrvi in polovica las (G1). Fant je začel jokati, šoferja ni bilo, pa tudi nikogar drugega odraslega. Videli so me samo tisti na avtobusu, ampak so bili vsi tiho in tega še danes nihče ne ve (G2). Tega fanta sem srečala dve leti nazaj in sem se počutila res grozno (G3). Še ena situacija ki jo imam v dobrem spominu je bila s prijateljico, s katero sva bili vedno skupaj (G4). Enkrat sva čakali avtobus na postaji in je druga punca moji prijateljici nekaj rekla, in prijateljica se je obrnila k njej in ji zagrozila, da jih bo »fasala«, punca ji je odgovorila »kaj pa misliš da si?« (G5). In če imaš ti nek status bullyja ga moraš ohranjati, torej če si postavljen v situacijo, kjer je pod vprašajem tvoja moč, jo moraš zavarovati (G6). In zato je moja prijateljica začela lasati to punco, še jaz sem zraven skočila in jo držala za vrat, ter ji izpulila res velik šop las in ji zlomila roko (G7). Tudi tukaj ni bilo nikogar zraven in nihče ni izvedel, a ker se je to dogajalo na ozemlju šole, so raziskovali kaj se je zgodilo (G8) ampak se naju je potem ta punca tako bala, da ni nikomur povedala, je rekla, da je padla (G9).

T: Če približno oceniš, kako pogosto ste to počeli, torej izvajali nasilje?

G: Vsak dan (G10).

T: Okej, do sedaj si mi opisala veliko fizičnega nasilja, zato me zanima, če ste kdaj izvajali tudi druge vrste nasilja, recimo psihično, obrekovanje, grožnje, kraja, spletno nasilje?

G: Čisto vse izmed tega smo počeli (G11). Recimo spletno takrat sicer še ni bilo tako razvito, a smo pogosto na MSN-ju izdelovali »fake« profile in si izbrali enega izmed sošolcev, ga dodali in se pretvarjali, da smo nasprotni spol, ampak šlo se je za to, da smo ga psihično nadlegovali (G12). Včasih smo se delali, da ga ali jo osvajamo, ampak potem je bilo pa bistvo, da jo uničimo, da vsem povemo kaj je govorila, da pošilja svoje slike, ki smo jih naprej delili in podobno (G13). Tudi enemu fantu sem enkrat vzela telefon, ker sem bila nanj jezna, ker je prišel na moje igrišče in se hvalil, da ima tri telefone, zato sem mu pač najboljšega izmed njih vzela (G14). Je fant rekel da ga bo oče ubil, in sem mu odgovorila: »ali pa če bi te jaz« (G15). Tudi obrekovanja je bilo veliko, sploh sva si s to prijateljico velikokrat izmislile neko govorico o nekom, da bi ga uničili. Itak so se naju vsi bali in te govorce so se hitro širile (G16).

T: Kako si se pa ti počutila ob tem, ko si izvajala nasilje, kakšni so bili tvoji občutki, čustva?

G: Mogoče v tistem momentu nasilja, imaš občutek moči, nadzora, ego ti raste, počutiš se vsemogočnega (G17). To je to, oni so mi morali slediti in razmišljala sem, da sem rojena, da vodim druge (G18). Res pa je, da sem

kasneje imela vsakič, ampak res vsakič občutek krivde (G19). Ampak prvi občutki ob nasilju so tako dobri, da premagajo to krivdo in zato potem še naprej to delaš (G20).

T: Kaj pa so bili še poleg teh dobrih občutkov razlogi in vzroki, da si nasilje izvajali?

G: Jaz sem bila vedno mišljenja ali teptaj ali pa bodi poteptan. Ali bom jaz to delala nad drugimi, če ne bo pa nekdo drug nad mano (G21).

T: A pa se ti je takrat zdelo, da je bila za to nasilje kriva žrtev, ker se je »narobe« vedel po tvoje?

G: Ja v veliki večini primerov ja, ker sem napadala ljudi, ki so bili šibkejši in drugačni od mene (G22). Vedno sem se spravljalna na tiste, ki so bili po mojem mnenju prešibki za ta svet (G23). Tudi sestra je nedolgo nazaj govorila, da sem jo celo otroštvo maltretirala in da ima danes travme zaradi tega (G24). Jaz sem ji rekla, da sem jo na ta način želela le pripraviti na ta težek svet in da sem ji na ta način zgradila karakter. Ker se je morala z mano vsak dan boriti, se danes takšnih ljudi ne boji in se postavi sama zase (G25). In jaz sem tudi ostalim ljudem hotela na nek način pomagati mogoče, da bi se postavili zase. Ker te ljudje so bili ali tiho in se niso hoteli postaviti zase, ali pa so imeli predolg jezik (G26).

T: A pa je ta tvoja sestra tudi kdaj izvajala nasilje nad vrstniki?

G: Ne, ona pa nikoli (G27).

T: Ali mi lahko opišeš kako si gledala na žrtev, kakšna je bila ta v tvojih očeh?

G: Kot na ljudi brez hrbtenice in tako kot sem prej rekla, slabotni, šibki, nenormalni (G28).

T: Okej, potem me pa zanima, če si bila tudi ti kdaj žrtev medvrstniškega nasilja?

G: Ja, v osnovni šoli so imeli vsi pred mano nek »respect«, vsi so se me bali in imela sem mir (G29). V srednjo šolo pa sem šla v Ljubljano, in tam me je nekdo psihično nadlegoval zaradi kraja iz katerega sem in zaradi naglasa, tudi zaradi mojega stila, oblačenja in tako naprej (G30). In po enem mesecu preživljanja tega sem ugotovila, da če hočem imeti mir pred tem, moram postati taka, kot sem bila v osnovni šoli (G31). Sem se pa kasneje prepisala na srednjo šolo v Kočevju, kjer se je spet našel nekdo, ki se je spravljal name, sedela sem na klopi, igrala igrice na telefonu, in mimo sta pršila dva sošolca, in se spravila name »zakaj ga nisi pozdravila«, in sem rekla »ja zakaj bi ga pa morala?« in eden me je brcnil v glavo, v oko, res močno, in takrat sem šla do ravnateljice naj pokličejo policijo (G32). Jaz sem morala v bolnišnico in sem imela poškodovano oko, ampak ko sem prišla nazaj se nisem hotela počutiti kot žrtev, zato sem se vpisala na kick boks, da bi se mu maščevala, da mu dokažem, da sem boljša od njega (G33). Ampak šport me je spremenil in nisem več imela želje po maščevanju. Sem si pa pridobila njihovo spoštovanje, ker sem se trudila, da nebi bila žrtev (G34).

T: Mi lahko poveš kakšne posledice nasilja si doživela zaradi nasilja s strani šole, staršev?

G: Ja, enkrat ko sem fantu razbila nos, ker se je vame zaletel, sem ga porinila v vrata in se je zaletel z nosom in ga razbil (G35), bila sem jezna, ker sem prej dobila slabo oceno (G36). To je videlo veliko ljudi, in seveda je kmalu pome prišel ravnatelj, v kabinetu smo se pogovarjali še z razrednikom, in sta me izpraševala kaj je bilo (G37), seveda sem vse znikala, ampak so me toliko časa matrali, da sem komaj zdržala (G38). Na koncu niso ugotovili kaj se je v resnici zgodilo, ker niso imeli dokazov, ker sem tudi drugim ljudem, ki so dogodek videli, grozila da niso smeli povedati (G39).

T: Torej v tem primeru je bila posledica pogovor z ravnateljem, še kakšna posledica?

G: Ja v vseh teh letih ko se je to dogajalo sem bila še neke trikrat pri šolski svetovalki na pogovoru (G40).

T: Kakšni pa so se ti zdeli njihovi odzivi, se ti je zdelo dobro, da so te recimo tako zasliševali?

G: Ja glede na to, da so res redko ugotovili kaj se je dogajalo, se mi zdi, da so bili odzivi slabi (G41). Recimo od 100 primerov nasilja, so jih rešili 10, da so ugotovili kaj je bilo (G42). Ampak mi smo res grozili ljudem, in so vedeli, da če bodo povedali, bodo oni naslednje žrtve (G43). Enega sošolca sem recimo 4 leta ves čas maltretirala, in danes, ko se srečava se mi za to zahvaljuje, pravi, da je tako dobil trdo kožo in se nikogar več ni bal (G44). In tudi za to maltretiranje njega, ki je bilo očitno, ni nihče nič vedel, ni jih zanimalo (G45).

T: Kaj pa tvoja družina, je vedela za to nasilje in kako so se odzivali na to?

G: Ja glede na to, da sem bila vedno odlična moji starši za to niso vedeli (G46). Niso niti vedeli, da sem sestri ves čas nagajala (G47). Moji starši so zelo nevedni, tudi sedaj, ko sva odrasli in ima sestra težave, pa se v to nihče ne spotika, gledata čez prste in se delata, da nekaj ne obstaja (G48). In tudi, če so morali v šolo, se o tem nismo pogovarjali. Jaz doma nisem bila nikoli kaznovana, ker sem nekomu nekaj naredila, ampak sem bila kaznovana recimo zaradi slabe ocene, neopravičene ure, zamujanja itd (G49).

T: Če pa sedaj pogledaš nazaj, kakšne odzive s strani šole, staršev bi takrat potrebovala, da bi ti pomagali?

G: Uh, to je težko. Danes mislim, da sicer to, kar sem počela, mogoče ni bilo najboljše, ampak nimam mnenja, da je bilo to narobe, zato se mi ne zdi, da sem potrebovala pomoč (G50). Mogoče, če bi imela boljšega svetovalnega delavca v šoli, bi bilo kaj drugače, ker ta ni imela pojma kaj dela. Morda, če bi bila mlajša oseba in imela neke boljše metode, ker verjamem, da če bi se nekdo z mano usedel, se pogovarjal, bi bile stvari lažje (G51). Poskušajo te z nekimi moralnimi načeli spremeniti, to te pa še bolj podžiga (G52). Ves čas neko obsojanje, zataknje se že pri tem, da oni ne poslušajo, nočejo poslušati, ker imajo neko sliko o tebi v glavi, ne vejo pa kaj se je recimo z mano dogajalo in nihče si ni vzel časa, da bi to ugotovil (G53). So bili recimo komentarji, pa saj hodiš k verouku, saj veš kaj je prav in kaj narobe, zakaj to počneš? (G54) Kot da ima to kakšno vezo, nihče me ni vprašal zakaj to delam, ali se doma kaj dogaja, zakaj se spravljam na sošolca in podobno (G55).

T: Se morda spomniš kakšnega načina, da bi šole in odrasli preprečili to nasilje še preden se zgodi?

G: Ne vem, res ne vem. Mislim, da mi nič nebi preprečilo tega (G56).

T: Še zadnje vprašanje – ali misliš, da oseba, nad katero nekdo izvaja nasilje lahko doživi kakšne posledice tudi kasneje v življenju?

G: Seveda. Prvo so travme, recimo človek ne more ustvarjati nekih normalnih odnosov z vrstniki (G57), po drugi strani je pa enim to pomagalo, da so se razvili v bolj odločne, samostojne ljudi (G58). Jaz vem, da če je bilo nad mano izvajano nasilje, je mene to okrepilo, mi dalo zagon, da sem še boljša in še močnejša (G59). Drug primer je pa moja sestra, ki je bila ves čas žrtev, in še danes je žrtev, se ves čas sklicuje na to kaj je morala preživljati zaradi mene (G60).

Intervju 8

T: Jaz

H: intervjuvanka

T: Torej govorili bova o nasilju nad vrstniki. Zanima me kakšna konkretna situacija v kateri si ti sama ali s prijatelji nad vrstnikom izvajala nasilje?

H: Mislim, da jaz nikoli nisem prav nasilja nad nekom izvajala. Vsaj ne vem, da bi ga (H1). Sem se kdaj stepla, ko me je kakšna grdo pogledala pa mi je šlo to na živce (H2). Enkrat smo bili v petek zvečer s prijatelji za Maxijem, smo pili, in sem napadla eno bivšo sošolko iz osnovne šole, ker se je takrat med poukom name spravljal, pa me je potem ona po glavi udarila s flašo, da sem imela popraskan obraz. Razbila sem flašo in tekla za njo, a je ušla na avtobus (H3). Naslednji teden sva s prijateljico šli do njene šole in jo počakali, da je imela konec pouka, nato pa sva ji zagrozili, ampak nisva se pa stepli, ker je bilo preveč ljudi in varnostnik (H4).

T: Kaj pa kakšna druga vrsta nasilja, psihično – obrekovanje, izločanje, spletno nasilje?

H: Ja obrekovali smo veliko, pogosto se mi je dogajalo, da sem nekomu želela, da se mu zgodi kaj slabega (H5). Večkrat sem koga napadla, ga ozmerjala, mu recimo pljunila v glavo, sploh potem v srednji šoli (H6). Pa recimo s prijateljico sva večkrat opravljali eno sošolko iz srednje šole, ker je bila res poraščena. Pa tudi smrdela je. Enkrat se je polulala v hlače med poukom, pa sva ji potem naredili celo sramoto pred vsemi (H7). Ne spomnim se veliko, ker človek te stvari pozabi, ko začne kaditi travo in jemati druge droge. Tako da imam veliko black-outov od takrat (H8). Imela sem hujše težave s krajo, veliko sem kradla, kot cigan, predvsem zlato in ga potem prodajala – doma družini, sestri, pa tudi drugim (H9), da bi dobila denar, ki ga nisem imela, in potem lahko žurala, pila alkohol, kadila in uživala (H10).

T: Kako pogosto pa ste izvajali nasilje?

H: Ni bilo preveč pogosto, recimo 1x ali 2x na mesec se je kakšen tak resnejši dogodek zgodil, zafrikavali smo pa vsak dan (H11).

T: zanima me tudi kako si se ti počutila ob tem, ko si nasilje izvajala?

H: Bila sem nekaj več, bila sem frajerka. Sebi sem dvigovala samozavest, počutila sem se močnejšo (H12), čeprav sem takrat že dobro vedela kako to drugo osebo boli, jo prizadene, ker sem tudi sama to preživljala celo osnovno šolo (H13).

T: Kakšni pa so bili razlogi, da si nasilje izvajala?

H: Ja da je ta oseba bila drugačna, da recimo ni bila urejena (H14). Nikoli se nisem spravljal na ljudi, ki so se recimo rodili drugačni, ampak recimo na take, ki so smrdeli, ali pa recimo ena sošolka je bila »piflarka«, in so jo tudi vsi učitelji naprej porivali, nas z njo primerjali, in na take sem se spravljal, ki so nas delali budale (H15). In recimo če me je nekdo ko smo bili zunaj na kakšni žurki, sem pila, skadila kakšen »džoint«, grdo pogledal, sem se počutila zelo ogroženo (H16). In zato sem jaz njega napadla, da slučajno on nebi mene, da nebi postala žrtev (H17).

T: Se ti je takrat zdelo, da je za vsako nasilje, ki ste ga izvajali, kriva žrtev, ne ti?

H: Na začetku ja, ker me je nekaj razjezilo, kar je nekdo naredil (H18), ampak potem mi je bilo vedno žal in sem vedela, da sem naredila narobe (H19). Ampak vse sem delala zato, da sem si dvigovala samozavest in sem bila jaz močnejša, ne pa žrtev, kot v osnovni šoli (H20).

T: Mi lahko poveš kaj več o tem, ko si se ti znašla v vlogi žrtve vrstniškega nasilja?

H: Že kot majhna punčka sem bila žrtev spolnega nasilja (H21). Nato so me celo osnovno šolo klicali »zajec«, »konj«, zaradi sprednjih zob (H22). Večkrat so mi kaj ukradli in mi uničili stvari (H23). Bila sem tudi žrtev policije, ampak to kasneje, ko sem imela tako družbo, da so se radi pretepali, pa so jih policaji napadli na veselici in vmes sem bila tudi jaz, čeprav sem bila trezna, so me močno pretepli in me zaprli v celico, tam sem dobila tudi pljučnico, ker mi niso dovolili, da bi se oblekla, bila sem le v majici brez rokavov (H24). Vse to pa le zaradi tega, ker sem se po njihovo družila z napačnimi ljudmi (H25). Enkrat v osnovni šoli me je tudi en sošolec prijel in me porinil v steber, da sem butnila z glavo in imela hujši pretres možganov, ker se je večkrat name spravljal že prej in ko sem se mu postavila po robu, je to naredil (H26). Še danes mi na tem mestu ne rastejo lasje (H27).

T: Ali si kdaj zaradi nasilja, ki si ga ti izvajala, s strani staršev, šole ali drugih ljudi doživela kakšne posledice?

H: Ja vem da so me poslali v srednji šoli z mami k psihiatru, nekam v šiško, morala sem tja hodit, in to zaradi vsega – nasilja in mojega »groznega« obnašanja (H28). Ampak takrat sem pa še bolj podivjala, ker so me imeli za noro (H29). In tam so nama pametovali kako slab odnos imava z mamo, morali sva večkrat tja, dajali so mi neke teste, ampak tega se slabo spomnim (H30). Pa vem, da sem bila vedno jaz kriva, četudi nisem bila jaz (H31). Enkrat je sošolka prišla pijana v šolo in je ravnatelj mene obtožil, da sem ji podtaknila alkohol, čeprav takrat sploh skupaj nisva bili. Ona je bruhalo, jaz sem ji pa pomagala, potem sem pa jaz kazen dobila, skoraj sem iz šole letela, ampak potem smo se borili, da sem lahko ostala (H32).

T: Kaj pa če danes pogledaš nazaj, kaj si misliš o njihovih odzivih, ali so bili dobri, ali bi jih morali spremeniti?

H: Odzivi se mi zdijo zelo slabi, vedno so se ukvarjali le z najboljšimi učenci, mi smo bili »grdi« otroci in se nihče ni z nami ukvarjal. Samo s tistimi so se, ki so imeli lepe ocene, so delali kar so oni odobraval (H33). Mi smo bili morda malo posebni in so z nami grdo ravnali, in če se odrasli spravljajo na nas, kako se potem mi ne bomo naprej na druge otroke (H34).

T: Kako pa se je na nasilje odzvala tvoja družina?

H: Sploh se ne spomnim kako so reagirali. Vem, da sem velikokrat lagala, da sem bolna, in mi ni bilo treba v šolo (H35). In recimo ko sem kradla so bili jezni, pa so me spraševali kje je, jaz sem pa vse zanikala. Zato se nismo veliko o tem pogovarjali (H36). Veliko več smo se kregali, tudi recimo ko sem bila jezna sem mami kar udarila, pa ona mene nazaj in se nismo veliko pogovarjali (H37). Jaz sem postajala vedno bolj podivjana in mami je vedno več jokala zaradi mene, pa sem tudi jaz kasneje vso slabo voljo spravila nanjo, vedno je bila za vse ona kriva (H38). In še vedno to delam, da če sem slabe volje, se spravim na bližnje in njih napadam. Zato smo se doma tudi veliko kregali, ker sem sama postala taka (H39).

T: Vem tudi, da imaš eno sestro. Ali morda veš, če je tudi ona kdaj izvajala nasilje nad drugimi, nad vrstniki?

H: Ne, se mi zdi, da nikoli. Tudi midve sva bili dobri prijateljici, dokler jaz nisem začela krasti in kaditi trave. Do takrat mi je bila vedno v oporo (H40).

T: Kaj pa do drugih, njenih sošolcev na primer?

H: Ne, ona je bila vedno prijazna, ona je čisto drug človek kot sem jaz (H41).

T: Kakšne odzive s strani šole in staršev pa bi takrat potrebovala, da bi ti pomagali?

H: V osnovni šoli že to, da bi tudi druge, tiste »pridne« malo pogledali, da bi se kdo pobrigal za to kakšno nasilje oni nad nami izvajajo, ker so kao boljši, da sem se sama potem počutila manjvredno (H42). Mene je vedno motilo, da sem bila vedno jaz kriva, četudi nisem nič naredila, ni bilo nobenega odnosa do mene. Če nisi briljanten, si nula očitno (H43).

T: Se danes morda spomniš kakšnega konkretnega načina, da bi šola ali drugi odrasli takšno nasilje preprečili še preden se zgodi?

H: Ne, res ne (H44).

T: Ali misliš, da oseba, nad katero vrstnik izvaja nasilje lahko doživi kakšne posledice tudi kasneje v življenju in kakšne?

H: Lahko ja, hude. Takšne, kot sem jaz. Občutki manjvrednosti in depresija. Zame je to najhujša posledica cele življenjske situacije, tudi nasilja vrstnikov. Najprej je nasilje, potem so droge, na koncu pa pristaneš v depresiji (H45).

8.3 Priloga 3: Odprto kodiranje

A)

Zapo redna št.	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
A1	Ja ne vem, nekdo nam je težil, šel na živce	Teženje vrstnika	Vrstniki	Razlogi za nasilje
A2	pa smo ga pač pretepli	Pretepanje	Fizično nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
A3	Nismo ga v šoli, ker tam bi nas kdo videl, ampak recimo pred šolo	Skrivanje fizičnega nasilja	Fizično nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
A4	Potem smo bili carji, nihče nam ni upal nič reči, vsi so nas ubogali	Strah sošolcev	Pozitivne posledice nasilja	Razlogi za nasilje
A5	Ali pa če je kdo mene zafrkaval, se grdo obnašal, potem smo mu vrnili za vse.	Vračanje nasilja	Maščevanje	Razlogi za nasilje
A6	Na primer enkrat vem, da je eden izmed mojih sošolcev ukradel prijatelju denar	Kraja vrstnika	Maščevanje	Razlogi za nasilje
A7	Sicer je rekel, da ga ni, ampak bili smo prepričani, da ga je, ker je zgledal sumljiv	Kraja vrstnika	Maščevanje	Razlogi za nasilje
A8	In smo mu lepo rekli, naj ga vrne, a ni želel zato smo mu pobrali vse kar je imel	Kraja	Ekonomsko nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
A9	In zraven smo mu dali še par brc	Brcanje	Fizično nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
A10	Recimo dvakrat na teden	Dvakrat na teden	Tedensko	Pogostost nasilja
A11	Saj se nismo nikoli izživljali nad nekom	Zanikanje	Fizično nasilje	Vrste nasilja v

		fizičnega nasilja		nasilnih situacijah
A12	Ja če nismo imeli za malico smo kakšnemu vzeli neki denarja	Kraja	Ekonomsko nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
A13	pa smo tudi govorili o njemu za hrbtom, ampak smo mu to vedno povedali potem še v obraz, da smo videli njegov odziv	Obrekovanje	Verbalno nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
A14	Grozili smo pa tudi recimo, če kdo ni naredil kar smo hoteli	Grožnje	Psihično nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
A15	Bolje, dobil sem občutek, da sem boljši od njega	Boljši občutek	Pozitivni občutki	Občutki v nasilnih situacijah
A16	ga lahko premagam, on pa meni ne more nič	Kazanje premoči	Pozitivne posledice nasilja	Razlogi za nasilje
A17	Pa ostali, ki so to videli tudi niso upali nič	Strah sošolcev	Pozitivne posledice nasilja	Razlogi za nasilje
A18	Tako smo bili zavarovani, da so nas pustili pri miru	Mir pred drugimi	Pozitivne posledice nasilja	Razlogi za nasilje
A19	Pa itak smo vsi v naši družbi to počeli	Vpliv družbe	Vpliv družbe	Razlogi za nasilje
A20	Ne vem, v resnici se nikoli nisem počutil slabo	Dobro počutje	Pozitivni občutki	Občutki v nasilnih situacijah
A21	Neki občutki adrenalina mogoče	Adrenalin	Pozitivni občutki	Občutki v nasilnih situacijah
A22	kakšen je bil preveč pameten in je hotel soliti pamet, pa mi je šel na živce	Pametovanje vrstnika	Vrstniki	Razlogi za nasilje
A23	ali pa recimo enemu smo ukradli torbo	Kraja	Ekonomsko nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
A24	ker je bil debel pa še piflar, in se je ves čas učil, pa se potem ni mogel	Debelost in pretirano učenje vrstnika	Zunanji izgled in osebne značilnosti vrstnika	Razlogi za nasilje
A25	Večkrat nas je kdo zatožil, pa smo potem še njega pretepli	Toženje vrstnika	Toženje vrstnika	Razlogi za nasilje
A26	Pa tudi drugi so se do mene obnašali zelo grdo, sem jim samo vrnil	Vračanje nasilja	Maščevanje	Razlogi za nasilje
A27	Ja večinoma so bili sami krivi	Žrtvina krivda	Žrtvina krivda	Krivda za nasilje
A28	Ja da so se grdo do nas obnašali so oni krivi	Grdo obnašanje vrstnika	Žrtvina krivda	Krivda za nasilje
A29	Ne vem, o tem ne razmišljam	Brez pogleda	Brez pogleda	Pogled na žrtev
A30	Ne vem, mogoče slabotna, nenormalna, drugačna	Nenormalnost, drugačnost, slabotnost	Osebne značilnosti žrtve	Pogled na žrtev
A31	Ni mi bila všeč preprosto	Nevšečnost vrstnika	Nevšečnost vrstnika	Pogled na žrtev
A32	Zdel ali zdela se mi je taka čudna	Čudnost	Osebne značilnosti žrtve	Pogled na žrtev
A33	pogosto so bili do nas nesramni in nas niso upoštevali	Nesramnost	Osebne značilnosti žrtve	Pogled na žrtev
A34	zato so si zaslužili	Zaslužiti si nasilje	Žrtvina krivda	Krivda za nasilje
A35	Žrtev sem bil ja, recimo enkrat smo se stopli na zabavi, pa sem fasal, da sem moral šivat arkado	Pretep	Žrtev fizičnega nasilja	Povzročitelj kot žrtev nasilja

A36	Ampak je tudi drugi fant dobil svoje	Pretep	Žrtev fizičnega nasilja	Povzročitelj kot žrtev nasilja
A37	Ja pogosto smo bili pri ravnatelju na pogovoru	Pogovori z ravnateljem	V šoli	Posledice za povzročitelje nasilja
A38	poslušali tiste litanije kako je narobe kar počnemo	Litanije	Slabi odzivi šole	Odzivi na nasilje
A39	Klicali starše v šolo	Klicanje staršev	V šoli	Posledice za povzročitelje nasilja
A40	parkrat je prišla tudi policija in je prijatelj bil izključen	Klicanje policije in izključitev	V šoli	Posledice za povzročitelje nasilja
A41	ampak ker je še vedno hodil do nas v šolo so mu dali še prepoved približevanja	Prepoved približevanja šoli	V šoli	Posledice za povzročitelje nasilja
A42	Večinoma so bili to ukori	Ukor	V šoli	Posledice za povzročitelje nasilja
A43	ali pa smo morali kaj delati, recimo umivati klopi v šoli za kazen	Čiščenje šole	V šoli	Posledice za povzročitelje nasilja
A44	Ja ves čas so nam nekaj moralizirali in nas obsojali	Moraliziranje	Slabi odzivi šole	Odzivi na nasilje
A45	nikoli niso poslušali naše plati, nismo prišli do besede	Brez posluha	Slabi odzivi šole	Odzivi na nasilje
A46	Ne vem ali je to dobro ali ne, ampak ni pa to ustavilo našega početja	Niso ustavili nasilja	Slabi odzivi šole	Odzivi na nasilje
A47	Niso naredili nič koristnega, le na živce so nam šli	Nekoristni odzivi	Slabi odzivi šole	Odzivi na nasilje
A48	Ne vem, ni jih toliko zanimalo	Nezanimanje	Slabi odzivi družine	Odzivi na nasilje
A49	večinoma so bili jezni, ker so morali iti v šolo na sestanke	Jeza	Slabi odzivi družine	Odzivi na nasilje
A50	ali pa ko sem dobil kakšno pismo od policije	Policija	Družina	Posledice za povzročitelja nasilja
A51	Večkrat nisem smel ven s kolegi	Prepoved izhodov	V družini	Posledice za povzročitelje nasilja
A52	Ne, nimam bratov in sester	/	/	Sorojenci
A53	Ja mogoče to, da bi nas poslušali	Poslušanje	Boljše reakcije na nasilje	Odzivi na nasilje
A54	Ne pa ves čas ene litanije in kritike	Litanije in kritiziranje	Slabi odzivi šole	Odzivi na nasilje
A55	Pa tudi vedno, ko se je kaj zgodilo, pa mi nismo bili krivi, so nas s tem povezali in smo bili mi krivci za vse	Krivda za vse	Slabi odzivi šole	Odzivi na nasilje
A56	Ja lahko bi nas razumeli	Razumevanje	Boljše reakcije na nasilje	Odzivi na nasilje
A57	ne pa vedno same grožnje in kazni	Brez groženj in kazni	Boljše reakcije na nasilje	Odzivi na nasilje
A58	Ja mogoče s pogovori o tej temi	Pogovor	Pogovor	Preprečevanje nasilja
A59	Da bi nas učili kaj lahko nasilje povzroči	Posledice nasilja	Učenje	Preprečevanje nasilja
A60	ker danes se mi zdi, da se tega nismo zavedali	Ne zavedanje posledic	Ne zavedanje posledic	Razlog za nasilje
A61	Nismo se znali drugače odzvati, če smo	Jeza	Jeza	Razlog za

	bili jezni			nasilje
A62	Mislim, da ne, ker to človek pozabi in gre naprej	Pozaba nasilja	Brez posledic	Posledice nasilja za žrtev
A63	In potem je tega nasilja vedno manj	Vedno manj nasilja	Brez posledic	Posledice nasilja za žrtev

B)

Št. Izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
B1	Ja fizičnega nasilja nad šibkejšimi v osnovni šoli nisem nikoli izvajal. Več je bilo verbalnega, recimo ko smo se spravljal na kakšne debele, revne, na take, ki nam niso bili všeč	Zafrkavanje zaradi zunanjega videza	Verbalno nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
B2	Recimo eno sošolko, ki je bila debela, smo vedno na hodniku zajebovali, in recimo enkrat smo polili nekaj na hodniku, da je padla, in smo se ji potem še bolj smejali	Zafrkavanje zaradi zunanjega videza	Verbalno nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
B3	Se mi zdi, da je bilo potem v srednji šoli več vrstniškega nasilja, na kar je močno vplivala moja družba, kasneje pa tudi alkohol in droge	Vpliv družbe	Vpliv družbe	Razlogi za nasilje
B4	Danes vidim, da sem imel tako družbo, da smo morali sovražiti vse, kar drugače, če se nebi družili, nebi sovražil	Sovraštvo	Vpliv družbe	Razlogi za nasilje
B5	Recimo spravljal smo se na čefurje, geje, na vse, kar je bilo drugače	Drugačnost	Zunanji izgled vrstnika	Razlogi za nasilje
B6	Zelo pogosto smo se tudi pretepali, recimo na veselicah smo se stekli le zato, ker so nas eni grdo gledali iz druge vasi, ali pa smo hoteli izpasti frajerji	Pretepanje	Fizično nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
B7	Ali pa smo pretepli nekoga, ki je bil pameten, nam je pametoval	Pametovanje	Vrstniki	Razlogi za nasilje
B8	Ja psihično, vsak dan. Fizično pa vedno, ko smo šli ven, pa tudi v šoli, recimo smo se na nekoga spravili vsaj enkrat tedensko	Psihično in fizično nasilje	Dnevno in tedensko	Pogostost nasilja
B9	Kradel nisem, vsaj vrstnikom ne	Zanikanje kraje	Ekonomsko nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
B10	Grozili smo velikokrat, recimo da so morali biti tiho, če smo kaj naredili, ali pa enkrat smo enemu zagrozili, da nam naslednji dan prinese denar, ker nismo imeli denarja za žurko	Grožnje	Psihično nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
B11	Tudi kasneje je bilo veliko pretepov na tekmah, ko sem bil med Green dragonsi, smo se spravljal na Mariborčane, to je bilo hudo nasilje	Pretepanje	Fizično nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
B12	Pa na veselicah smo prišli že tja z namenom, da se z nekom stepemo	Pretepanje	Fizično nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
B13	Spletno nasilje se pa ne spomnim, ampak možno je, da se nam takrat to ni zdelo nič takega. Mi smo bili še v tistih časih, ko smo na tablo pisali recimo »Sara je debela, neumna«	Pisanje na šolsko tablo	Spletno nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
B14	Ja meni se nikoli ni zdelo to nič spornega,	Normalizacija	Normalizacija	Druge teme

	vedno je bilo nekaj normalnega, bili smo pač frajerji	nasilja	nasilja	
B15	Mislim, da nekih posebnih čustev ob tem ni bilo	Brez čustev	Brez čustev	Občutki v nasilnih situacijah
B16	neko dokazovanje pred družbo. Občutki, da si nekaj dosegel, da si nekoga premagal, da si boljši, si ustvariš neko ime	Dokazovanje	Vpliv družbe	Razlogi za nasilje
B17	V moji družbi je bil vedno razlog drugačnost, ali pa neko tekmovanje – recimo mi in čefurji, ki jih je v Ljubljani itak veliko	Drugačnost	Zunanji izgled vrstnika in etnična pripadnost	Razlogi za nasilje
B18	Pa rasa, etična pripadnost	Etična pripadnost	Etnična pripadnost	Razlogi za nasilje
B19	Velikokrat smo imeli tudi konflikte med vami, pa smo se potem pretepali, grozili – čisto za brez veze	Pretepanje in grožnje	Fizično in psihično nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
B20	Ja, ker je vedno izzival, bil drugačen, je stal na mestu, kjer jaz nisem hotel, da stoji	Izzivanje, drugačnost	Žrtvina krivda	Krivda za nasilje
B21	Velikokrat recimo je prišla v šoli ravnateljica, učiteljica, ali pa celo policija pa sem jih hotel prepričati, da je drugi kriv, da nisem jaz. Bil sem prepričan, da se mi vedno godi krivica, da sem preveč kaznovan, drugi pa nikoli	Krivičnost kazni	Krivičnost kazni	Krivda za nasilje
B22	Včasih, ampak zagotovo ne vedno, ko sem tako mislil	Krivda obeh strani	Krivda obeh strani	Krivda za nasilje
B23	Šibkejša, kot nekdo, ki bi se mi moral podrediti	Šibkost	Osebnostne značilnosti žrtve	Pogled na žrtev
B24	Veliko je zaradi moje družbe, še danes imam številne predsodke, ampak takrat smo razmišljali tako – ker so drugačni od nas, se je na njih treba spravljati. Vsi iz družbe smo jih sovražili, četudi brez razloga	Predsodki	Sovraštvo do žrtve	Pogled na žrtev
B25	Vse tiste pičlarje, čefurje, črnice, tiste fante, ki so bili bolj nežni, pa smo jih zmerjali s pedri in jih zato sovražili. Ni bilo posebnega povoda zakaj, pač tako je bilo	Predsodki	Sovraštvo do žrtve	Pogled na žrtev
B26	So pa tudi nas drugi grdo gledali in obsojali na prvo žogo, ker smo bili recimo vsi pobriti in imeli tak sloves, da smo nasilni	Slab sloves	V okolju	Posledice za povzročitelja nasilja
B27	Ja v osnovni šoli sem bil ko sem bil mlajši tudi jaz, ker sem bil debel, pa so se norčevali, in starejši fantje iz šole so se večkrat spravljali na nas	Norčevanje	Žrtev verbalnega nasilja	Povzročitelj kot žrtev nasilja
B28	Enkrat sta me recimo dva napadla s plastičnimi flašami in jih metala vame, bil sem še majhen, onadva pa sta končevala osnovno šolo	Obmetavanje s flašami	Žrtev fizičnega nasilja	Povzročitelj kot žrtev nasilja
B29	Kasneje sem sicer dobil kdaj hude poškodbe zaradi pretepov, ampak ne zato, ker bi bil žrtev nasilja, ampak smo se pač tepli	Pretep	Žrtev fizičnega nasilja	Povzročitelj kot žrtev nasilja
B30	Moji starši so zelo strogi, sem velikokrat dobil kakšne kazni, recimo nisem smel	Prepoved izhodov, odvzem	V družini	Posledice za povzročitelje

	ven s prijatelji, so mi vzeli računalnik, igrice in tako naprej	računalnika		nasilja
B31	Ampak mene je najbolj prizadelo recimo ko mi je mami rekla, da je razočarana nad mano	Razočaranje staršev	V družini	Posledice za povzročitelje nasilja
B32	Šola ni posebej ukrepala, zaradi svojega vedenja sem moral vsak četrtek k ravnateljici na pogovor, ampak to ni imelo nobenega efekta	Pogovori z ravnateljem	V šoli	Posledice za povzročitelje nasilja
B33	Po navadi sem bil zaprt v njeni pisarni še z razredničarko in socialno delavko, torej tri na ena in zaradi tega se človek še bolj zapre, je ravno obraten efekt, še bolj kontriraš, kot bi drugače	Obraten učinek	Posledice kazni	Posledice za povzročitelja nasilja
B34	Nobenega ne jemlješ resno, ker ti grejo vsi na živce in se ti zdi, da ti hočejo le slabo, nikoli ne dobiš občutka, da ti bi kdo hotel pomagati	Pomanjkanje pomoči	Slabi odzivi šole	Odzivi na nasilje
B35	Veliko posledic je bilo s strani policije, največ teh denarnih kazni v pretepih, za to sem zapravil že ogromno, res te udari po žepu	Denarne kazni	Od policije	Posledice za povzročitelje nasilja
B36	Pa že iz osnovne šole imam v našem majhnem kraju grd sloves, da sem pretepač. Bully. Vsi so vedeli, da smo neki razbojniki in še vedno to mislijo, ne živim več tam, ampak še vedno govorijo, da smo za vse mi krivi, še po tolikih letih	Slab sloves, krivda za vse	V okolju	Posledice za povzročitelje nasilja
B37	Mislim, da so bili odzivi staršev dobri, sem se morda zaradi njih malo umiril	Umiritev	Dober odziv družine	Odzivi na nasilje
B38	V šoli so se morda trudili, ampak res niso imeli pojma kaj narediti	Neznanje	Slabi odzivi šole	Odzivi na nasilje
B39	Ravnateljica je kar mislila, da ji bom jaz vsak četrtek poročal kaj sem delal in kaj delajo drugi, seveda ji nisem, ali sem se ji lagal ali pa bil tiho	Siljenje v poročanje	Slabi odzivi šole	Odzivi na nasilje
B40	Tudi ta združena avtoriteta učiteljev nad enim učencem je grozna, upam da tega ne počnejo več, ker zaradi tega sem izvajal obrambo	Avtoriteta nad učencem	Slabi odzivi šole	Odzivi na nasilje
B41	postal še bolj napadalen, še bolj grozil drugim sošolcem, da morajo biti tiho, se še bolj spravljal na njih	Stopnjevanje nasilja	Posledice kazni	Posledice za povzročitelje nasilja
B42	Najbolj sem se bal staršev, vedno je bila to obramba – samo ne fotru povedat, in to je name najbolje delovalo	Strah pred razkritjem nasilja	V družini	Posledice za povzročitelje nasilja
B43	Torej bi se morali starši bolj vključevati	Sodelovanje šole in staršev	Boljše reakcije na nasilje	Odzivi na nasilje
B44	Pomagalo mi je tudi recimo, ko mi je foter rekel, da se mlajši brat zgleduje po meni in da dela vse, kar jaz delam in da naj se zamislim kakšen zgled mu dajem – to me je malo umirilo, da sem bil boljši	Zgled	Dobri odzivi družine	Odzivi na nasilje
B45	Fizičnega ne, ker ni tak. Psihično pa ja, mi večkrat omeni kako so se recimo spravili na kakšnega sošolca ali sošolko	Brat	Povzročitelj nasilja	Sorojenci in nasilje
B46	Sedaj mu jaz pametujem in mu rečem kako bi se on počutil, oziroma kako se je počutil – ker so se iz njega tudi včasih delali norca, ker je debel	Brat	Žrtev nasilja	Sorojenci in nasilje

B47	Sedaj je pa pač v »kul« družbi in se ne norčujejo iz njega ampak iz drugih	Brat	Povzročitelj nasilja	Sorojenci in nasilje
B48	Ampak to je spet družba, ko si recimo s petimi fanti in tam en ubogi fant ali punčka, seveda en nekaj reče, drug reče. In si frajer, drugi te gledajo, se te bojijo	Ugled	Pozitivne posledice nasilja	Razlogi za nasilje
B49	Mislim, da to ni možno	Ni možno	Ni možno	Preprečevanje nasilja
B50	Tisti, ki je šibek je od vedno zatiran in mislim, da se tega ne da rešiti. Saj smo imeli pogovore, pa niso pomagali – mislim, da se nasilja ne da zajezi	Ni možno	Ni možno	Preprečevanje nasilja
B51	Mislim, da je odvisno kako močno je nasilje	Moč nasilja	Odvisnost posledic	Posledice nasilja za žrtev
B52	Jaz mislim, da ko greš iz šole, spremeniš okolje, odrasteš, pozabiš na to	Pozaba nasilja	Brez posledic	Posledice nasilja za žrtev
B53	Če te pa celo življenje zaježavajo, se mi zdi, da se največja katastrofa lahko zgodi pri 15, 16 letih, ko si ranljiv, recimo samomor	Samomor	Slabe posledice	Posledice nasilja za žrtev
B54	Ko si pa starejši, to prebrodiš, se s tem ne ukvarjaš več	Brez ukvarjanja	Brez posledic	Posledice nasilja za žrtev

C)

Št. Izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
C1	Že v osnovni šoli sem se pogosto pretepal	Pretepanje	Fizično nasilje	Vrste nasilja v nasilnih dogodkih
C2	recimo enkrat sva se s prijateljem spravljala kakšen mesec na sošolca – vsak dan nama je moral prinesiti denar	Izsiljevanje	Psihično nasilje	Vrste nasilja v nasilnih dogodkih
C3	če ne sva ga zbrčala. In ni ostalo le pri grožnjah, res sva ga pretepla	Brcanje	Fizično nasilje	Vrste nasilja v nasilnih dogodkih
C4	Enega sošolca smo klicali prašič, ker je bil debel in ga sploh med športno vzgojo ves čas porivali, zmerjali z debilom, z lenuhom	Zmerjanje	Verbalno nasilje	Vrste nasilja v nasilnih dogodkih
C5	Pa tudi kradli smo, telefone, denar, oblačila, ure	Kraja	Ekonomsko nasilje	Vrste nasilja v nasilnih dogodkih
C6	in to potem prodajali naprej, ker smo rabili denar	Kraja	Pridobivanje denarja	Razlogi za nasilje
C7	Potem v srednji šoli se je pa samo še stopnjevalo, našel sem družbo, s katero smo kradli in grozili vsem, tudi sošolcem	Stopnjevanje nasilja	Vpliv družbe	Razlogi za nasilje
C8	Ko prideš v Ljubljano te hitro uničijo, če nisi tudi ti tak, da se te bojijo in to sem moral dokazati	Dokazovanje	Varovanje sebe	Razlogi za nasilje
C9	imeli smo MSN, tam smo si enkrat naredili profil in potem preko njega pisali puncam in fantom, jih zbadali in nihče ni vedel kdo je, tako da smo jim lahko pisali res grde stvari	Zbadanje	Spletno nasilje	Vrste nasilja v nasilnih dogodkih
C10	Ampak to ni nič takega	Normalizacija nasilja	Normalizacija nasilja	Druge teme

C11	Pa enkrat se je punca, ki je bila vame zaljubljena slikala naga in mi poslala slike, potem sem pa to vse naprej delil	Deljenje nagih fotografij	Spletno nasilje	Vrste nasilja v nasilnih dogodkih
C12	Vsak dan	Vsak dan	Dnevno	Pogostost nasilja
C13	Vseeno mi je bilo	Brez čustev	Brez čustev	Občutki v nasilnih situacijah
C14	Nisem razmišljal o tem kako se počutim, ker sem pač naredil kar sem v tistem trenutku moral, kar sem rabil – če sem rabil denar, sem ga moral nekje dobiti in to je bil edini način, da pridem do njega	Z nasiljem	Pridobivanje denarja	Razlogi za nasilje
C15	Mi je bilo pa tudi večkrat žal, če sem o tem premišljeval, zato sem se trudil, da bi čim manj razmišljal	Žalost	Negativni občutki	Občutki v nasilnih situacijah
C16	Ni bilo razloga	Brez razloga	Brez razloga	Razlogi za nasilje
C17	Recimo kradli, grozili smo samo zato, da bi dobili denar	Kraja	Pridobivanje denarja	Razlogi za nasilje
C18	In nisem prenesel, da bi se mi kdo uprl, da se mi kdo nebi podredil	Podrejanje vrstnika	Podrejanje vrstnika	Razlogi za nasilje
C19	Mislim, da s tem ni nič narobe, tak sem pač bil	Normalizacija nasilja	Normalizacija nasilja	Druge teme
C20	Slike sem delil zato, ker je bila ona tako neumna, da mi jih je poslala	Pošiljanje golih fotografij	Žrtvina krivda	Krivda za nasilje
C21	Kasneje v šoli je bil pa razlog tudi ta, da smo želeli pač imeti premoč, želeli smo, da se nas bojijo in v nasilju smo uživali	Uživanje v nasilju	Uživanje v nasilju	Razlogi za nasilje
C22	Recimo spravljali smo se na čefurje, na debele, na grde punce, to je bil razlog	Drugačnost, debelost	Zunanji izgled vrstnika	Razlogi za nasilje
C23	Sovražil sem jih	Sovraštvo	Vpliv družbe	Razlogi za nasilje
C24	in družil sem se z ljudmi, ki so bili istega mnenja	Sovraštvo	Vpliv družbe	Razlogi za nasilje
C25	Če je kdo imel drugačno mnenje, je avtomatsko postal naš sovražnik	Sovraštvo	Vpliv družbe	Razlogi za nasilje
C26	Ja, vedno. Če bi naredili tako, kot sem jaz hotel, zagotovo nebi bilo nasilja	Uporno vedenje	Žrtvina krivda	Krivda za nasilje
C27	Pogosto je bilo pa tudi tako, da sem bil jezen na nekaj in sem to jezo moral na nekemu sprostiti	Jeza	Jeza	Razlogi za nasilje
C28	Kot na nekaj manjvrednega, na nekaj, kar ni vredno, da živi okoli mene	Manjvrednost	Manjvrednost žrtve	Pogled na žrtev
C29	Ja, doma nas je 7 otrok, oče je bil vedno nasilen do nas ko sem bil majhen, ampak je kmalu umrl	Žrtev družinskega nasilja	Žrtev družinskega nasilja	Povzročitelj kot žrtev nasilja
C30	Kasneje pa ne, nikoli se ne spomnim, da bi bil jaz žrtev nekemu	Ni žrtev vrstnikov	Ni žrtev vrstnikov	Povzročitelj kot žrtev nasilja
C31	Ne, mislim, da ne. Ampak res pa je, da nismo bili nikoli v posebnih stikih z njimi, ker sem šel kmalu v rejništvo	Ne izvajajo nasilja	Ne izvajajo nasilja	Sorojenci in nasilje
C32	Iz osnovne šole sem bil izločen	Izključitev	V šoli	Posledice za povzročitelja nasilja
C33	ker sem imel toliko ukorov, da sem jo moral zaključiti v večerni šoli	Ukori in večerna šola	V šoli	Posledice za povzročitelja nasilja
C34	Potem sem se vpisal v srednjo šolo na	Izključitev	V šoli	Posledice za

	Teksas. Tam se bil tudi izključen ravno zaradi nasilja, z nekom sva se močno stepla, je moral na urgenco			povzročitelja nasilja
C35	Dobil sem tudi prepoved približevanja šoli	Prepoved približevanja šoli	V šoli	Posledice za povzročitelja nasilja
C36	Zato sem nehal hoditi v šolo, moral sem v Logatec za 2 leti	Vzgojni zavod	Vzgojni zavod	Posledice za povzročitelja nasilja
C37	Ja oče mi je umrl, leto za tem še mama	Smrt staršev	Družinska situacija	Druge teme
C38	Sestra je nekaj časa skrbela zame, ampak je hitro obupala, ker sem take počel	Obup	Slabi odzivi družine	Odzivi na nasilje
C39	Zato sem šel v rejništvo, nato pa v Logatec	Rejništvo	Družinska situacija	Druge teme
C40	Tako da odziv sestre je bil to, da se me je znebila	Znebiti se mladostnika	Slabi odzivi družine	Odzivi na nasilje
C41	Okolica me je vedno obsojala, še vedno me, ampak mi je vseeno	Obsojanje	V okolju	Odzivi na nasilje
C42	Mislim, da so bili odzivi slabi, ker mi nihče ni pomagal	Pomanjkanje pomoči	Slabi odzivi šole	Odzivi na nasilje
C43	pošiljali so me iz ene šole v drugo	Izključevanje	Slabi odzivi šole	Odzivi na nasilje
C44	tam sem dobil še slabšo družbo in se je moje vedenje le slabšalo	Slaba družba	Posledice kazni	Posledice za povzročitelja nasilja
C45	Milijon zaslišanj, pogovorov z ravnateljji	Pogovori z ravnateljem	V šoli	Posledice za povzročitelja nasilja
C46	v katerih so mi moralizirali, mi govorili, da iz mene ne bo nič	Moraliziranje, dajanje v nič	Slabi odzivi šole	Odzivi na nasilje
C47	Potreboval bi nekoga, ki bi me razumel	Razumevanje	Boljše reakcije na nasilje	Odzivi na nasilje
C48	ki bi me spodbujal, da bi končal šolo, ker danes težko dobim službo	Spodbujanje	Boljše reakcije na nasilje	Odzivi na nasilje
C49	Ne, mislim da je to nemogoče	Ni možno	Ni možno	Preprečevanje nasilja
C50	Mislim, da ne	Brez posledic	Brez posledic	Posledice nasilja za žrtev
C51	To smo delali kot mladi, potem ko človek odraste pa na to pozabi	Pozaba nasilja	Brez posledic	Posledice nasilja za žrtev
C52	Saj to ni nič takega, malo heca, malo pretepov, ne more človeku škoditi	Nasilje brez škode	Nasilje brez škode	Druge teme

D)

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
D1	Največ nasilja je bilo v srednji šoli, ko sem bil v skupini petih, šestih fantov, ki smo bili na robu propada, če pogledam nazaj, ampak bili smo najbolj glasni v razredu	Nasilje	Družba	Druge teme
D2	Vedno smo se norčevali iz tistih, ki so bili najbolj šibki v razredu	Norčevanje	Verbalno nasilje	Vrste nasilja v nasilnih dogodkih
D3	Recimo enega debelega sošolca smo imeli, ki se ni znal postaviti zase	Debelost	Zunanji izgled vrstnika	Razlogi za nasilje
D4	Pri športni vzgoji smo se vedno spravljali	Brcanje,	Fizično nasilje	Vrste nasilja v

	nanj, ne le psihično, ampak smo ga tudi brcali, boksali	boksanje		nasilnih dogodkih
D5	in zraven nanj vpili da je prašič, svinja, slon	Zmerjanje	Verbalno nasilje	Vrste nasilja v nasilnih dogodkih
D6	Ja, delal smo »fake« profile ljudi, pa smo potem drugim ljudem težili	Neresnični profili na spletnih omrežjih	Spletno nasilje	Vrste nasilja v nasilnih dogodkih
D7	včasih smo jih tudi izsiljevali, ker smo povedali enemu vse njegove podatke in mu grozili, da ga bomo našli, če naslednji dan ne pusti denarja v eni omarici, to je vedno delovalo	Izsiljevanje, grožnje	Spletno nasilje	Vrste nasilja v nasilnih dogodkih
D8	Vem tudi, da smo snemali ko smo se na koga spravljali in potem te posnetke kazali drugim, da smo se smejali. Recimo smo sošolca zmerjali, ga brcali, eden pa je to posnel	Snemanje nasilja	Spletno nasilje	Vrste nasilja v nasilnih dogodkih
D9	Kar se tiče kraje je bilo recimo to, da sva bila s sošolcem vedno brez denarja, oba sva pa kadila, zato sva ob šoli težila ljudem za cigarete, pa če nama jih niso dali, sva jim vzela kar celo škatlo ali pa tobak	Kraja	Psihično nasilje	Vrste nasilja v nasilnih dogodkih
D10	Pa če nam je kdo kaj nazaj rekel, govoril, smo mu grozili, recimo »ubil te bom«, grozili če bi kdo komu povedal kaj smo delali, da jih bomo »prefukali«	Grožnje	Psihično nasilje	Vrste nasilja v nasilnih dogodkih
D11	Vsak dan, vsak odmor, vedno, ko smo lahko	Vsak dan	Dnevno	Pogostost nasilja
D12	Kot največji car	Car	Pozitivni občutki	Občutki v nasilnih situacijah
D13	Občutki so bili dobri, kot da sem iskal avtoriteto nad nekom, v tem nisem videl nič slabega	Avtoriteta	Pozitivni občutki	Občutki v nasilnih situacijah
D14	Bil sem tisti, ki so se ga drugi bali, bil sem del družbe, ki so se ji vsi umikali in na ta način sem dobil vse kar sem hotel	Del družbe	Pozitivni občutki	Občutki v nasilnih situacijah
D15	Imel sem ločene starše, očetu je bilo zame vseeno. In jaz sem gledal druge fante, druge ljudi, kaj imajo, in jaz tega nisem mogel imeti. In če nečesa nisem mogel imeti, sem si to pač vzel	Imetje vrstnika	Imetje vrstnika	Razlogi za nasilje
D16	In tudi nisem imel nikogar, da bi mi rekel, da nekaj delam narobe, da bi mi pojasnil zakaj to delam, ker jaz tega nisem vedel	Neznanje o nasilju	Neznanje o nasilju	Razlogi za nasilje
D17	Takrat so bili vsi samo jezni ves čas	Jeza	Jeza	Odzivi na nasilje
D18	Ne vem, nikoli nisem o tem razmišljal	Ne razmišljanje	Ne razmišljanje	Krivda za nasilje
D19	Vedno si našel najšibkejšega, ali pa nekoga, ki je recimo povedal učiteljici, da smo manjkali, ali pa da smo nekaj narobe naredili	Toženje vrstnika	Vrstniki	Razlogi za nasilje
D20	Torej ja, kriv je bil on	Žrtvina krivda	Žrtvina krivda	Krivda za nasilje
D21	Če je meni kdo naredil kaj slabega, je bil on na tapeti, hotel sem mu vrniti	Maščevanje	Žrtvina krivda	Krivda za nasilje

D22	Ko si v družbi petih, šestih fantov se trudiš, da ti ne padeš ven iz kroga, da se spravijo nate, torej se zaščitiš	Zaščita	Varovanje sebe	Razlogi za nasilje
D23	in če nimaš nekoga, da se mu maščuješ, vseeno najdeš nekoga, na katerega se lahko spravljaš	Maščevanje	Vrstniki	Razlogi za nasilje
D24	Šibka, drugačna	Drugačnost, šibkost	Osebnostne značilnosti žrtve	Pogled na žrtev
D25	nekdo, ki ima nekaj, kar jaz želim	Imetje	Imetje	Pogled na žrtev
D26	pa ne morem dobiti drugače kot z nasiljem, zato sem bil nanjo jezen	Jeza	Jeza	Pogled na žrtev
D27	Ja enkrat so prišli do nas iz sosednje šole eni modeli, in so od nas hoteli denar, telefone, cigarete, in ker sem se postavil na stran dveh prijateljev so me potem razbili	Pretep	Žrtev fizičnega nasilja	Povzročitelj kot žrtev nasilja
D28	in mi pobrali vse kar sem imel	Kraja	Žrtev ekonomskega nasilja	Povzročitelj kot žrtev nasilja
D29	Drugače pa ne, ker sem bil bully že od osnovne šole naprej in sem si naredil ime, mi nihče ni upal nič	Ni žrtev vrstnikov	Ni žrtev vrstnikov	Povzročitelj kot žrtev nasilja
D30	Mislim, da smo te sošolce mi tako močno psihično uničili, da niso imeli poguma, da bi komu povedali kaj smo jim naredili	Strah žrtve	Brez posledic	Posledice za povzročitelja nasilja
D31	so mi recimo dajali kazni, če sem kaj polomil, uničil, nikoli pa zaradi tega, ker smo se na nekoga spravili	Brez posledic za nasilje	Brez posledic	Posledice za povzročitelja nasilja
D32	pa čeprav so vedeli, vsaj po moje so morali vedeti, ker tega nismo skrivali	Nezanimanje	Slabi odzivi šole	Odzivi na nasilje
D33	Nikoli niso nič izvedeli, razen za te stvari – neopravičene ure, ko smo kaj uničili, so jih iz šole klicali, nikoli pa zaradi nasilja	Nevednost	Slabi odzivi družine	Odzivi na nasilje
D34	Ampak moraš vedeti, da smo bili čisto vsi v naši skupini iz takih čudnih družin, z ločenimi starši, pri enem kolegu sta oba pila, enega je oče pretepal	Težave v družini	Družina	Razlogi za nasilje
D35	Niti eden izmed nas ni imel normalne družine in po moje smo se zato še raje spravljali na tiste, ki so to imeli	Težave v družini	Družina	Razlogi za nasilje
D36	imam sestro, ampak mislim, da ne. Je tak karakter, da se postavi zase, ima nekaj prijateljic, ampak mislim pa, da se na nikogar ne spravlja tako kot sem se jaz	Ne izvajajo nasilja	Ne izvajajo nasilja	Sorojenci in nasilje
D37	Mislim, da bi mi težko pomagali	Pomanjkanje pomoči	Slabi odzivi šole	Odzivi na nasilje
D38	saj sem imel kakšne razgovore, pogovore z ravnateljem, socialno delavko, ampak ni bilo stvari, ki bi mi jo lahko rekli, da bi to nehal početi	Pogovori z ravnateljem, socialno delavko	V šoli	Posledice za povzročitelja nasilja
D39	Ker takrat se »ti jebe« za cel svet, tako da če mi nekdo pametuje naj neham, me to še spodbudi	Stopnjevanje nasilja	Posledice kazni	Posledice za povzročitelja nasilja
D40	Morala bi se žrtev znati postaviti zase, to je edini način, torej da ti nekdo vrne nasilje in potem nehaš	Vračanje nasilja s strani žrtve	Vračanje nasilja s strani žrtve	Druge teme
D41	In ko danes pogledam nazaj mislim, da se jim ni zdelo vredno, da bi se z mano ukvarjali	Občutek nevednosti	Slabi odzivi šole	Odzivi na nasilje
D42	ker so bili že prepričani, da bom itak	Dajanje v nič	Slabi odzivi šole	Odzivi na

	propadel in to so mi dali jasno vedeti			nasilje
D43	Mogoče bi mi morali pomagati razviti občutek kaj delam in zakaj delam, ampak že prej, preden se je to začelo tako obsežno dogajati	Vzroki za nasilje	Pogovor	Preprečevanje nasilja
D44	Ampak vseeno mislim, da ni možno tega preprečiti, če se nebi jaz spravljal na nekoga, bi se našel nekdo drug, ki bi to počel meni	Ni možno	Ni možno	Preprečevanje nasilja
D45	Jaz mislim, da jih. Vem, da ima eden posledice zaradi našega vedenja, ker smo ga tako močno zajevali	Slabe posledice	Slabe posledice	Posledice nasilja za žrtev
D46	Se danes ko se srečava se mu vidi, da me ne more pogledati v oči, da je bolj tih, se ne izpostavlja, da ima nek strah do drugih ljudi	Strah do ljudi	Slabe posledice	Posledice nasilja za žrtev
D47	Mogoče uničenje samopodobe	Slaba samopodoba	Slabe posledice	Posledice nasilja za žrtev
D48	Ampak na dolgi rok pa zagotovo ta človek pozabi na to kar se je dogajalo	Pozaba nasilja	Brez posledic	Posledice nasilja za žrtev

E)

Št. Izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
E1	V osnovni šoli sva se s prijateljico spravljal na sošolko, ki je bila vedno bolj samotarka, vedno je bila tiho, nikoli se ni vključila	Samotarstvo	Osebne značilnosti	Pogled na žrtev
E2	Bila je taka čudna, imela je veliko mozoljev, vedno mastne lase, premajhna oblačila	Mozoljavost, neurejenost	Zunanje značilnosti	Pogled na žrtev
E3	Velikokrat sva se nanjo spravili kar tako z besedami, se norčevali iz nje pred vsemi, recimo govorili da je grda tako, da so vsi slišali	Norčevanje	Verbalno nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
E4	Pa na wc sva velikokrat napisali njeno ime in potem zraven žaljivke, ali pa na šolsko tablo	Pisanje na šolsko tablo in wc	Spletno nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
E5	Sva ji tudi vzeli enkrat ključke iz omarice in jih vrgli v kanalizacijo	Uničevanje lastnine	Psihično nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
E6	večkrat sva ji vse stvari iz omarice vrgli v wc	Uničevanje lastnine	Psihično nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
E7	med športno vzgojo sva ji skrili oblačila ali pa jih celo uničili, enkrat sva ji majico razrezali s škarjami	Uničevanje lastnine	Psihično nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
E8	spletno nasilje pa samo recimo ko si je naredila profil na Glasuj zame sva vsem kazali njene slike, ki jih je objavila in sva potem spodaj v komentarje pisali žaljivke, pa kako je grda, ogabna, zanemarjena, da so te komentarje videli vsi	Žaljenje prek spleta	Spletno nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
E9	vsak teden pa se je sigurno zgodilo kaj takega	Tedensko	Tedensko	Pogostost nasilja
E10	Ni mi bilo težko, dobro sem se počutila	Dobro počutje	Pozitivni občutki	Občutki v nasilnih situacijah

E11	Imela sem moč, vsi so se zgledovali po meni, vsi so mi sledili	Moč in zgled	Pozitivni občutki	Občutki v nasilnih situacijah
E12	Če mi kdo ni sem se maščevala in ob tem sem se počutila nekako večvredno	Večvrednost	Pozitivni občutki	Občutki v nasilnih situacijah
E13	Ja recimo ta punca je neko pesmico o meni napisala, da sem afna in vzvišena in za to sem se ji maščevala	Maščevanje	Vrstniki	Razlogi za nasilje
E14	Torej je bilo nasilje reakcija na njeno aktivnost	Maščevanje	Vrstniki	Razlogi za nasilje
E15	Razlog je bil da je bila drugačna, da ni spadala v našo družbo	Drugačnost	Zunanji izgled vrstnika	Razlogi za nasilje
E16	da se ni znala obleči tako kot mi, da je hodila zanemarjena v šolo	Zanemarjenost	Zunanji izgled vrstnika	Razlogi za nasilje
E17	Mislim, da so imeli doma sicer težave, vem da niso imeli denarja, in tudi to je bil povod da smo se iz nje norčevali, ker smo mi imeli vse mogoče stvari, ona pa nič	Revščina	Socialni status vrstnika	Razlogi za nasilje
E18	Ja meni se je zdelo da si zasluži	Zasluži si nasilje	Žrtvina krivda	Krivda za nasilje
E19	Bila je manjvredna od mene	Manjvrednost žrtve	Manjvrednost žrtve	Pogled na žrtev
E20	Ni bila del družbe, ni se znala pogovarjati. Bila je pač »kr ena«, mi smo bile nekaj več	Ni del družbe	Manjvrednost žrtve	Pogled na žrtev
E21	Seveda, recimo brat se je spravljal name doma ves čas. grozil mi je, me tepel, cikal, mi jemal stvari	Sorojenci	Žrtev družinskega nasilja	Povzročitelj kot žrtev nasilja
E22	V šoli pa nikoli, sem bila vedno med glavnimi, ker sem imela ogromno materialnih stvari, ki so jih drugi tudi želeli, ker so mi doma vedno kupili kar sem si zmisllila	Materialne dobrine	Ni žrtev vrstnikov	Povzročitelj kot žrtev nasilja
E23	Ja s to punco, prijateljico in ravnateljico smo imele razgovor	Pogovor z ravnateljem	V šoli	Posledice za povzročitelja nasilja
E24	Poklicali so naše starše	Klicanje staršev	V šoli	Posledice za povzročitelja nasilja
E25	in nam pametovali kakšni sva, kako grdo se vedevala	Pametovanje	Slabi odzivi šole	Odzivi na nasilje
E26	in na koncu predlagali staršem, naj prekinejo najino prijateljstvo, naj se nama ne dovolijo več družiti. Da slabo vplivava druga na drugo	Prepoved druženja	V šoli	Posledice za povzročitelja nasilja
E27	Ja rekli so, da lahko midve delava kar hočeva. Postavili so se na najino stran	Zanikanje nasilja	Slabi odzivi družine	Odzivi na nasilje
E28	mami ni verjela ravnatelju da jaz to počnem, in ga je nadrla nazaj, da kaj si dovolijo	Zanikanje nasilja	Slabi odzivi družine	Odzivi na nasilje
E29	Ona res ni vedela kaj vse sva recimo tisti sošolki naredili	Nevednost	Slabi odzivi družine	Odzivi na nasilje
E30	V šoli se pa potem tudi niso več ubadali s tem in jim niso sploh nikoli več nič rekli, čeprav je nasilje še vedno obstajalo	Niso reševali nasilja	Slabi odzivi šole	Odzivi na nasilje
E31	Važne so bile dobre ocene	Pomembnost dobrih ocen	Slabi odzivi družine	Odzivi na nasilje
E32	Mislim, da bi morali staršem večkrat	Sodelovanje	Boljše reakcije na	Odzivi na

	povedati kaj se dogaja	šole in staršev	nasilje	nasilje
E33	in zagotovo ni bila rešitev, da ločijo mene in prijateljico, ker bi to le še poslabšalo zadevo, začeli bi se skrivati, se še bolj spravljati na druge, ker bi se nama to zdelo krivično	Stopnjevanje nasilja	Posledice kazni	Posledice za povzročitelja nasilja
E34	Ne vem, nič mi ni pomenilo ko so mi kaj moralizirali	Moraliziranje	Slabi odzivi šole	Odzivi na nasilje
E35	Bilo je še huje, ker sva potem še grozili sošolki, da ni upala niti učiteljem več povedati za to kar se dogaja	Strah	Prikrivanje nasilja	Posledice nasilja za žrtev
E36	Bila bi pa možnost recimo ko sva s prijateljico to punco osamili, jo ignorirali in prepričali vse ostale da počnejo enako, da to preprečijo	Preprečevanje nasilja	Boljše reakcije na nasilje	Odzivi na nasilje
E37	Najprej morajo to opaziti, ampak po moje ni tako težko, če vidijo da je ena punca ves čas sama, tudi prebrali so recimo kakšne besede o njej na tabli	Občutljivost za nasilje	Boljše reakcije na nasilje	Odzivi na nasilje
E38	Midve sva imeli vpliv na druge punce in tako smo jo povsem izolirali	Socialna izolacija	Psihično nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
E39	Že pri telovadbi je nihče ni upal izbrati, nihče ni hotel biti z njo	Socialna izolacija	Psihično nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
E40	Takrat bi recimo morali njej dati možnost, da izbira med nami	Opolnomočenje žrtve	Boljše reakcije na nasilje	Odzivi na nasilje
E41	ampak takrat jim je bilo vseeno	Nezanimanje	Slabi odzivi šole	Odzivi na nasilje
E42	Mislím, da ne, ker ne morejo posegati v naše odnose	Ni možno	Ni možno	Preprečevanje nasilja
E43	Lahko bi recimo preprečili to, da sva imeli s to sošolko skupaj omarico in sem zato imela dostop do njenih stvari	Skupne omarice	Preprečevanje olajševanja nasilja	Preprečevanje nasilja
E44	Morali bi biti bolj občutljivi na te stvari	Večja občutljivost za temo	Večja občutljivost za temo	Preprečevanje nasilja
E45	Jaz sem se počutila kot da mi nihče nič ne more, ker sem imela tudi pri starših podporo in bilo mi je vseeno	Podpora staršev	Nihče nič ne more	Občutki v nasilnih situacijah
E46	Mislím pa, da bi s skupinskim delom lahko malo vplivali na to, recimo da bi se šli igrice in bi morale sodelovati s sošolko	Sodelovanje	Skupinsko delo	Preprečevanje nasilja
E47	da bi kaj ustvarjali in podobno, da je nebi smeli izločiti, bi se boljše spoznale in mogoče dobile malo spoštovanja do nje in je nebi toliko trpinčile	Spoznavanje z vrstniki	Skupinsko delo	Preprečevanje nasilja
E48	Ja, mislím, da taka oseba težko vstopa v odnose z drugimi ljudmi, da ne zaupa	Težko stopa v odnose	Slabe posledice	Posledice nasilja za žrtev
E49	da nima samopodobe	Slaba samopodoba	Slabe posledice	Posledice nasilja za žrtev
E50	da je ves čas v vlogi žrtve, nikoli ne prevzame pobude, nikoli ne postane vodja	Večna žrtev	Slabe posledice	Posledice nasilja za žrtev
E51	Pri tej dotični puncí smo ubile njeno kreativnost, ona je veliko pisala pesmi, risala in mi smo to uničile, ker smo se tako norčevale iz tega	Uničenje kreativnosti	Slabe posledice	Posledice nasilja za žrtev
E52	In mislím, da žrtev ne more razviti vseh potencialov v šoli, ki bi jih lahko	Ne razvijanje potencialov	Slabe posledice	Posledice za žrtev nasilja

F)

Zaporedna št.	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
F1	V osnovni šoli se recimo spomnim, da smo se norčevali iz punce, ki je bila doma na kmetiji in je smrdela po gnoju	Norčevanje	Verbalno nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
F2	zato smo jo predvsem punce izločile iz družbe in jo obrekovale	Izločanje iz družbe	Psihično nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
F3	Ja, ko smo šli na tabor vem, da smo drugi sošolki skrile oblačila, ko se je šla tuširat, in je morala samo z brisačo iskat oblačila, mi smo jo pa snemale zraven, oblačila smo vrgle čez okno	Skrivanje oblačil	Psihično nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
F4	Ne, samo včasih	Občasno	Občasno	Pogostost nasilja
F5	Ko nam kdo pač ni bil všeč	Nevšečnost	Občasno	Pogostost nasilja
F6	Ne vem tepla se nisem nikoli	Zanikanje fizičnega nasilja	Fizično nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
F7	smo pa recimo enkrat na skrivaj naredile račun na Glasuj zame v imenu ene sošolke in objavljali njene slike, ki smo jih posneli na skrivaj	Objavljanje slik	Spletno nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
F8	Ko je to izvedela je bila zelo užaljena in je nekaj časa ni bilo v šolo	Šolsko izostajanje	Slabe posledice	Posledice nasilja za žrtev
F9	Ne vem, takrat se mi zdi da sem se dobro počutila, ker sem bila vedno del družbe	Del družbe	Pozitivni občutki	Občutki v nasilnih situacijah
F10	nekako sem se počutila boljše, kot da sem glavna	Biti glavni	Pozitivni občutki	Občutki v nasilnih situacijah
F11	Ja mogoče neko vznemirjenje	Vznemirjenje	Pozitivni občutki	Občutki v nasilnih situacijah
F12	ampak mogoče tudi občutki žalosti kasneje, ko mi je bilo hudo, ker je bila tista sošolka osamljena in je ni bilo v šolo	Žalost	Negativni občutki	Občutki v nasilnih situacijah
F13	Ja to, da je recimo sošolka smrdela, bila čudno oblečena	Smrdenje, oblačila	Zunanji izgled vrstnika	Razlogi za nasilje
F14	Recimo enkrat je imela namesto puščice škatlo od sladoleda in imela barvice v njej spravljene, smo jo ves čas zafrkavali zaradi tega	Norčevanje	Verbalno nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
F15	Ali pa recimo ena je čudno govorila, ni znala Š-ja in Č-ja dobro reči, pa nam je bilo smešno, smo se ji vedno smejali, ko je recimo brala kaj pri pouku	Norčevanje	Verbalno nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
F16	Ja, takrat se nam je zdelo smiselno, da se iz takih ljudi delamo norca, ker so drugačni	Drugačnost	Zunanji izgled in osebne značilnosti vrstnika	Razlogi za nasilje
F17	recimo se nismo zavedali kako je, če je nekdo reven, ampak smo v tem videli le nekaj slabega	Revščina	Socialni status	Razlogi za nasilje
F18	kot da je sama kriva za to, da se recimo ne zna lepo obleči, umiti, namazati	Zunanji izgled vrstnika	Žrtvina krivda	Krivda za nasilje

F19	Takrat smo recimo mislile, da pač če bi se lepo oblekla in se umila, se iz nje nebi norčevali	Zunanji izgled vrstnika	Žrtvina krivda	Krivda za nasilje
F20	Ja ne vem, ni se znala vklopit v družbo, nedružabna, osamljena, tiha, brez svojega mnenja, mogoče celo grda, neurejena	Nedružabnost, neurejenost, brez mnenja	Osebne in zunanje značilnosti žrtve	Pogled na žrtev
F21	Ja, ko sem bila mlajša so se ves čas delali norca iz mojega podolgovatega obraza, so mi govorili če me je čez glavo povozil traktor	Norčevanje	Žrtev psihičnega nasilja	Povzročitelj kot žrtev nasilja
F22	Tudi kasneje so si recimo ene punce izmislile pesmico o meni, da sem debela,	Norčevanje	Žrtev verbalnega nasilja	Povzročitelj kot žrtev nasilja
F23	čeprav sem bila takrat zelo suha, in sem potem zaradi tega celo poskušala bruhati po vsakem obroku. Hvala bogu sem s tem prenehala preden je bilo prepozno, ampak ni bilo prijetno			Posledice nasilja za žrtev
F24	Ja, enkrat vem, da smo imeli pogovor z ravnateljico, socialno delavko in podravnateljico	Pogovor z ravnateljem in socialno delavko	V šoli	Posledice za povzročitelje nasilja
F25	Zaprlji so mene in še dve prijateljici v eno majhno pisarno brez oken in so nas izpraševale o tem zakaj smo tisto sošolko tako izločile, kot neko zaslišanje	Zaslišanje	V šoli	Posledice za povzročitelje nasilja
F26	potem pa smo dobile kazen in celo leto nismo smele na šolske ples, kar je bilo takrat za nas kar hudo	Prepoved obiska šolskega plesa	V šoli	Posledice za povzročitelje nasilja
F27	Ne, takrat so se mi resnično zamerili, vzeli so nam nekaj, kar nam je veliko pomenilo	Zamera strokovnjakom	Posledice kazni	Posledice za povzročitelje nasilja
F28	ampak smo zato, ker nismo šle na ples, bile na igrišču šole z eno družbo starejših fantov, ki so prinesli sabo malo alkohola in cigaret, pa smo imeli svojo zabavo	Zabava z alkoholom	Posledice kazni	Posledice za povzročitelje nasilja
F29	Oče ni živel z nami niti se s tem ni obremenjeval	Ne-obremenjevanje	Slabi odzivi družine	Odzivi na nasilje
F30	mami sem pa vedno prepričala, da bom sama uredila stvari	Ne vmešavanje	Slabi odzivi družine	Odzivi na nasilje
F31	Samo enkrat so jo klicali iz šole, pa še to nič konkretnega, zato za naše vedenje sploh ni vedela, jaz sem dobro odvrčala pozornost	Nevednost	Slabi odzivi družine	Odzivi na nasilje
F32	imela sem dobre ocene in to je bilo vse, kar je bilo važno	Pomembnost dobrih ocen	Slabi odzivi družine	Odzivi na nasilje
F33	Imam dve sestri. Ena je od mene starejša in se mi je ves čas zdelo da je ona tudi med tistimi »glavnimi« v razredu, ki ji vsi sledijo	Starejša sestra	Povzročitelj nasilja	Sorojenci in nasilje
F34	Ne vem ali je kdaj izvajala nasilje, ampak mislim, da ja. Tudi nad mano se je veliko izživljala, tako da predvidevam, da se je tudi nad drugimi	Starejša sestra	Povzročitelj nasilja	Sorojenci in nasilje
F35	Mlajša je pa še vedno v osnovni šoli, ampak ne govori o tem, enkrat edino je jokala in me klicala, da so njo sošolke izključile iz družbe, da nima nikogar in se želi prepisati	Mlajša sestra	Žrtev nasilja	Sorojenci in nasilje
F36	Takrat mi je bilo izredno hudo, ker ji	Neznanje	Negativni občutki	Občutki v

	nisem znala pomagati			nasilnih situacijah
F37	Malo razumevanja, da je težko biti najstnik	Razumevanje	Boljše reakcije na nasilje	Odzivi na nasilje
F38	in da je tako vedenje nujno, če nočeš biti ti tisti, ki je izločen	Izločanje	Varovanje sebe	Razlogi za nasilje
F39	Se mi zdi, da so ves čas samo nekaj predavali, govorili kaj vse narobe delamo in nas kaznovali, brez nekih pogovorov	Kazni, brez pogovorov	Slabi odzivi šole	Odzivi na nasilje
F40	mogoče bi bilo lažje, če bi govorili o tem kako se počuti tista sošolka ob tem, zagotovo bi nam bilo težko in bi se spremenile	Občutki žrtve	Pogovor	Boljše reakcije na nasilje
F41	Ja manj poudarka na tem kako je narobe kar počnemo	Manj moraliziranja	Manj moraliziranja	Preprečevanje nasilja
F42	ampak dejansko predstavitev kako se počutijo tisti, ki so žrtve	Občutki žrtve	Pogovor	Preprečevanje nasilja
F43	Ne vem, morda predavanja s strani tistih, ki so to doživeli	Žrtve nasilja	Predavanja	Preprečevanje nasilja
F44	Mislim, da ja. Zagotovo imajo manjšo samozavest, mogoče se počutijo ogrožene, jih je strah, da jim bo spet kdo kaj naredil	Nizka samozavest	Slabe posledice	Posledice nasilja za žrtev
F45	Ne vem, po drugi strani imam pa občutek, da človek to lahko pozabi, ko odraste, dobi partnerja, družino in tako naprej	Pozaba nasilja	Brez posledic	Posledice nasilja za žrtev

G)

Zaporedna št.	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
G1	Jaz sem bila vozač, vsak dan sem se vozila iz šole domov, in na istem avtobusu smo bili vedno isti ljudje. Med njimi je bil tudi en fant, ki mi je šel že dalj časa na živce. Jaz sem imela sabo vžigalnik in sprej za lase, in ko je fant prišel na avtobus, ko je stopil proti meni, sem vanj prižgala ogenj, in fantu so zgorele trepalnice, obrvi in polovica las	Požig	Fizično nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
G2	Fant je začel jokati, šoferja ni bilo, pa tudi nikogar drugega odraslega. Videli so me samo tisti na avtobusu, ampak so bili vsi tiho in tega še danes nihče ne ve	Ne ukrepanje odraslih	Slabe posledice	Posledice nasilja za žrtev
G3	Tega fanta sem srečala dve leti nazaj in sem se počutila res grozno	Grozni občutki	Negativni občutki	Občutki v nasilnih situacijah
G4	Še ena situacija ki jo imam v dobrem spominu je bila s prijateljico, s katero sva bili vedno skupaj	Družba	Nasilje z družbo	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
G5	Enkrat sva čakali avtobus na postaji in je druga punca moji prijateljici nekaj rekla, in prijateljica se je obrnila k njej in ji zagrozila, da jih bo »fasala«, punca ji je odgovorila »kaj pa misliš da si?«	Grožnje	Psihično nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
G6	In če imaš ti nek status bullyja ga moraš ohranjati, torej če si postavljen v situacijo, kjer je pod vprašajem tvoja	Ohranjanje statusa	Ohranjanje statusa	Razlogi za nasilje

	moč, jo moraš zavarovati			
G7	In zato je moja prijateljica začela lasati to punco, še jaz sem zraven skočila in jo držala za vrat, ter ji izpulila res velik šop las in ji zlomila roko	Pretepanje	Fizično nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
G8	Tudi tukaj ni bilo nikogar zraven in nihče ni izvedel, a ker se je to dogajalo na ozemlju šole, so raziskovali kaj se je zgodilo	Neuspešno raziskovanje	Slabi odzivi šole	Odzivi na nasilje
G9	ampak se naju je potem ta punca tako bala, da ni nikomur povedala, je rekla, da je padla	Strah	Prikrivanje nasilja	Posledice nasilja za žrtev
G10	Vsak dan	Vsak dan	Dnevno	Pogostost nasilja
G11	Čisto vse izmed tega smo počeli	Vse vrste	Vse vrste	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
G12	Recimo spletno takrat sicer še ni bilo tako razvito, a smo pogosto na MSN-ju izdelovali »fake« profile in si izbrali enega izmed sošolcev, ga dodali in se pretvarjali, da smo nasprotni spol, ampak šlo se je za to, da smo ga psihično nadlegovali	Neresnični profili na spletnih omrežjih	Spletno nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
G13	Včasih smo se delali, da ga ali jo osvajamo, ampak potem je bilo pa bistvo, da jo uničimo, da vsem povemo kaj je govorila, da pošilja svoje slike, ki smo jih naprej delili in podobno	Uničenje osebe	Spletno nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
G14	Tudi enemu fantu sem enkrat vzela telefon, ker sem bila nanj jezna, ker je prišel na moje igrišče in se hvalil, da ima tri telefone, zato sem mu pač najboljšega izmed njih vzela	Kraja	Psihično nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
G15	Je fant rekel da ga bo oče ubil, in sem mu odgovorila: »ali pa če bi te jaz«	Grožnje	Psihično nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
G16	Tudi obrekovanja je bilo veliko, sploh sva si s to prijateljico velikokrat izmislile neko govorico o nekom, da bi ga uničili. Itak so se naju vsi bali in te govorice so se hitro širile	Obrekovanje in širjenje govoric	Verbalno nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
G17	Mogoče v tistem momentu nasilja, imaš občutek moči, nadzora, ego ti raste, počutiš se vsemogočnega	Moč, nadzor	Pozitivni občutki	Občutki v nasilnih situacijah
G18	To je to, oni so mi morali slediti in razmišljala sem, da sem rojena, da vodim druge	Vodenje	Pozitivni občutki	Občutki v nasilnih situacijah
G19	Res pa je, da sem kasneje imela vsakič, ampak res vsakič občutek krivde	Krivda	Negativni občutki	Občutki v nasilnih situacijah
G20	Ampak prvi občutki ob nasilju so tako dobri, da premagajo to krivdo in zato potem še naprej to delaš	Dobri nad slabimi	Pozitivni občutki	Občutki v nasilnih situacijah
G21	Jaz sem bila vedno mišljenja ali teptaj ali pa bodi poteptan. Ali bom jaz to delala nad drugimi, če ne bo pa nekdo drug nad mano	Varovanje sebe	Varovanje sebe	Razlogi za nasilje
G22	Ja v veliki večini primerov ja, ker sem napadala ljudi, ki so bili šibkejši in	Drugačnost vrstnika	Žrtvina krivda	Krivda za nasilje

	drugačni od mene			
G23	Vedno sem se spravljal na tiste, ki so bili po mojem mnenju prešibki za ta svet	Šibkost	Žrtvina krivda	Krivda za nasilje
G24	Tudi sestra je nedolgo nazaj govorila, da sem jo celo otroštvo maltretirala in da ima danes travme zaradi tega	Maltretiranje sestre	Žrtev nasilja	Sorojenci in nasilje
G25	Jaz sem ji rekla, da sem jo na ta način želela le pripraviti na ta težek svet in da sem ji na ta način zgradila karakter. Ker se je morala z mano vsak dan boriti, se danes takšnih ljudi ne boji in se postavi sama zase	Maltretiranje sestre	Žrtev nasilja	Sorojenci in nasilje
G26	In jaz sem tudi ostalim ljudem hotela na nek način pomagati mogoče, da bi se postavili zase. Ker te ljudje so bili ali tiho in se niso hoteli postaviti zase, ali pa so imeli predolg jezik	Učenje kako se postaviti zase	Pomoč ljudem	Razlogi za nasilje
G27	Ne, ona pa nikoli	Ne izvajajo nasilja	Ne izvajajo nasilja	Sorojenci in nasilje
G28	Kot na ljudi brez hrbtenice in tako kot sem prej rekla, slabotni, šibki, nenormalni	Šibkost, nenormalnost	Osebne značilnosti žrtve	Pogled na žrtev
G29	Ja, v osnovni šoli so imeli vsi pred mano nek »respect«, vsi so se me bali in imela sem mir	Mir pred drugimi	Pozitivne posledice nasilja	Razlogi za nasilje
G30	V srednjo šolo pa sem šla v Ljubljano, in tam me je nekdo psihično nadlegoval zaradi kraja iz katerega sem in zaradi naglasa, tudi zaradi mojega stila, oblačenja in tako naprej	Nadlegovanje	Žrtev psihičnega nasilja	Povzročitelj kot žrtev nasilja
G31	In po enem mesecu preživetja tega sem ugotovila, da če hočem imeti mir pred tem, moram postati taka, kot sem bila v osnovni šoli	Postane povzročitelj nasilja	Slabe posledice	Posledice nasilja za žrtev
G32	Sem se pa kasneje prepisala na srednjo šolo v Kočevju, kjer se je spet našel nekdo, ki se je spravljal name, sedela sem na klopi, igrala igrice na telefonu, in mimo sta pršla dva sošolca, in se spravila name »zakaj ga nisi pozdravila«, in sem rekla »ja zakaj bi ga pa morala?« in eden me je brcnil v glavo, v oko, res močno, in takrat sem šla do ravnateljice naj pokličejo policijo	Brcanje, grožnje	Žrtev fizičnega nasilja	Povzročitelj kot žrtev nasilja
G33	Jaz sem morala v bolnišnico in sem imela poškodovano oko, ampak ko sem prišla nazaj se nisem hotela počutiti kot žrtev, zato sem se vpisala na kick boks, da bi se mu maščevala, da mu dokažem, da sem boljša od njega	Poškodovano oko	Fizične posledice	Posledice nasilja za žrtev
G34	Ampak šport me je spremenil in nisem več imela želje po maščevanju. Sem si pa pridobila njihovo spoštovanje, ker sem se trudila, da nebi bila žrtev	Spoštovanje vrstnikov	Pozitivne posledice	Posledice za povzročitelje nasilja
G35	Ja, enkrat ko sem fantu razbila nos, ker se je vame zaletel, sem ga porinila v vrata in se je zaletel z nosom in ga razbil	Porivanje s fizičnimi posledicami	Fizično nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
G36	bila sem jezna, ker sem prej dobila slabo oceno	Jeza	Jeza	Razlogi za nasilje
G37	To je videlo veliko ljudi, in seveda je	Pogovor z	V šoli	Posledice za

	kmalu pome prišel ravnatelj, v kabinetu smo se pogovarjali še z razrednikom, in sta me izpraševala kaj je bilo	ravnateljem in zaslišanje		povzročitelja nasilja
G38	seveda sem vse zanikala, ampak so me toliko časa matrali, da sem komaj zdržala	Maltretiranje s strani strokovnjakov	V šoli	Posledice za povzročitelja nasilja
G39	Na koncu niso ugotovili kaj se je v resnici zgodilo, ker niso imeli dokazov, ker sem tudi drugim ljudem, ki so dogodek videli, grožila da niso smeli povedati	Grožnje sošolcem	Strah pred kaznijo	Posledice za povzročitelje nasilja
G40	Ja v vseh teh letih ko se je to dogajalo sem bila še nekje trikrat pri šolski svetovalki na pogovoru	Pogovor s šolsko svetovalko	V šoli	Posledice za povzročitelje nasilja
G41	Ja glede na to, da so res redko ugotovili kaj se je dogajalo, se mi zdi, da so bili odzivi slabi	Nekoristni odzivi	Slabi odzivi šole	Odzivi na nasilje
G42	Recimo od 100 primerov nasilja, so jih rešili 10, da so ugotovili kaj je bilo	Niso reševali nasilja	Slabi odzivi šole	Odzivi na nasilje
G43	Ampak mi smo res grožili ljudem, in so vedeli, da če bodo povedali, bodo oni naslednje žrtve	Grožnje sošolcem	Strah pred kaznijo	Posledice za povzročitelja nasilja
G44	Enega sošolca sem recimo 4 leta ves čas maltretirala, in danes, ko se srečava se mi za to zahvaljuje, pravi, da je tako dobil trdo kožo in se nikogar več ni bal	Trda koža	Pozitivne posledice	Posledice nasilja za žrtev
G45	In tudi za to maltretiranje njega, ki je bilo očitno, ni nihče nič vedel, ni jih zanimalo	Nezanimanje	Slabi odzivi šole	Odzivi na nasilje
G46	Ja glede na to, da sem bila vedno odlična moji starši za to niso vedeli	Pomembnost dobrih ocen	Slabi odzivi družine	Odzivi na nasilje
G47	Niso niti vedeli, da sem sestri ves čas nagajala	Nevednost	Slabi odzivi družine	Odzivi na nasilje
G48	Moji starši so zelo nevedni, tudi sedaj, ko sva odrasli in ima sestra težave, pa se v to nihče ne spotika, gledata čez prste in se delata, da nekaj ne obstaja	Nezanimanje	Slabi odzivi družine	Odzivi na nasilje
G49	In tudi, če so morali v šolo, se o tem nismo pogovarjali. Jaz doma nisem bila nikoli kaznovana, ker sem nekomu nekaj naredila, ampak sem bila kaznovana recimo zaradi slabe ocene, neopravičene ure, zamujanja itd	Ne - obremenjevanje z nasiljem	Slabi odzivi družine	Odzivi na nasilje
G50	Uh, to je težko. Danes mislim, da sicer to, kar sem počela, mogoče ni bilo najboljša, ampak nimam mnenja, da je bilo to narobe, zato se mi ne zdi, da sem potrebovala pomoč	Ni narobe	Mnenje o nasilju	Druge teme
G51	Mogoče, če bi imela boljšega svetovalnega delavca v šoli, bi bilo kaj drugače, ker ta ni imela pojma kaj dela. Morda, če bi bila mlajša oseba in imela neke boljše metode, ker verjamem, da če bi se nekdo z mano usedel, se pogovarjal, bi bile stvari lažje	Pogovor s strokovnim delavcem	Boljše reakcije na nasilje	Odzivi na nasilje
G52	Poskušajo te z nekimi moralnimi načeli spremeniti, to te pa še bolj podžiga	Moraliziranje	Slabi odzivi šole	Odzivi na nasilje
G53	Ves čas neko obsojanje, zataknje se že pri tem, da oni ne poslušajo, nočejo poslušati, ker imajo neko sliko o tebi v glavi, ne vejo pa kaj se je recimo z mano	Brez posluha, pomanjkanje pomoči	Slabi odzivi šole	Odzivi na nasilje

	dogajalo in nihče si ni vzel časa, da bi to ugotovil			
G54	So bili recimo komentariji, pa saj hodiš k verouku, saj veš kaj je prav in kaj narobe, zakaj to počneš?	Moraliziranje	Slabi odzivi šole	Odzivi na nasilje
G55	Kot da ima to kakšno vezo, nihče me ni vprašal zakaj to delam, ali se doma kaj dogaja, zakaj se spravljam na sošolca in podobno	Pogovor o dejavnih odraščanja	Boljše reakcije na nasilje	Odzivi na nasilje
G56	Ne vem, res ne vem. Mislim, da mi nič nebi preprečilo tega	Ni možno	Ni možno	Preprečevanje nasilja
G57	Seveda. Prvo so travme, recimo človek ne more ustvarjati nekih normalnih odnosov z vrstniki	Travme	Slabe posledice	Posledice nasilja za žrtev
G58	po drugi strani je pa enim to pomagalo, da so se razvili v bolj odločne, samostojne ljudi	Samostojnost	Pozitivne posledice	Posledice nasilja za žrtev
G59	Jaz vem, da če je bilo nad mano izvajano nasilje, je mene to okrepilo, mi dalo zagon, da sem še boljša in še močnejša	Krepitev moči	Pozitivne posledice	Posledice nasilja za žrtev
G60	Drug primer je pa moja sestra, ki je bila ves čas žrtev, in še danes je žrtev, se ves čas sklicuje na to kaj je morala preživljati zaradi mene	Večna žrtev	Slabe posledice	Posledice nasilja za žrtev

H)

Št. Izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
H1	Mislim, da jaz nikoli nisem prav nasilja nad nekom izvajala. Vsaj ne vem, da bi ga	Zanikanje nasilja	Zanikanje nasilja	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
H2	Sem se kdaj stepla, ko me je kakšna grdo pogledala pa mi je šlo to na živce	Grd pogled	Vrstniki	Razlogi za nasilje
H3	Enkrat smo bili v petek zvečer s prijatelji za Maxijem, smo pili, in sem napadla eno bivšo sošolko iz osnovne šole, ker se je takrat med poukom name spravljal, pa me je potem ona po glavi udarila s flašo, da sem imela popraskan obraz. Razbila sem flašo in tekla za njo, a je ušla na avtobus	Fizični napad	Fizično nasilje	Vrste nasilja v nasilnih situacijah
H4	Naslednji teden sva s prijateljico šli do njene šole in jo počakali, da je imela konec pouka, nato pa sva ji zagrozili, ampak nisva se pa stepli, ker je bilo preveč ljudi in varnostnik	Grožnje	Psihično nasilje	Vrste nasilja v nasilnih dogodkih
H5	Ja obrekovali smo veliko, pogosto se mi je dogajalo, da sem nekomu želela, da se mu zgodi kaj slabega	Obrekovanje	Verbalno nasilje	Vrste nasilja v nasilnih dogodkih
H6	Večkrat sem koga napadla, ga ozmerjala, mu recimo pljunila v glavo, sploh potem v srednji šoli	Fizični napad, zmerjanje, pljuvanje	Vse vrste	Vrste nasilja v nasilnih dogodkih
H7	Pa recimo s prijateljico sva večkrat opravljali eno sošolko iz srednje šole, ker je bila res poraščena. Pa tudi smrdela je. Enkrat se je polulala v hlače med poukom, pa sva ji potem naredili celo sramoto pred vsemi	Osramočenje	Psihično nasilje	Vrste nasilja v nasilnih dogodkih

H8	Ne spomnim se veliko, ker človek te stvari pozabi, ko začne kaditi travo in jemati druge droge. Tako da imam veliko black-outov od takrat	Droge	Pozaba nasilja	Druge teme
H9	Imela sem hujše težave s krajo, veliko sem kradla, kot cigan, predvsem zlato in ga potem prodajala – doma družini, sestri, pa tudi drugim	Kraja	Psihično nasilje	Vrste nasilja v nasilnih dogodkih
H10	da bi dobila denar, ki ga nisem imela, in potem lahko žurala, pila alkohol, kadila in uživala	Kraja	Pridobivanje denarja	Razlogi za nasilje
H11	Ni bilo preveč pogosto, recimo 1x ali 2x na mesec se je kakšen tak resnejši dogodek zgodil, zafrkavali smo pa vsak dan	Vsak dan	Dnevno	Pogostost nasilja
H12	Bila sem nekaj več, bila sem frajerka. Sebi sem dvigovala samozavest, počutila sem se močnejšo	Moč, samozavest	Pozitivni občutki	Občutki v nasilnih situacijah
H13	čeprav sem takrat že dobro vedela kako to drugo osebo boli, jo prizadene, ker sem tudi sama to preživljala celo osnovno šolo	Prizadetost	Negativni občutki	Občutki v nasilnih situacijah
H14	Ja da je ta oseba bila drugačna, da recimo ni bila urejena	Drugačnost, neurejenost	Zunanji izgled vrstnika	Razlogi za nasilje
H15	Nikoli se nisem spravljal na ljudi, ki so se recimo rodili drugačni, ampak recimo na take, ki so smrdeli, ali pa recimo ena sošolka je bila »piflarka«, in so jo tudi vsi učitelji naprej porivali, nas z njo primerjali, in na take sem se spravljal, ki so nas delali budale	Smrdenje, pretirano učenje	Zunanji izgled vrstnika	Razlogi za nasilje
H16	In recimo če me je nekdo ko smo bili zunaj na kakšni žurki, sem pila, skadila kakšen »džoint«, grdo pogledal, sem se počutila zelo ogroženo	Ogroženost	Negativni občutki	Občutki v nasilnih situacijah
H17	In zato sem jaz njega napadla, da slučajno on nebi mene, da nebi postala žrtev	Varovanje sebe	Varovanje sebe	Razlogi za nasilje
H18	Na začetku ja, ker me je nekaj razjezilo, kar je nekdo naredil	Jeza	Žrtvina krivda	Krivda za nasilje
H19	ampak potem mi je bilo vedno žal in sem vedela, da sem naredila narobe	Obžalovanje	Negativni občutki	Občutki v nasilnih situacijah
H20	Ampak vse sem delala zato, da sem si dvigovala samozavest in sem bila jaz močnejša, ne pa žrtev, kot v osnovni šoli	Dvigovanje samozavesti, premoč, varovanje sebe	Pozitivne posledice nasilja, varovanje sebe	Razlogi za nasilje
H21	že kot majhna punčka sem bila žrtev spolnega nasilja	V otroštvu	Žrtev spolnega nasilja	Povzročitelj kot žrtev nasilja
H22	Nato so me celo osnovno šolo klicali »zajec«, »konj«, zaradi sprednjih zob	Norčevanje	Žrtev verbalnega nasilja	Povzročitelj kot žrtev nasilja
H23	Večkrat so mi kaj ukradli in mi uničili stvari	Kraja	Žrtev psihičnega nasilja	Povzročitelj kot žrtev nasilja
H24	Bila sem tudi žrtev policije, ampak to kasneje, ko sem imela tako družbo, da so se radi pretepali, pa so jih policaji napadli na veselici in vmes sem bila tudi jaz, čeprav sem bila trezna, so me močno pretepli in me zaprli v celico, tam sem dobila tudi pljučnico, ker mi niso	Pretepanje	Žrtev policijskega nasilja	Povzročitelj kot žrtev nasilja

	dovolili, da bi se oblekla, bila sem le v majici brez rokavov			
H25	Vse to pa le zaradi tega, ker sem se po njihovo družila z napačnimi ljudmi	Obsojanje zaradi družbe	Obsojanje zaradi družbe	Druge teme
H26	Enkrat v osnovni šoli me je tudi en sošolec prijel in me porinil v steber, da sem butnila z glavo in imela hujši pretres možganov, ker se je večkrat name spravljal že prej in ko sem se mu postavila po robu, je to naredil	Porivanje s fizičnimi posledicami	Žrtev fizičnega nasilja	Povzročitelj kot žrtev nasilja
H27	Še danes mi na tem mestu ne rastejo lasje	Fizične posledice	Fizične posledice	Posledice nasilja za žrtev
H28	Ja vem da so me poslali v srednji šoli z mami k psihiatru, nekam v šiško, morala sem tja hodit, in to zaradi vsega – nasilja in mojega »groznega« obnašanja	Pošiljanje k psihiatru	V šoli	Posledice za povzročitelje nasilja
H29	Ampak takrat sem pa še bolj podivjala, ker so me imeli za noro	Divjanje mladostnika	Posledice kazni	Posledice za povzročitelje nasilja
H30	In tam so nama pametovali kako slab odnos imava z mamo, morali sva večkrat tja, dajali so mi neke teste, ampak tega se slabo spomnim	Delo na odnosu z mamo in pametovanje	Pri prihiatru	Posledice za povzročitelje nasilja
H31	Pa vem, da sem bila vedno jaz kriva, četudi nisem bila jaz	Krivda za vse	Slabi odzivi šole	Odzivi na nasilje
H32	Enkrat je sošolka prišla pijana v šolo in je ravnatelj mene obtožil, da sem ji podtaknila alkohol, čeprav takrat sploh skupaj nisva bili. Ona je bruhala, jaz sem ji pa pomagala, potem sem pa jaz kazen dobila, skoraj sem iz šole letela, ampak potem smo se borili, da sem lahko ostala	Krivda za vse	Slabi odzivi šole	Odzivi na nasilje
H33	Odzivi se mi zdijo zelo slabi, vedno so se ukvarjali le z najboljšimi učenci, mi smo bili »grdi« otroci in se nihče ni z nami ukvarjal. Samo s tistimi so se, ki so imeli lepe ocene, so delali kar so oni odobrvali	Ukvarjanje z dobrimi učenci	Slabi odzivi šole	Odzivi na nasilje
H34	Mi smo bili morda malo posebni in so z nami grdo ravnali, in če se odrasli spravljaajo na nas, kako se potem mi ne bomo naprej na druge otroke	Grdo ravnanje	Slabi odzivi šole	Odzivi na nasilje
H35	Sploh se ne spomnim kako so reagirali. Vem, da sem velikokrat lagala, da sem bolna, in mi ni bilo treba v šolo	Šolsko izostajanje	Slabe posledice	Posledice nasilja za žrtev
H36	In recimo ko sem kradla so bili jezni, pa so me spraševali kje je, jaz sem pa vse zanikala. Zato se nismo veliko o tem pogovarjali	Malo pogovora	Slabi odzivi družine	Odzivi na nasilje
H37	Veliko več smo se kregali, tudi recimo ko sem bila jezna sem mami kar udarila, pa ona mene nazaj in se nismo veliko pogovarjali.	Kreganje in fizično nasilje	Slabi odzivi družine	Odzivi na nasilje
H38	Jaz sem postajala vedno bolj podivjana in mami je vedno več jokala zaradi mene, pa sem tudi jaz kasneje vso slabo voljo spravila nanjo, vedno je bila za vse ona kriva	Divjanje mladostnika	Posledice kazni	Posledice za povzročitelja nasilja
H39	In še vedno to delam, da če sem slabe volje, se spravim na bližnje in njih	Napadalnost do drugih	Kasnejše posledice	Posledice za povzročitelja

	napadam. Zato smo se doma tudi veliko kregali, ker sem sama postala taka			nasilja
H40	Ne, se mi zdi, da nikoli. Tudi midve sva bili dobri prijateljici, dokler jaz nisem začela krasti in kaditi trave. Do takrat mi je bila vedno v oporo	Ne izvajajo nasilja	Ne izvajajo nasilja	Sorojenci in nasilje
H41	Ne, ona je bila vedno prijazna, ona je čisto drug človek kot sem jaz	Ne izvajajo nasilja	Ne izvajajo nasilja	Sorojenci in nasilje
H42	V osnovni šoli že to, da bi tudi druge, tiste »pridne« malo pogledali, da bi se kdo pobrigal za to kakšno nasilje oni nad nami izvajajo, ker so kao boljši, da sem se sama potem počutila manjvredno	Več pozornosti	Boljše reakcije na nasilje	Odzivi na nasilje
H43	Mene je vedno motilo, da sem bila vedno jaz kriva, četudi nisem nič naredila, ni bilo nobenega odnosa do mene. Če nisi briljanten, si nula očitno	Slabi odnosi in krivda za vse	Slabi odzivi šole	Odzivi na nasilje
H44	Ne, res ne	Ni možno	Ni možno	Preprečevanje nasilja
H45	Lahko ja, hude. Takšne, kot sem jaz. Občutki manjvrednosti in depresija. Zame je to najhujša posledica cele življenjske situacije, tudi nasilja vrstnikov. Najprej je nasilje, potem so droge, na koncu pa pristaneš v depresiji	Depresija, občutki manjvrednosti, droge	Slabe posledice	Posledice nasilja za žrtev

8.4 Priloga 4: Osno kodiranje

Tema 1: Vrste nasilja v nasilnih situacijah

- Nasilje z družbo: G4
- Vse vrste nasilja: G11, H6
- Zaničanje nasilja: A11, FG, H1
- Fizično nasilje
 - Pretepanje: A2, B6, B11, B12, B19, C1, G7
 - Skrivanje nasilja: A3
 - Brcanje: A9, C3, D4
 - Požig: G1
 - Porivanje s fizičnimi posledicami: G35
 - Napad: H3, H6
 - Pljuvanje: H6
 - Boksanje: D4
- Psihično nasilje
 - Kraja: A8, A12, A23, C5, D9, G14, H9
 - Grožnje: A14, B10, B19, D10, G5, G15, H4
 - Zaničanje kraje: B9
 - Izsiljevanje: C2
 - Uničevanje lastnine: E5, E6, E7
 - Socialna izolacija: E38, E39

- Izločanje iz družbe: F2
- Skrivanje oblačil: F3
- Osramočenje: H7
- Verbalno nasilje
 - Obrekovanje: A13, G16, H5
 - Zafirkavanje zaradi zunanjega izgleda: B1, B2
 - Zmerjanje C4, D5, H6
 - Norčevanje: D2, E3 F1, F14
 - Širjenje govoric: G16
 - Zasmehovanje: F15
- Spletno nasilje
 - Pisanje na šolsko tablo: B13, E4
 - Pisanje na wc: E4
 - Zbadanje: C9
 - Deljenje golih fotografij: C11
 - Izsiljevanje: D7
 - Grožnje: D7
 - Snemanje nasilja: D8
 - Žaljenje prek spleta: E8
 - Objavljanje slik: F7
 - Neresnično profili na spletnih omrežjih: D6, G12
 - Uničenje osebe: G13

Tema 2: Pogostost nasilja

- Tedensko: E9
 - Dvakrat na teden A10
 - Fizično nasilje B8
- Dnevno
 - Vsak dan: C12, D11, G10, H11
 - Psihično nasilje: B8
- Občasno: F4
 - Nevšečnost: F5

Tema 3: Občutki v nasilnih situacijah

- Pozitivni občutki
 - Dobro počutje: A2, E10
 - Boljši občutek: A15
 - Adrenalin: A21
 - Car: D12
 - Avtoriteta: D13
 - Del družbe: D14, F9
 - Biti glavni: F10

Moč: E 11, G17, H12

Zgled: E11

Večvrednost: E12

Vznemirjenje: F11

Nadzor: G17

Vodenje: G18

Dobri nad slabimi občutki: G20

Samozavest: H12

- Nihče nič ne more

Podpora staršev: E45

- Brez čustev: B15, C13

- Negativni občutki

Žalost: F12, C15

Neznanje: F35

Grozni občutki: G3

Krivda: G19

Prizadetost: H13

Ogroženost: H16

Obžalovanje: H19

Tema 4: Razlogi za nasilje

- Vrstniki

Teženje vrstnika: A1

Pametovanje vrstnika: A22, B7

Toženje vrstnika: A25, D19

Vračanje nasilja: A5, A26

Kraja vrstnika: A6, A7

Maščevanje: D23, E13, E14

Grd pogled: H2

- Pozitivne posledice nasilja

Strah sošolcev: A4, A17

Kazanje premoči: A16, H20

Mir pred drugimi: A18, G29

Ugled: B48

Spoštovanje vrstnikov: G34

Dvigovanje samozavesti: H20

- Vpliv družbe: A19, B3

Sovraštvo: B4, C23, C24, C25

Dokazovanje: B16

Stopnjevanje nasilja: C7

- Zunanji izgled vrstnika:

- Debelost: A24, C22, D3
- Drugačnost: B5, B17, C22, E15, F16, H14
- Zanemarjenost: E16
- Smrdenje: F13, H15
- Olačila: F13
- Neurejenost: H14
- Osebne značilnosti vrstnika: A24, F16, H15
- Etnična pripadnost vrstnika: B17, B18
- Socialni status vrstnika
- Revščina: E17, F17
- Varovanje sebe: G21, H17, H20
- Dokazovanje: C8
- Zaščita: D22
- Izločanje: F38
- Pomoč žrtvi
- Učenje kako se postaviti zase: G26
- Jeza: A61, C27, D26, G36
- Pridobivanje denarja
- Kraja: C6, C17, H10
- Z nasiljem: C14
- Ohranjanje statusa: G6
- Brez razloga: C16
- Podrejanje vrstnika: C18
- Uživanje v nasilju: C21
- Družina
- Težave v družini: D34, D35
- Ne zavedanje posledic: A60
- Imetje vrstnika: D15

Tema 5: Krivda za nasilje

- Žrtvina krivda: A27, D20
- Zaslužiti si: A34, E18
- Grdo obnašanje vrstnika: A28
- Izzivanje vrstnika: B20
- Drugačnost vrstnika: B20, G22
- Pošiljanje golih fotografij: C20
- Uporno vedenje vrstnika: C26
- Maščevanje: D21
- Zunanji izgled vrstnika: F18, F19
- Šibkost: G23
- Jeza: H18

- Krivičnost kazni: B21
- Krivda na obeh straneh: B22
- Ne razmišljanje: D18

Tema 6: Pogled na žrtev

- Osebne značilnosti žrtve
Drugačnost: A30, D24
Nenormalnost: A30, G28
Slabotnost: A30
Čudnost: A32
Nesramnost: A33
Šibkost: B23, D24, G28
Samotarstvo: E1
Nedružabnost: F20
Brez mnenja: F20
- Nevšečnost vrstnika: A31
- Brez pogleda: A29
- Sovraštvo do žrtve
Predsodki: B24, B25
- Manjvrednost žrtve: C28, E19
Ni del družbe: E20
- Zunanje značilnosti žrtve
Neurejenost: E2, F20
Mozoljavost: E3
- Imetje: D25
- Jeza: D26

Tema 7: Povzročitelj kot žrtev nasilja

- Žrtev fizičnega nasilja
Pretep: A35, A36, B29, D27
Obmetavanje s flašami: B28
Porivanje s fizičnimi posledicami: H26
Brcanje: G32
- Žrtev verbalnega nasilja
Norčevanje: B27, F21, F22, H22
- Žrtev psihičnega nasilja
Kraja: D28, H23
Nadlegovanje: G30
Grožnje: G32
- Žrtev spolnega nasilja
V otroštvu: H21
- Žrtev policijskega nasilja

Pretepanje: H24

- Žrtev družinskega nasilja: C29

Sorojenci: E21

- Ni žrtev vrstnikov: C30, D29

Materialne dobrine: E22

Tema 8: Posledice za povzročitelja nasilja

- V šoli

Pogovori z ravnateljem: A37, B32, C45, D38, D24, E23, G37

Klicanje staršev: A39, E23

Klicanje policije: A40

Izključitev: A40, C32, C34

Prepoved približevanja šoli: A41, C35

Ukor: A42, C33

Čiščenje šole: A43

Pogovor s socialno delavko: D38, F24, G40

Prepoved druženja: E30

Zaslišanje: F25, G37

Prepoved obiska šolskega plesa: F26

Maltretiranje s strani strokovnjakov: G38

Pošiljanje k psihiatru H28

Večerna šola: C33

- V družini

Prepoved izhodov: A51, B30

Odvzem računalnika: B30

Razočaranje staršev: B31

Strah pred razkritjem nasilja: B42

- V okolju

Slab sloves: B26, B36

Krivda za vse: B36

- Od policije: A50

Denarne kazni: B35

- Vzgojni zavod: C36

- Pri psihiatru

Delo na odnosu z mamo H30

Pametovanje H30

- Strah pred kaznijo

Grožnje sošolcem: G39, G43

- Posledice kazni

Stopnjevanje nasilja: B41, D39, E33

Obratni učinek: B33

- Slaba družba: C44
- Zamera strokovnjakom: F27
- Zabava z alkoholom: F28
- Divjanje mladostnika: H29, H38
- Strah pred kaznijo
- Grožnje sošolcem: G39, G43
- Kasnejše posledice
- Napadalnost do drugih: H39
- Brez posledic: D31
- Strah žrtve: D30

Tema 9: Posledice nasilja za žrtev

- Brez posledic: C50
- Pozaba nasilja: A62, B52, D48, F45, G51
- Vedno manj nasilja: A63
- Brez ukvarjanja: B54
- Odvisnost posledic
- Moč nasilja: B51
- Slabe posledice: D45
- Samomor: B53
- Strah do ljudi: D46
- Slaba samopodoba D47, E49
- Težko stopa v odnose: E48
- Uničenje kreativnosti: E51
- Ne razvijanje potencialov: E52
- Šolsko izostajanje: F8, H35
- Bulimija: F23
- Nizka samozavest F44
- Ne ukrepanje odraslih: G2
- Travme: G56
- Večna žrtev: E50, G60
- Občutki manjvrednosti: H45
- Depresija: H45
- Droge: H47
- Žrtev postane povzročitelj nasilja: G31
- Prikrivanje nasilja
- Strah: E35
- Fizične posledice: H27
- Poškodovano oko: G33
- Pozitivne posledice
- Trda koža: G44

Samostojnost: G58

Krepitev moči: G59

Tema 10: Odzivi na nasilje

- Slabi odzivi šole

Litanije: A38, A54

Moraliziranje: A44, C45, E34, G52, G54

Brez posluha: A45, G53

Niso ustavili nasilja: A46

Nekoristni odzivi: A47, G41

Kritiziranje: A54

Krivda za vse: A55, H31, H32, H43

Pomanjkanje pomoči: B34, C42, D37, G53

Neznanje: B38

Siljenje v poročanje: B39

Avtoriteta nad učencem: B40

Izključevanje: C43

Znebiti se mladostnika: C40

Dajanje v nič: C45, D42

Nezanimanje D32, E41, G45

Občutek nevrednosti: D41

Pametovanje: E25

Kazni: F39

Brez pogovorov: F39

Niso reševali nasilja: E30, G42

Ukvarjanje z dobrimi učenci: H33

Grdo ravnanje: H34

Slabi odnosi: H43

- Slabi odzivi družine

Nezanimanje: A48, G48

Jeza: A49

Obup: C38

Nevednost: D33, E29, F31, G47

Zanikanje nasilja E27, E28

Ne obremenjevanje z nasiljem: F29, G49

Nevmešavanje: F30

Pomembnost dobrih ocen: E31, F32, G46

Neuspešno raziskovanje: G8

Malo pogovora: H36

Kreganje: H37

Fizično nasilje: H37

- Boljše reakcije na nasilje
Poslušanje: A53
Razumevanje: A56, C47, F37
Brez groženj in kazni: A57
Sodelovanje šole in staršev: B34, E32
Spodbujanje: C48
Preprečevanje nasilja: E36
Občutljivost za nasilje: E37
Opolnomočenje žrtve: E40
Pogovor o občutkih žrtve: F40
Pogovor s strokovnjakom: G51
Pogovor o dejavnikih odraščanja: G55
Več pozornosti: H42
- Dobri odzivi družine
Umiritev: B37
Zgled: B44
- V okolju
Obsojanje: C41
- Jeza: D17

Tema 11: Sorojenci in nasilje: A52

- Povzročitelj nasilja
Brat: B45, B47
Starejša sestra: F33, F34
- Žrtev nasilja
Brat: B46
Mlajša sestra: F35
Maltretiranje sestre: G24, G25
- Ne izvajajo nasilja: C31, D36, G27, H41, H42

Tema 12: Preprečevanje nasilja

- Pogovor: A58
O Občutkih žrtve: F42
O vzrokih za nasilje: D43
- Učenje
O posledicah nasilja: A59
- Predavanja
Žrtve nasilja: F43
- Manj moraliziranja: F41
- Ni možno: B49, B50, C49, D44, E42, G56, H44
- Preprečevanje olajševanja nasilja
Skupne omarice: E43

- Večja občutljivost za temo: E44
- Skupinsko delo
Sodelovanje: E46
Spoznavanje z vrstniki: E47

Tema 13: Druge teme

- Normalizacija nasilja: B14, C10, C19
- Družinska situacija
Smrt staršev: C37
Rejništvo: C39
- Nasilje brez škode: C52
- Družba in nasilje: D1
- Vračanje nasilja s strani žrtve: D4
- Pozaba nasilja
Droge: H8
- Obsojanje zaradi družbe: H25
- Mnenje o nasilju
Ni narobe: G50

8.5 Priloga 4: Odnosno kodiranje

Vrste nasilja v nasilnih situacijah in pogostost nasilja

Psihično nasilje – Vsakodnevno izvajanje

Fizično nasilje – Tedensko izvajanje

Vrste nasilja v nasilnih situacijah in posledice za povzročitelja nasilja

Fizično nasilje – negativne posledice

Psihično nasilje – manj negativnih posledic

Vrste nasilja v nasilnih situacijah in razlogi za nasilje

Verbalno nasilje – zunanost žrtve

Fizično nasilje – šibkost žrtve

Fizično nasilje – pozitivne posledice nasilja

Socialna izolacija žrtve – pripadnost skupini

Pogostost nasilja in občutki v nasilnih situacijah

Pogosto izvajanje nasilja – pozitivni občutki v nasilnih situacijah

Pogosto izvajanje nasilja – občutki krivde po nasilnih situacijah

Občutki v nasilnih situacijah in razlogi za nasilje

Pozitivni občutki – razlog za nasilje

Občutki v nasilnih situacijah in odzivi na nasilje

Pozitivni občutki – slabi odzivi s strani odraslih

Občutki v nasilnih situacijah in posledica za povzročitelja nasilja

Pozitivni občutki – pozitivne posledice nasilja za povzročitelja

Negativni občutki – negativne posledice nasilja za povzročitelja

Razlogi za nasilje in krivda za nasilje

Razlog v vrstniku – spodbudi nasilje s svojim vedenjem

Razlog v vrstniku – spodbudi nasilje s svojim izgledom

Razlogi za nasilje in pogled na žrtev

Razlog na strani žrtve – negativne značilnosti žrtve

Razlogi za nasilje in sorojenci in nasilje

Slaba družinska situacija – izvajanje nasilja s strani sorojenca

Slaba družinska situacija – žrtev s strani sorojenca

Odzivi na nasilje in pogostost nasilja

Sabi odzivi šole in družine – Pogostejše izvajanje nasilja

Boljše reakcije na nasilje – manj pogosto nasilje

Povzročitelj kot žrtev nasilja in razlogi za nasilje

Žrtev nasilja – nasilje za varovanje sebe

Žrtev nasilja – prenašanje nasilja na vrstnike

Ni žrtev nasilja – kazanje premoči

Posledice nasilja za žrtev in občutki v nasilnih situacijah

Negativne posledice nasilja – negativni občutki v nasilnih situacijah

Brez posledic nasilja – pozitivni občutki v nasilnih situacijah

Odzivi na nasilje in preprečevanje nasilja

Slabi odzivi na nasilje – nasilja ni mogoče preprečiti

Boljši odzivi na nasilje – možno preprečevanje nasilja